

LSZ.410.17.2023

Nr ewid. 127/2023/P/23/083/LSZ

Informacja o wynikach kontroli

REALIZACJA PROGRAMU
„LABORATORIA PRZYSZŁOŚCI”

DELEGATURA W SZCZECINIE

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest niezależna, profesjonalna kontrola zadań publicznych w interesie obywateli i państwa

Informacja o wynikach kontroli

Realizacja Programu „Laboratoria przyszłości”

p.o. Dyrektor Delegatury NIK w Szczecinie

Marcin Stefaniak

/podpisano elektronicznie/

Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Marian Banaś

/podpisano elektronicznie/

Warszawa, czerwiec 2024 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

SPIS TREŚCI

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ.....	4
1. WPROWADZENIE.....	5
2. OCENA OGÓLNA.....	7
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI	9
4. WNIOSKI	17
5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	18
5.1. Przygotowanie, wdrożenie i koordynacja Programu przez Ministra Edukacji i Nauki.....	18
5.2. Realizacja Programu przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie, wojewodów/kuratorów oświaty, organy prowadzące szkoły i publiczne szkoły podstawowe	24
5.2.1. Realizacja Programu przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie	24
5.2.2. Realizacja Programu przez wojewodów/kuratorów oświaty	31
5.2.3. Realizacja Programu przez organy prowadzące szkoły.....	33
5.2.4. Realizacja Programu przez publiczne szkoły podstawowe.....	35
5.3. Nadzór nad realizacją Programu sprawowany przez Ministra Edukacji i Nauki, wojewodów/kuratorów oświaty, organy prowadzące szkoły.....	38
5.3.1. Nadzór nad realizacją Programu sprawowany przez Ministra Edukacji i Nauki.....	38
5.3.2. Nadzór nad realizacją Programu sprawowany przez wojewodów/kuratorów oświaty.....	41
5.3.3. Nadzór nad realizacją Programu sprawowany przez organy prowadzące szkoły.....	42
6. ZAŁĄCZNIKI	44
6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe	44
6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych	54
6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności	58
6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano Informację o wynikach kontroli.....	60

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW, SKRÓTOWCÓW I POJĘĆ

CTC	Centrum Transformacji Cyfrowej w Ministerstwie.
Instytut	Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie.
jst	Jednostki samorządu terytorialnego.
KPRM	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów.
Ministerstwo	Ministerstwo Edukacji i Nauki; od 1 stycznia 2024 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej.
Minister Edukacji	Minister Edukacji i Nauki; od 1 stycznia 2024 r. Minister Edukacji Narodowej.
Ośrodek	Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie.
Ośrodek za Granicą	Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą w Warszawie.
Prawo zamówień publicznych	Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1605, ze zm.).
Program	Program rozwijania infrastruktury szkolnej oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria przyszłości”.
rozporządzenie w sprawie nadzoru pedagogicznego	Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. z 2024 r. poz. 15).
rozporządzenie w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli	Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. z 2023 r. poz. 2738).
rozporządzenie w sprawie realizacji Programu z 2022 r.	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 marca 2022 r. w sprawie realizacji rządowego programu rozwijania infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria Przyszłości” (Dz. U. poz. 771), obowiązujące do 18 sierpnia 2023 r.
rozporządzenie w sprawie realizacji Programu z 2023 r.	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2023 r. w sprawie realizacji rządowego programu rozwijania infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria Przyszłości” (Dz. U. poz. 1643).
uchwała w sprawie wsparcia z 2021 r.	Uchwała Nr 129 Rady Ministrów z dnia 29 września 2021 r. w sprawie wsparcia na realizację inwestycyjnych zadań jednostek samorządu terytorialnego polegających na rozwijaniu szkolnej infrastruktury – „Laboratoria Przyszłości” (M. P. poz. 939).
uchwała w sprawie Programu z 2022 r.	Uchwała Nr 6/2022 Rady Ministrów z dnia 29 marca 2022 r. w sprawie rządowego programu rozwijania infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria Przyszłości” (brak publikatora).
uchwała w sprawie Programu z 2023 r.	Uchwała Nr 133/2023 Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2023 r. w sprawie realizacji rządowego programu rozwijania infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria Przyszłości” (brak publikatora).
ustawa o NIK	Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2022 r. poz. 623).
ustawa o zapobieganiu COVID-19	Ustawa z 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 568, ze zm.).

1. WPROWADZENIE

Pytanie definiujące cel główny kontroli

Czy Program „Laboratoria przyszłości” został rzetelnie przygotowany oraz prawidłowo i efektywnie zrealizowany?

Pytania definiujące cele szczegółowe kontroli

1. Czy Program został rzetelnie przygotowany, wdrożony i koordynowany przez Ministra Edukacji?
2. Czy Program był prawidłowo i efektywnie realizowany przez Ośrodek wojewodów, kuratorów oświaty, organy prowadzące szkoły, publiczne szkoły podstawowe?
3. Czy realizacja Programu była prawidłowo nadzorowana przez Ministra Edukacji, wojewodów, kuratorów oświaty, organy prowadzące szkoły?

Jednostki kontrolowane

Ministerstwo, Ośrodek, jednostki realizujące Program w województwach: mazowieckim, zachodniopomorskim, podlaskim, lubuskim (cztery urzędy wojewódzkie, trzy kuratoria oświaty, cztery organy prowadzące szkoły, cztery publiczne szkoły podstawowe).

Okres objęty kontrolą 2021–2023 (listopad)

Sytuacja epidemiczna w kraju zwiększyła skalę występowania zaburzeń adaptacyjnych i innych zaburzeń emocjonalnych wśród dzieci i młodzieży, w tym: zespołu stresu pourazowego, zaburzeń depresyjnych, zaburzeń lękowych. W celu przeciwdziałania skutkom społeczno-gospodarczym COVID-19 Rada Ministrów na podstawie art. 65 ust. 28 i ust. 36 ustawy o zapobieganiu COVID-19 określiła zasady rozdziału i przekazywania wsparcia finansowego ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 na rozwój infrastruktury szkolnej oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży w ramach Programu Laboratoria Przyszłości. Na realizację Programu przeznaczono środki w wysokości 1 116,4 mln zł¹. Celem Programu był rozwój: infrastruktury szkolnej, umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży, kompetencji kadry uczącej. Objęcie wsparciem finansowym rozwoju infrastruktury szkolnej miało m.in. na celu stworzenie nowoczesnej szkoły, w której zajęcia mogłyby być prowadzone w sposób ciekawy, angażujący uczniów oraz sprzyjający odkrywaniu ich talentów i rozwijaniu zainteresowań. Dzięki realizacji Programu uczniowie mogli uzyskać dostęp do wyposażenia, którego stosowanie może być kluczowe w życiu codziennym, w dalszej ścieżce edukacyjnej i zawodowej oraz wpłynąć na ograniczenie następstw związanych z ww. zaburzeniami. Uzasadnieniem podjęcia kontroli było zbadanie wykorzystania największego w historii wsparcia finansowego szkół.

Wsparcie finansowe miało wynosić nie mniej niż 300 zł na ucznia i zarazem nie mniej niż 30 tys. zł na szkołę, przysługiwało na wniosek szkoły i organu prowadzącego złożony w ustalonym terminie². W pierwotnych założeniach szkoły miały wydatkować do końca 2021 r. nie mniej niż 60 % przyznanej kwoty i do 31 sierpnia 2022 r. nie więcej niż 40 % przyznanej kwoty. Sposób postępowania ze środkami finansowymi, co do których istniało ryzyko niewydatkowania w wyznaczonej części i terminie wskazany został w stanowisku Ministerstwa Edukacji, Ministerstwa Finansów oraz Centrum GovTech przy KPRM z 29 października 2021 r., tj. należało uwzględnić niezrealizowane planowane wydatki w wydatkach niewygasających, jeżeli spełnione były odpowiednie przesłanki określone w art. 263 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych³, lub uwzględnić niewydatkowane środki w 2021 r. w projekcie budżetu na 2022 r. w adekwatnej kwocie. Do 31 grudnia 2023 r. ustalono termin wydatkowania wsparcia finansowego udzielonego na podstawie wniosków złożonych w latach 2022–2023.

Wyposażenie szkół możliwe do zakupu w 2021 r. zostało ujęte w katalogu opracowanym w Ministerstwie. Katalog zawierał wyposażenie podstawowe oraz dodatkowe, które szkoła mogła kupić, jeżeli posiadała już wyposażenie podstawowe lub zakupiła je w ramach Programu. W 2022 r. wsparcie finansowe mogło być przeznaczone na zakup wyposażenia stanowisk do pracy narzędziowej, sprzętu, narzędzi, elektronarzędzi, materiałów oraz innych przedmiotów i pomocy służących rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży. Warunkiem otrzymania wsparcia było zobowiązanie się szkół objętych Programem w 2021 r. oraz organów je prowadzących do: 1) wypełniania, na żądanie Prezesa Rady Ministrów lub ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, ankiet mających na celu ewaluację realizacji Programu, w tym zbadanie stanu wyposażenia szkół, wykorzystania technologii cyfrowych lub metodyki procesu dydaktycznego; 2) udziału w innych ewaluacjach, badaniach i działaniach informacyjnych, związanych z otrzymanym wsparciem – w terminie do dnia 31 sierpnia 2027 r. Obowiązek wypełniania ankiet do 31 sierpnia 2028 r. określony został dla szkół objętych Programem w latach 2022–2023 oraz organów je prowadzących.

¹ Według stanu na 27 listopada 2023 r.

² Od 8 października do 30 listopada 2021 r.; w terminie od 8 kwietnia do 19 września 2022 r.; w 2023 r. nie ustalono terminu.

³ Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, ze zm.; dalej: ustawa o finansach publicznych.

Od 2022 r. wsparciem finansowym zostały objęte działania placówki doskonalenia nauczycieli o zasięgu krajowym, która realizowała dwa projekty: Mobilne Laboratoria Przyszłości i Liga Robotów. Celem projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości było przedstawienie uczniom i nauczycielom sposobów zastosowania zakupionego sprzętu w szkołach podstawowych zgłoszonych do projektu i odwiedzonych przez edukatorów. Projekt Liga Robotów miał na celu zwiększenie wśród uczniów szkół podstawowych zainteresowania kierunkami i dziedzinami technicznymi, zachęcenie do włączania się i ułatwienie kontaktu z nowymi technologiami poprzez zaprojektowanie i skonstruowanie robotów, rozwiązanie globalnego problemu oraz uczestnictwo drużyn w rozgrywkach wojewódzkich i ogólnopolskim finale.

Zadania związane z przygotowaniem, wdrożeniem i koordynacją Programu wykonywał Minister Edukacji.

Podmiotami realizującymi Program były: Ośrodek, Ośrodek za Granicą, Instytut, Centrum GovTech⁴, Związek Harcerstwa Polskiego, urzędy wojewódzkie, kuratoria oświaty (w przypadku powierzenia zadań przez wojewodów), organy prowadzące szkoły, szkoły podstawowe.

Nadzór nad realizacją Programu sprawowali: Minister Edukacji, urzędy wojewódzkie, kuratoria oświaty (w przypadku powierzenia im zadań przez wojewodów) oraz organy prowadzące szkoły.

⁴ Utworzone na podstawie zarządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 9 czerwca 2023 r. w sprawie utworzenia państwowej instytucji kultury – Centrum GovTech (Dz. Urz. Ministra Edukacji poz. 52).

2. OCENA OGÓLNA

Nierzetelne przygotowanie Programu oraz nieskutecznie sprawowany nadzór nad jego realizacją

W ocenie NIK Program nie został rzetelnie przygotowany, a w trakcie jego dotychczasowej realizacji stwierdzono nieprawidłowości, co nie daje podstaw do kompleksowej oceny efektywności wydatkowania środków w ramach Programu.

Minister Edukacji przygotowując Program nie przeprowadził analiz, uzgodnień i konsultacji publicznych, co spowodowało, że: 1) nie rozpoznano potrzeb szkół w zakresie zakupu wyposażenia oraz możliwości ich zaspokojenia; 2) przyjęto centralnie ustalony katalog wyposażenia bez wskazania przeznaczenia dla grup wiekowych uczniów oraz umiejętności, które powinny być rozwijane z jego wykorzystaniem; 3) przekazano wsparcie finansowe na rozwój kompetencji kadry uczącej wyłącznie ogólnokrajowej placówce doskonalenia nauczycieli, z pominięciem placówek regionalnych; 4) nie monitorowano stopnia realizacji Programu za pomocą mierników dających możliwość oceny jego efektywności w zakresie rozwoju umiejętności uczniów i kompetencji nauczycieli; 5) wartości dwóch mierników zostały zaniżone, co nie wymagało podejmowania działań zarządczych (docelowo: 35 % szkół uprawnionych, które złożyły wnioski o objęcie wsparciem; 75 % beneficjentów wyrażających pozytywną opinię o otrzymanym wsparciu).

Pierwszy etap realizacji Programu dotyczący rozdziału i przekazywania wsparcia finansowego przeznaczonego na rozwój szkolnej infrastruktury oraz dokonania zakupów wyposażenia szkół został zrealizowany efektywnie. Ocena efektywności działań Ministra Edukacji została dokonana w odniesieniu do skuteczności w przygotowaniu założeń Programu, jego wdrożenia, koordynacji, realizacji i nadzoru.

Minister Edukacji nie sprawował skutecznego nadzoru nad realizacją Programu, co spowodowało, że nie posiadał wiedzy w jakim stopniu osiągnięty został cel Programu, tj. czy nastąpił rozwój umiejętności dzieci i młodzieży oraz kompetencji kadry uczącej przy wydatkowaniu ponad 1 mld zł, po dwóch latach jego realizacji.

Na etapie wdrożenia Programu, Minister Edukacji podejmował działania koordynacyjne w celu zapewnienia jednolitego postępowania i sprawnej realizacji zadań przez uczestników. Nadzór nad jego realizacją nie był natomiast sprawowany skutecznie bowiem Minister Edukacji nie podejmował odpowiednich działań korygujących, tj.: 1) nie objął wsparciem finansowym placówek doskonalenia nauczycieli o zasięgu regionalnym; 2) nie opracował mierników służących monitorowaniu i ocenie rozwoju umiejętności uczniów i kompetencji nauczycieli; 3) nie opracował narzędzi nadzoru pedagogicznego związanych z kierunkami polityki oświatowej dotyczącymi Programu. Powyższe ograniczało możliwość podejmowania przez Ministra Edukacji skutecznych działań zarządczych, ukierunkowanych na wzrost efektywności Programu w kontekście pedagogicznym.

Jednocześnie, z naruszeniem prawa Minister Edukacji przekazał wsparcie finansowe 18 szkołom w łącznej kwocie 917 tys. zł, pomimo złożenia wniosków o udzielenie wsparcia po zakończeniu terminu ich przyjmowania. Przyjęta forma wsparcia nauczycieli (projekt Mobilne Laboratoria Przyszłości realizowany z udziałem uczniów w zajęciach warsztatowych) była nieadekwatna do zgłoszonych potrzeb i liczby szkół uczestniczących w Programie. Do 30 czerwca 2023 r. odwiedzonych zostało 42 % szkół zgłoszonych do projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości (1936 z 4598) oraz 14 % uczestniczących w Programie (1936 z 13 824).

Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie, uzyskał efekty rzeczowe i osiągnął wartości docelowe przyjętych mierników, jednak nie dochował należytej staranności przy opracowaniu, prowadzeniu dokumentacji zamówień publicznych i przy realizowaniu płatności, a także nierzetelnie i z uchybieniem terminu sporządził *Informację o wykorzystaniu wsparcia finansowego* oraz jej korektę.

Ocena wniosków o udzielenie wsparcia była dokonywana prawidłowo, a środki finansowe przekazywane były na bieżąco i wydatkowane na wyposażenie określone w katalogu. Zakupione sprzęty i urządzenia zostały zainstalowane, uruchomione i zintegrowane z infrastrukturą szkolną i na ogół były wykorzystywane podczas zajęć.

Skontrolowane szkoły i organy je prowadzące miały trudności z dokonywaniem zakupów wyposażenia i jego wykorzystywaniem, co związane było m.in. z: małą dostępnością na rynku urządzeń i sprzętów, brakiem fachowego doradztwa na etapie dokonywania zakupów, wzrostem cen wyposażenia i opóźnionymi dostawami.

Stwierdzono pojedyncze przypadki, gdy: 1) wojewoda przed zasileniem rachunku Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w środki finansowe na realizację Programu, przekazał 26 organom prowadzącym szkoły wsparcie w łącznej kwocie 1726,9 tys. zł; 2) organ prowadzący szkoły nie zapewnił podjęcia przez szkoły działań, dotyczących wykorzystywania zakupionego wyposażenia; 3) w jednej szkole sprzęty i urządzenia nie były wykorzystywane lub korzystano z nich sporadycznie; 4) organ prowadzący nie przeprowadził w szkołach kontroli w zakresie realizacji Programu.

Zdaniem NIK wsparcie finansowe mające na celu wyposażenie szkół stanowiło pożądaną kierunek wzmocnienia ich potencjału oraz stwarzało warunki do rozwoju umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów.

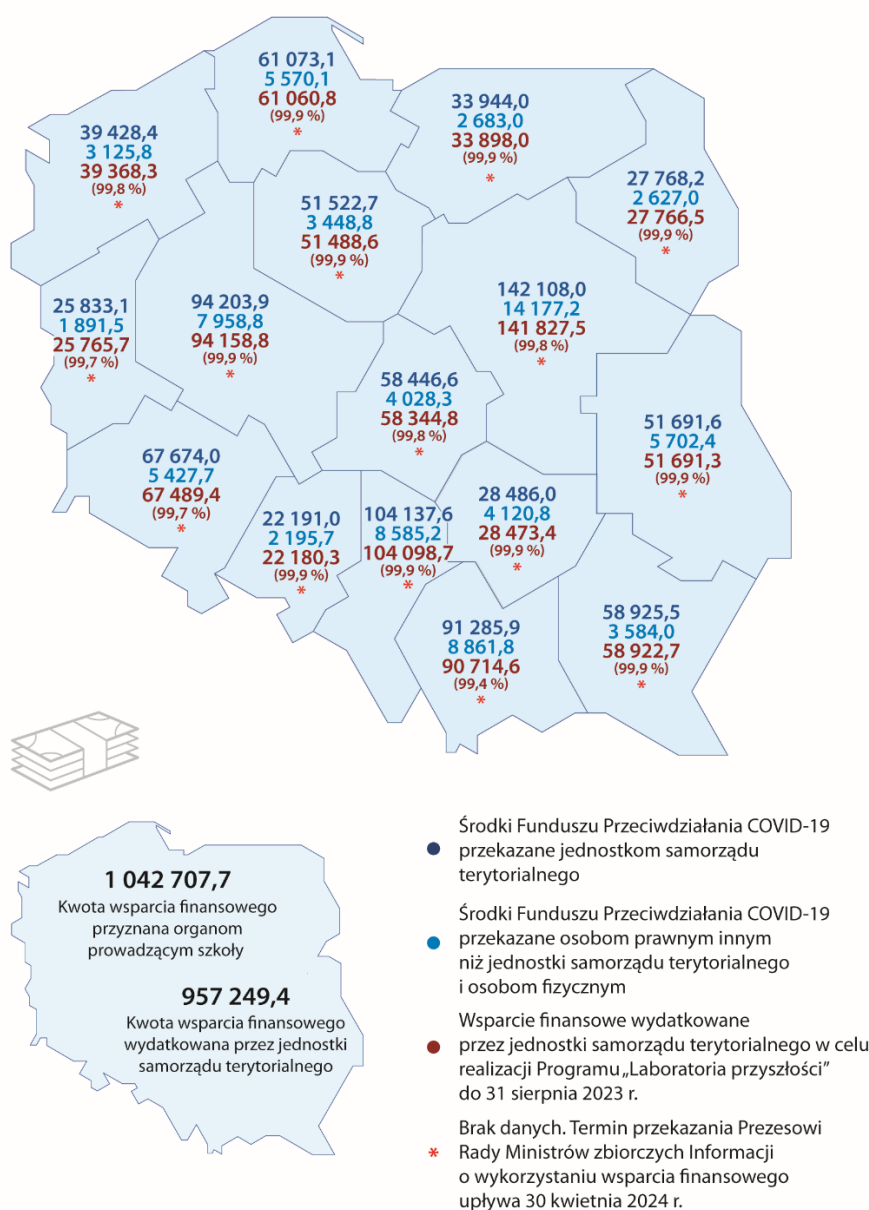
3. SYNTEZA WYNIKÓW KONTROLI

Wsparciem finansowym w ramach Programu w łącznej wysokości 1 116,4 mln zł⁵ objęte zostały inwestycyjne zadania jednostek samorządu terytorialnego dotyczące rozwijania szkolnej infrastruktury (w 2021 r.), zakupy wyposażenia do szkół w celu rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży oraz działania podejmowane w celu rozwijania umiejętności uczniów i kompetencji kadry uczącej (w latach 2022–2023). Środki finansowe przekazane zostały według stanu na 31 sierpnia 2023 r. do 4327 organów prowadzących 13 774 szkoły, w tym:

- 2829 jst prowadzących 11 880 szkół – 958,7 mln zł;
- 1498 osób fizycznych i osób prawnych innych niż jst prowadzących 1894 szkoły – 84 mln zł.

Infografika nr 1

Środki Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 na realizację Programu „Laboratoria przyszłości” – wsparcie finansowe przyznane i wydatkowane, wg stanu na 31 sierpnia 2023 r.

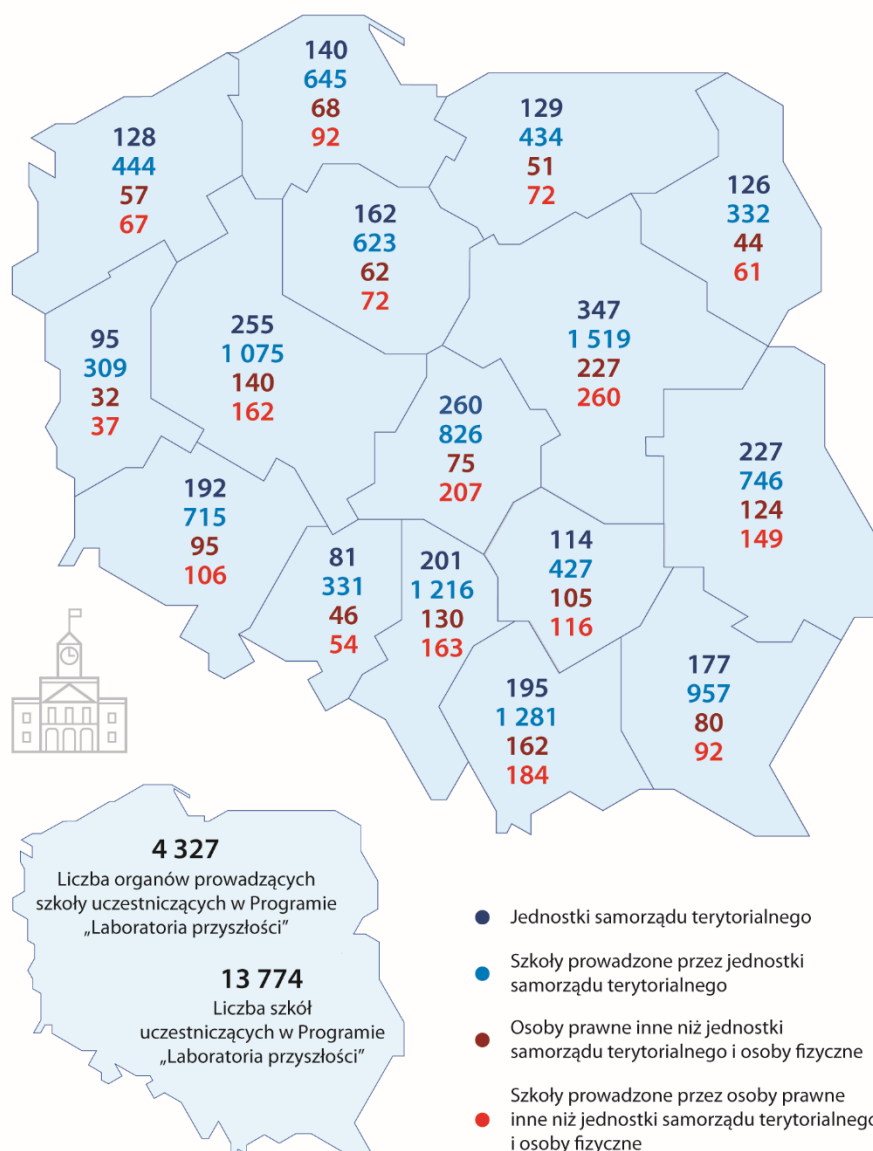

Źródło: dane z Ministerstwa Edukacji.

⁵ Według stanu na 27 listopada 2023 r.

Infografika nr 2

Beneficjenci wsparcia finansowego w ramach Programu „Laboratoria przyszłości” w województwach

Źródło: dane z Ministerstwa Edukacji.

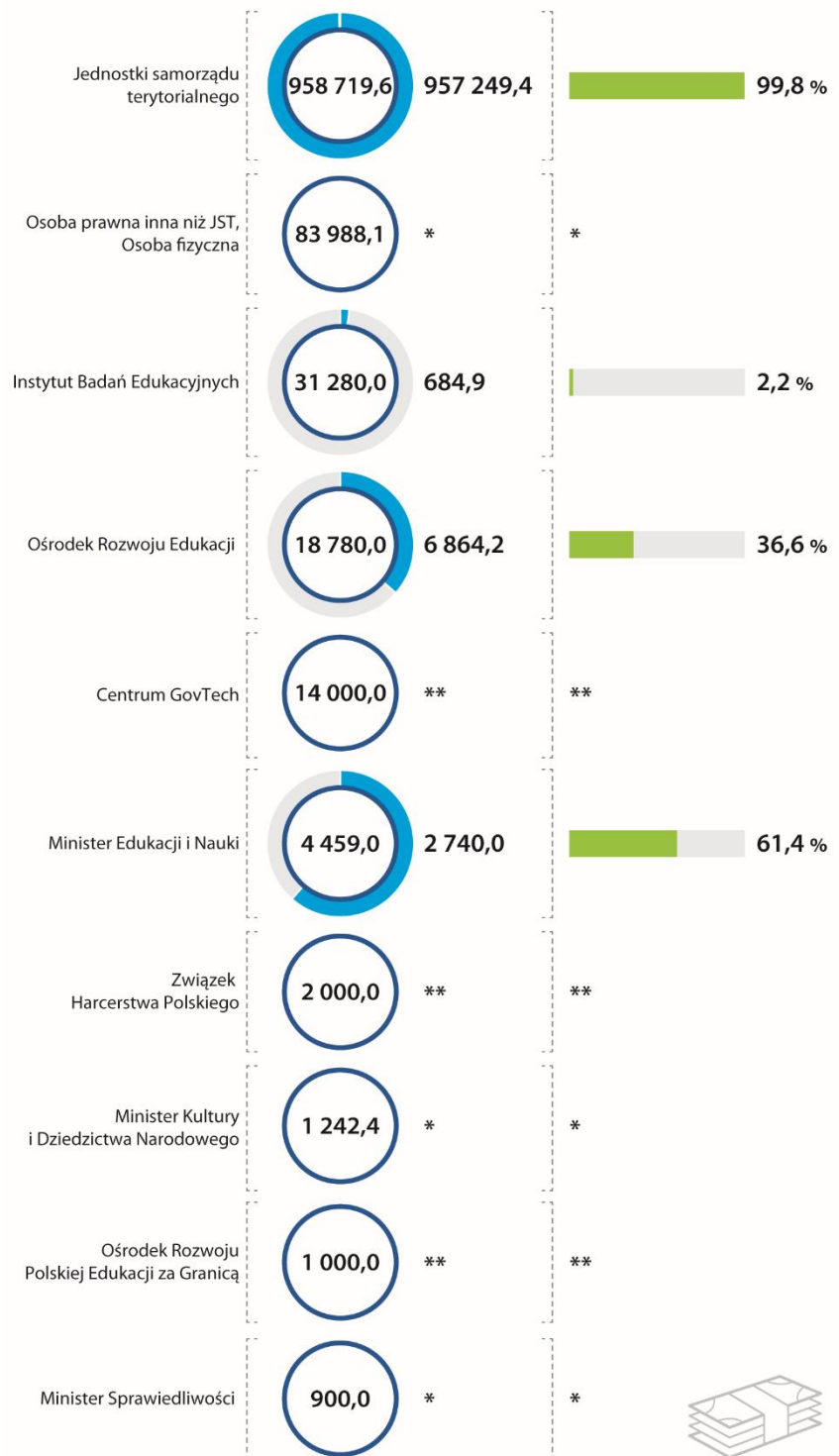
Ponadto, z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 wsparcie finansowe w ramach Programu otrzymał: Minister Sprawiedliwości prowadzący 30 szkół – 0,9 mln zł, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadzący 20 szkół – 1,2 mln zł, Minister Edukacji prowadzący 69 szkół działających w ramach Ośrodka za Granicą – 4,5 mln zł, Instytut – 31,3 mln zł, placówka doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym (Ośrodek) – 18,8 mln zł, Centrum GovTech – 14 mln zł, Związek Harcerstwa Polskiego – 2 mln zł, Ośrodek za Granicą – 1 mln zł.

Ogółem w Programie Laboratoria Przyszłości udział wzięło 13 824 z 14 120 szkół podstawowych w kraju⁶, tj. 98 %.

⁶ W tym szkoły: filialne, ogólnokształcące artystyczne, specjalne, dla dorosłych. Źródło: <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja>, Informacja statystyczna „Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2022/2023”, Tablica 3.1. Szkoły podstawowe publiczne i niepubliczne.

Infografika nr 3

Beneficjenci wsparcia finansowego w ramach Programu „Laboratoria przyszłości”

○ Środki Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 przekazane beneficjentom w celu realizacji Programu „Laboratoria przyszłości” [tys. zł]

◐ Wsparcie finansowe wydatkowane w celu realizacji Programu „Laboratoria przyszłości” do 31 sierpnia 2023 r. [tys. zł]

■ % wykorzystania środków finansowych na realizację Programu „Laboratoria przyszłości” do 31 sierpnia 2023 r.

* Brak danych. Termin przekazania Prezesowi Rady Ministrów zbiorczych Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego upływa 30 kwietnia 2024 r.

** Brak danych. Wsparcie przekazano w październiku 2023 r.

Źródło: dane z Ministerstwa Edukacji.

**Nierzetelny proces
przygotowania
Programu**

W Ministerstwie, podejmowano działania w celu przygotowania założeń wsparcia finansowego rozwoju szkolnej infrastruktury, umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży oraz kompetencji nauczycieli, bez rozpoznania potrzeb szkół oraz rynku zbytu urządzeń i sprzętów, ujętych w ustalonym centralnie katalogu wyposażenia. Pośpieszne działania w tym zakresie spowodowane były procedowaniem w trybie odrębnym, tj. bez przeprowadzenia uzgodnień, konsultacji publicznych i opiniowania, projektów uchwał i rozporządzeń w sprawie zasad rozdziału środków finansowych na ten cel. [str. 18]

W założeniach Programu w latach 2022–2023 wsparciem finansowym nie zostały objęte regionalne placówki doskonalenia nauczycieli, do zadań których należało organizowanie i prowadzenie doskonalenia zawodowego nauczycieli m.in. w zakresie wynikającym z kierunków polityki oświatowej państwa.

W latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023 szkoleniami i innymi formami wsparcia 29 placówek doskonalenia zawodowego nauczycieli objęto 19 872 nauczycieli, co świadczy, że placówki, które nie otrzymały wsparcia finansowego w większym stopniu przyczyniły się do rozwoju kompetencji nauczycieli niż podmioty (Ośrodek i Instytut), które takie wsparcie otrzymały. Według stanu na 31 marca 2023 r. w warsztatach uczestniczyło 2669 nauczycieli w 1430 szkołach z 13 824 szkół uczestniczących w Programie⁷ (tj. w 10,3 %). Do 30 czerwca 2023 r. liczba szkół odwiedzonych w ramach projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości wzrosła do 1936, tj. do 14 %⁸.

W wyniku nieobjęcia w 2022 r. wsparciem finansowym regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli oraz niepodjęcia działań w 2023 r. w celu zmiany założeń Programu w tym zakresie, realizacja zadań polegających na rozwijaniu kompetencji nauczycieli wyłącznie poprzez projekt Mobilne Laboratoria Przyszłości była nieefektywna i nieadekwatna do potrzeb. Przyjęte rozwiązania miały w większym stopniu charakter promujący Program niż szkoleniowy. [str. 20–22]

W miernikach służących ocenie Programu nie zostały uwzględnione etapy jego realizacji obejmujące: 1) wykonanie przez szkoły i organy je prowadzące zadań, związanych z wykorzystywaniem zakupionego wyposażenia do rozwijania umiejętności uczniów; 2) działania polegające na rozwijaniu kompetencji kadry uczącej i umiejętności uczniów. Wartości docelowe mierników określonych w odniesieniu do odsetka szkół uczestniczących w Programie i beneficjentów wyrażających pozytywną opinię o jego funkcjonowaniu, były niewystarczające do oceny skuteczności zadań realizowanych w Programie. [str. 23]

**Nieskuteczny nadzór
Ministra Edukacji
nad realizacją
Programu**

Brak skutecznie sprawowanego nadzoru przez Ministra Edukacji nad działalnością podmiotów realizujących projekt Mobilne Laboratoria Przyszłości (tj. Ośrodek, Instytut) i niepodjęcie działań korygujących w celu usunięcia lub ograniczenia skutków niewłaściwej organizacji projektu spowodował, że zajęcia edukacyjne (warsztaty z udziałem uczniów i nauczycieli w szkołach uczestniczących w Programie i zgłoszonych do projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości) nie zostały przeprowadzone w optymalnie największej liczbie zgłoszonych szkół. W wybranych miesiącach roku szkolnego 2022/2023, w części województw zajęć edukacyjnych nie przeprowadzono lub przeprowadzono je w małej liczbie szkół (od jednej do 11). Działalność obu podmiotów w ramach projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości nie zapewniła wsparcia nauczycieli w stopniu adekwatnym do potrzeb szkół, pomimo że według stanu do 31 sierpnia 2023 r. wydatkowano na ten cel 18,1 mln zł⁹. [str. 21–22, 39–40]

⁷ Zgodnie z danymi zawartymi w *Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego* sporządzonej przez Ośrodek do Ministra Edukacji; bez ujęcia szkół funkcjonujących w ramach Ośrodka za Granicą.

⁸ Zgodnie z danymi przekazanymi przez Ośrodek.

⁹ Ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19: 4,6 mln zł wydatki Ośrodka, 0,7 mln zł wydatki Instytutu; ze środków przekazanych przez Ministra Edukacji do Instytutu 3,2 mln zł (dotacja celowa) i 9,6 mln zł (subwencja).

W ramach nadzoru sprawowanego nad Ośrodkiem Minister Edukacji nie podejmował działań:

- zapewniających efektywną dystrybucję podręcznika i zbioru scenariuszy zajęć *Materiały pokonferencyjne „Laboratoria przyszłości w praktyce” 09–10.12.2022 r. Warszawa 2022*, zawierających propozycje wykorzystania przez nauczycieli zakupionego wyposażenia do realizacji zajęć dydaktycznych; upowszechnienie opracowanych w 2022 r. materiałów miało miejsce na stronach internetowych Ośrodka od marca 2023 r. oraz w serwisie społecznościowym Facebook od sierpnia 2023 r.;
- wzywających do poprawienia nierzetelnie sporządzonej korekty *Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego*, która nie zawierała danych umożliwiających ocenę realizacji miernika wykonania projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości; dane przedstawiono w odniesieniu do całego kraju zamiast w obrębie województw oraz występowały niespójności danych dotyczących liczby szkół i uczniów uczestniczących w tym projekcie, różnica wynosiła odpowiednio 85 i 5 tys. [str. 21–22, 30, 38–40]

Nadzór pedagogiczny sprawowany w formie kontroli za pośrednictwem kuratorów oświaty nie obejmował ustalonych przez Ministra Edukacji kierunków polityki oświatowej państwa związanych z: 1) rozwijaniem umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem wyposażenia zakupionego w ramach Programu (w roku szkolnym 2021/2022); 2) wsparciem nauczycieli i innych członków społeczności szkolnych w działaniach na rzecz rozwijania ww. umiejętności (w roku szkolnym 2022/2023). Spowodowane było to nieopracowaniem i niezatwierdzeniem przez Ministra Edukacji arkuszy kontroli, które stanowią narzędzia nadzoru pedagogicznego wykorzystywane do kontroli stanu przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej i przebiegu procesów kształcenia oraz efektów tej działalności. W konsekwencji, rozwój umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży nie był objęty nadzorem pedagogicznym ze strony Ministra Edukacji w dwóch latach szkolnych realizacji Programu. [str. 40–41]

Działającym w ramach Ośrodka za Granicą 18 szkołom, prowadzonym przez Ministra Edukacji nie zostało udzielone wsparcie techniczne w celu złożenia wniosków o udział w Programie w określonym terminie oraz nie podjęto działań w celu jego przedłużenia. Objęto je wsparciem finansowym (w łącznej kwocie 917 tys. zł) dopiero w wyniku złożenia przez nie wniosków po terminie zakończenia naboru, tj. po 19 września 2022 r.¹⁰ [str. 41]

Koordinacja Programu przez Ministra Edukacji

Działania koordynacyjne były realizowane w Ministerstwie za pośrednictwem: strony internetowej dedykowanej Programowi, serwisów internetowych, formularza kontaktowego i infolinii uruchomionych w celu udzielania informacji i rozwiązywania bieżących problemów. W komunikatach i materiałach wideo (instruktażach, nagraniach z webinarów) zamieszczano informacje w sprawie procedury składania i obsługi wniosków, kryteriów udzielenia wsparcia finansowego, odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania oraz inspiracje do prowadzenia zajęć dydaktycznych z wykorzystaniem wyposażenia zakupionego do szkół.

Trudności podmiotów realizujących Program (przekazane w zbiorczych informacjach o wykorzystaniu wsparcia w 2021 r. i 2022 r.) najczęściej dotyczyły: krótkiego czasu na realizację zadania, braku odpowiednich kwalifikacji i umiejętności nauczycieli do obsługi urządzeń, braku szkoleń specjalistycznych dla nauczycieli, małej dostępności na rynku urządzeń/sprzętu z katalogu, opóźnień w realizacji dostaw i długiego czasu oczekiwania na dostawy, niewystarczającej liczby godzin w ramowych planach nauczania z przedmiotów technicznych (informatyka, technika jedna godzina tygodniowo) i braku dodatkowych godzin lekcyjnych pozwalających na pełne wykorzystanie sprzętu, braku pomieszczeń do przechowywania zakupionego wyposażenia, braku możliwości konsultacji z ekspertami w dziedzinach: robotyki, druku 3D, filmu i metodyki zajęć.

¹⁰ 14 dni – dwie szkoły, 15 dni – jedna szkoła, 22 dni – 15 szkół.

<p>Nieefektywna realizacja projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości</p>	<p>Minister Edukacji podejmował działania w zakresie niwelowania trudności dotyczących zakupu, wydatkowania środków i opóźnień dostaw, jeszcze przed przekazaniem informacji przez jednostki uczestniczące w Programie. W 2022 r. objął wsparciem ogólnokrajową placówkę doskonalenia nauczycieli. Jednakże, to rozwiązanie nie zaspokoilo potrzeb szkoleniowych szkół. [str. 24]</p>
<p>Projekt Liga Robotów w początkowej fazie realizacji</p>	<p>Ośrodek zapewniał obsługę logistyczną projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości poprzez użyczenie pojazdów (busów) oraz zatrudnienie i delegowanie kierowców do zadań określonych przez Instytut w harmonogramach wyjazdów. W wyniku podziału zadań w projekcie pomiędzy oba podmioty, zasoby kadrowe zaangażowane do jego realizacji, nie były efektywnie wykorzystywane. Określone we wniosku o udzielenie wsparcia finansowego mierniki realizacji projektu zostały osiągnięte, jednak nie były adekwatne i wystarczające do oceny skuteczności i efektywności zadań realizowanych przez Ośrodek. [str. 28–30]</p> <p>Projekt Liga Robotów był w początkowym etapie realizacji. Do zakończenia kontroli¹¹ osiągnięto jeden miernik, który dotyczył przeprowadzenia analizy rynkowej uczestników pod względem zainteresowania naukami technicznymi przed przystąpieniem do projektu. Pozostałe mierniki określone w celu ustalenia skuteczności projektu związane z osiągnięciami uczestników turnieju Liga Robotów i stworzonymi przez nich projektami oraz powtórna analiza rynkowa pod względem wzrostu zainteresowania naukami technicznymi, nie zostały osiągnięte. Ponadto, były to mierniki niezależne od działań podejmowanych przez Ośrodek. [str. 30]</p>
<p>Nierzetelna realizacja zadań przez Ośrodek</p>	<p>Wsparcie finansowe na realizację Programu, Ośrodek przeznaczył na zakupy materiałów, urządzeń i sprzętów wykorzystywanych do realizacji projektów: Liga Robotów i Mobilne Laboratoria Przyszłości (przykładowo: zestawy klocków turniejowych i stół turniejowy, najem 16 samochodów); organizację konferencji, warsztatów dla nauczycieli i dyrektorów szkół oraz wyjazdu 38 osób do Europejskiej Organizacji Badań Jądrowych; wynagrodzenia pracowników (w tym 16 kierowców biorących udział w projekcie Mobilne Laboratoria Przyszłości) i wynajem powierzchni biurowej.</p> <p>W toku udzielania zamówień publicznych na dostawy i usługi¹², Ośrodek poniósł wydatki w łącznej kwocie 120,2 tys. zł bez zatwierdzenia dowodów księgowych przez osobę uprawnioną do dysponowania środkami finansowymi z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Stosownie do art. 53 ust. 1 ustawy o finansach publicznych kierownik jednostki sektora finansów publicznych jest odpowiedzialny za całość gospodarki finansowej jednostki. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły także naruszenia przepisów w zakresie zamówień publicznych i procedur wewnętrznych oraz sporządzonej nierzetelnie i przedłożonej Ministrowi Edukacji po wyznaczonym terminie <i>Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego</i>. [str. 25–30]</p>
<p>Na ogół prawidłowa realizacja zadań przez wojewodów i kuratorów oświaty</p>	<p>W trzech z czterech województw¹³ zadania wojewody związane z: powołaniem zespołów do oceny wniosków o udzielenie wsparcia; przyjmowaniem i oceną wniosków; przygotowaniem i przekazaniem Prezesowi Rady Ministrów list wniosków wraz z rekomendacją wysokości wsparcia; raportowaniem wykorzystania wsparcia w 2021 r. i 2022 r. oraz wykonywaniem kontroli sposobu i terminowości wykorzystania wsparcia, powierzone zostały kuratorom oświaty (z wyłączeniem zadań w zakresie kontroli, monitoringu sposobu i terminowości wykorzystania wsparcia finansowego udzielonego w ramach Programu, w przypadku Zachodniopomorskiego Kuratora Oświaty). Wykonanie zadań przez kuratorów oświaty było przedmiotem kontroli wojewodów podczas bieżących prac zespołów oceniających wnioski o udział w Programie, w skład których (poza członkami reprezentującymi kuratorów oświaty) wchodził także przedstawiciele wojewodów. Wojewodowie nie przeprowadzili kontroli <i>ex post</i>, której przedmiotem było wykonanie zadań przez kuratorów oświaty.</p>

¹¹ 20 listopada 2023 r.

¹² Badaniem kontrolnym objęto cztery udzielone zamówienia publiczne.

¹³ Mazowieckie, podlaskie, zachodniopomorskie.

Stosownie do art. 65 ust. 11 ustawy o zmianie ustawy zapobiegającej COVID-19 w urzędach wojewódzkich wydzielone zostały rachunki do gromadzenia środków finansowych Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, w tym z tytułu Programu. W terminie od jednego do 28 dni od daty ich wpływu podlegały one przekazaniu do organów prowadzących szkoły.

Wsparcie finansowe w wysokości 60,0 tys. zł zostało objęte dwukrotnie rekomendacją Wojewody Lubuskiego, przekazaną do Prezesa Rady Ministrów, co spowodowało przekazanie środków do jednego podmiotu w łącznej kwocie 120,0 tys. zł. W wyniku podjętych działań kwota nienależnie wypłacona w wysokości 60,0 tys. zł została odzyskana i przekazana Prezesowi Rady Ministrów.

Środki w łącznej kwocie 1726,9 tys. zł przekazane zostały przez Wojewodę Mazowieckiego 26 organom prowadzącym szkoły przed zatwierdzeniem wysokości wsparcia przez Prezesa Rady Ministrów i przekazaniem środków na rachunek Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie, co było niezgodne z § 6 ust. 15–16 rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r.

Wojewoda Lubuski i kuratorzy oświaty w terminie określonym w harmonogramie Programu (do 31 marca 2022 r.) dopełnili obowiązku przekazania Prezesowi Rady Ministrów zbiorczych *Informacji o wykorzystaniu wsparcia* w 2021 r. Kontrole i monitorowanie sposobu i terminowości wykorzystania wsparcia finansowego wojewodowie i kuratorzy realizowali poprzez weryfikację informacji organów prowadzących szkoły o wykorzystaniu wsparcia finansowego za 2021 r. oraz informacji zbiorczych tych organów za okres obejmujący lata 2021–2022. [str. 31–33, 41–42]

Na ogół prawidłowa realizacja zadań przez organy prowadzące szkoły

Weryfikacja wniosków szkół o objęcie wsparciem finansowym przez organy je prowadzące odbywała się na bieżąco (od dnia złożenia do 21 dni). W dwóch przypadkach (miasto Szczecin), w sporządzonych na ich podstawie wnioskach organu prowadzącego szkoły¹⁴ o udzielenie wsparcia i złożonych do Prezesa Rady Ministrów¹⁵, zadeklarowane kwoty wsparcia były niższe od przysługujących szkołom i obliczonych zgodnie z kryteriami określonymi w § 2 ust. 2 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. (łącznie o 0,3 tys. zł).

W jednym z czterech przypadków (miasto Białystok) nie został opracowany plan finansowy do rachunku Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w zakresie realizacji Programu, co było niezgodne z art. 65 ust. 12 ustawy o zapobieganiu COVID-19.

W jednym z czterech przypadków (miasto Szczecin) nie zapewniono podjęcia w szkołach działań dotyczących wykorzystywania wyposażenia zakupionego w ramach Programu, polegających na: uwzględnieniu podczas prowadzenia zajęć z wykorzystaniem tego wyposażenia treści programowych z zakresu doradztwa zawodowego dla szkoły podstawowej; dzieleniu się dobrymi praktykami oraz wymianianiu się wiedzą z innymi szkołami w zakresie wykorzystania tego wyposażenia; wykorzystywaniu wyposażenia podczas średnio co najmniej trzech godzin zajęć w każdym tygodniu nauki.

Nieprawidłowości stwierdzone w jednym z czterech organów prowadzących (miasto Szczecin) dotyczyły niepodjęcia działań kontrolnych w celu ustalenia czy prawidłowo był realizowany w szkołach proces dokonywania zakupów wyposażenia, i jego wykorzystywania w procesie nauczania, w zakresie określonym w § 9 ust. 3 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r.

W trzech przypadkach (miasta: Białystok, Radom i Sulechów), kontrole zostały przeprowadzone i nie wykazały nieprawidłowości w działaniu szkół uczestniczących w Programie. [str. 33–35, 42–43]

¹⁴ Wnioski sporządzone w Urzędzie Miasta Szczecin.

¹⁵ Za pośrednictwem właściwego wojewody.

Na ogół prawidłowa realizacja zadań przez szkoły

Szkoły na ogół prawidłowo wypełniały wnioski o udzielenie wsparcia finansowego. Wyjątek stanowiła SP Nr 6 w Radomiu, w przypadku której konieczna był korekta wniosku w zakresie usunięcia błędnego zapisu wnioskowanej kwoty wsparcia.

Zakupy wyposażenia poprzedzone były w każdej szkole analizą potrzeb, w celu dokonania wyboru sprzętu i urządzeń przeznaczonych do realizacji zajęć, których celem był rozwój umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów.

Proces udzielenia zamówień publicznych na dostawy wyposażenia zrealizowany został prawidłowo. W jednym przypadku stwierdzono jednak niedopełnienie obowiązków informacyjnych w terminach określonych art. 309 ust. 1 i art. 448 Prawa zamówień publicznych (SP Nr 3 w Sulechowie).

Wbrew obowiązkom określonym w § 9 ust. 3 pkt 1–5 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. SP Nr 7 w Szczecinie w roku szkolnym 2022/2023 nie wykorzystywała zakupionych urządzeń i sprzętu lub korzystała z nich sporadycznie, tj. od dwóch do 18 godzin lekcyjnych. Nie został wyznaczony również szkolny koordynator oraz nie podejmowano działań polegających na dzieleniu się dobrymi praktykami i wymianianiu się wiedzą z innymi szkołami w zakresie wykorzystania wyposażenia zakupionego w ramach Programu.

W pozostałych szkołach (SP Nr 50 w Białymstoku, SP Nr 6 w Radomiu, SP Nr 3 w Sulechowie) prawidłowo podejmowano ww. działania. Zakupione wyposażenie było wykorzystywane (od 3 do 15 godzin średniotygodniowo w roku szkolnym 2022/2023) podczas zajęć uwzględniających podstawę programową i treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego oraz rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów. Do realizacji zadań polegających na popularyzowaniu wykorzystania wyposażenia oraz wsparcia osób prowadzących zajęcia w jego stosowaniu wyznaczani zostali szkolni koordynatorzy. Szkoły podejmowały także współpracę z innymi szkołami uczestniczącymi w Programie.

Plan nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora SP Nr 3 w Sulechowie w roku szkolnym 2021/2022 nie został zaktualizowany o kierunek polityki oświatowej państwa dodany przez Ministra Edukacji w trakcie roku szkolnego (28 marca 2022 r.), związany z rozwijaniem umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach Programu. [str. 35–38]

4. WNIOSKI

Minister Edukacji

Najwyższa Izba Kontroli uznaje za niezbędne podjęcie działań w celu:

1. dokonywania systematycznej oceny realizacji i efektywności Programu Laboratoria Przyszłości oraz wykorzystywania uzyskanych informacji w podejmowaniu działań usprawniających jego realizację, a także wspierających szkoły i organy je prowadzące w efektywnym wykorzystywaniu zakupionego wyposażenia;
2. zapewnienia narzędzi do sprawowania nadzoru pedagogicznego nad realizacją Programu Laboratoria Przyszłości;
3. zapewnienia finansowania regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli na realizację nałożonych na nie zadań, wynikających z kierunków polityki oświatowej państwa, dotyczących Programu Laboratoria Przyszłości;

Dyrektorzy publicznych szkół podstawowych

1. aktualizacji planów nadzoru pedagogicznego o podstawowe kierunki polityki oświatowej państwa wprowadzone przez Ministra Edukacji w trakcie roku szkolnego.

Osiągnięcie celów Programu, w którym określony został dla szkół objętych wsparciem finansowym obowiązek wykorzystywania zakupionego wyposażenia w kolejnych co najmniej pięciu latach szkolnych, wymaga przeprowadzania systematycznych analiz/ewaluacji Programu, stanowiących potencjalne źródło informacji niezbędnych do podjęcia działań korygujących Program i innych wspierających jego realizację przez Ministra Edukacji. Realizacja kierunków polityki oświatowej państwa, które w latach szkolnych 2021/2022, 2023/2024 koncentrowały się na rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych/sprzętu zakupionego w ramach Programu „Laboratoria przyszłości”, a w roku szkolnym 2022/2023 dodatkowo obejmowały wsparcie nauczycieli, wymaga sprawowania nadzoru pedagogicznego zarówno w formie wspomaganie jak i kontroli. Forma kształcenia, doksztalcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli stanowi narzędzie do podnoszenia kwalifikacji, kompetencji i zwiększenia stanu ich wiedzy niezbędnej do realizacji procesu dydaktycznego z wykorzystaniem wyposażenia zakupionego w ramach Programu. Objęcie wsparciem regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli zapewniłoby przeszkolenie kadry uczącej w większej liczbie i w krótszym czasie, co z kolei przyczyniłoby się do wzrostu efektywności i osiągnięcia celów Programu związanych z: 1) rozwojem umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów; 2) wsparciem procesu dydaktycznego, tak aby proces ten był bardziej interdyscyplinarny i innowacyjny. Na potrzebę takiego wsparcia finansowego wskazywało w 2022 r. Rządowe Centrum Analiz KPRM, rekomendując objęcie wsparciem publicznych i niepublicznych placówek doskonalenia nauczycieli innych niż Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie, w tym posiadających akredytację kuratora oświaty.

Ponadto kontrole prowadzone w ramach nadzoru pedagogicznego nad rozwojem umiejętności uczniów mogą być narzędziem służącym do monitorowania jakości zajęć dydaktycznych prowadzonych w szkołach z wykorzystaniem sprzętu/urządzeń zakupionych ze środków Programu. Analiza wyników z przeprowadzonych kontroli kuratorów oświaty może stanowić podstawę do wdrażania rozwiązań podnoszących jakość kształcenia oraz dostarczyć wiedzy na temat poziomu rozwoju umiejętności uczniów i podjęcia działań w celu osiągnięcia założeń Programu. Poznanie słabych i mocnych stron procesu kształcenia pozwoli przygotować kadre uczącą na nowe wyzwania w nauczaniu związane m.in. z rozwojem nowoczesnych technologii.

5. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

5.1. Przygotowanie, wdrożenie i koordynacja Programu przez Ministra Edukacji i Nauki

Nierzetelne
przygotowanie
Programu

Minister Edukacji przygotował założenia Programu bez rozpoznania potrzeb szkół i organów je prowadzących. W założeniach Programu nie objął wsparciem finansowym regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli, co spowodowało, że potrzeby wsparcia kadry uczącej w rozwijaniu jej kompetencji nie zostały zaspokojone. Na etapie przygotowania Programu nie zadbano o wprowadzenie odpowiednich narzędzi do monitorowania stopnia wykonania zadań przez wszystkie podmioty uczestniczące w Programie. Ustalone mierniki nie dawały wystarczających informacji. Wdrażając i koordynując Program Minister Edukacji współpracował z Centrum GovTech przy KPRM. W wyniku współpracy uruchomiono stronę internetową, za pośrednictwem której przekazywane były informacje i materiały w zakresie procedowania wniosków, harmonogramu realizacji zadań oraz odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania.

W latach 2021–2023 Minister Edukacji podejmował działania, w wyniku których opracowane zostały zasady rozdziału i przekazywania wsparcia finansowego na rozwój szkolnej infrastruktury, umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży oraz kompetencji kadry uczącej. Proces opracowania projektów uchwał i rozporządzeń w tej sprawie prowadzony był w trybie odrębnym, tj. bez przeprowadzenia uzgodnień, konsultacji publicznych, opiniowania projektów dokumentów rządowych. Skutkowało to niezidentyfikowaniem potrzeb szkół i organów je prowadzących w zakresie pożądaných narzędzi do kształtowania i rozwijania umiejętności dzieci i młodzieży.

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił: *Ze względu na założone terminy uruchomienia programu Minister Edukacji nie przeprowadził dedykowanej ankiety dla szkół. Założenia Programu oparto na bazie danych gromadzonych dla planowania innych działań w zakresie cyfryzacji oraz spotkań z przedstawicielami podmiotów działających w obszarze edukacji. Wyposażenie obowiązkowe zostało wyselekcjonowane na podstawie analiz badań oraz artykułów dotyczących najpopularniejszych i najbardziej efektywnych dydaktycznie narzędzi. Ponadto, wyposażenie obowiązkowe zostało wskazane na podstawie uniwersalności wykorzystania w szkołach. Planując założenia Programu (...) opierano się na już sprawdzonych i funkcjonujących rozwiązaniach – m.in. z Rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz kompetencji uczniów i nauczycieli w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych na lata 2020–2024 – „Aktywna tablica” (...).*

W 2021 r. ustalony został katalog urządzeń i innych sprzętów o określonych minimalnych wymaganiach, w tym: wyposażenie podstawowe, które musiała posiadać lub zakupić w ramach otrzymanego wsparcia każda szkoła i wyposażenie dodatkowe, którego zakup mógł zostać sfinansowany ze środków Programu. Proces początkowych prac nad ustaleniem sprzętu/urządzeń, które ujęte zostały w katalogu przekazanym do konsultacji, nie został udokumentowany, w wyniku czego w trakcie kontroli NIK nie było możliwości ustalenia przyczyn/powodów ujęcia danego sprzętu/urządzeń w katalogu przekazanym do konsultacji. Zawartość katalogu, ustalonego centralnie w Ministerstwie przekazana została do konsultacji, w których udział wzięło 546 podmiotów¹⁶.

Dyrektor CTC wyjaśnił: *(...) starano się zawrzeć możliwie szeroki wachlarz narzędzi, które mogą okazać się przydatne w placówkach edukacyjnych. Na etapie przyjmowania uwag do katalogu, przyjęto dwa podstawowe założenia: przystosowanie do bezpiecznego użytkowania w placówkach edukacyjnych oraz maksymalnie szeroki, niezawężający charakter zapisów pod kątem dostępności rynkowej, zostawiając tym samym autonomię w kwestii doboru szczegółowej specyfikacji narzędzi poszczególnym organom prowadzącym oraz nauczycielom i dyrektorom szkół. (...) Uwagi były analizowane pod kątem minimalizowania sugestii dotyczących zawężania specyfikacji do określonych rozwiązań rynkowych – analizując uwagi przyjęto założenie, według którego wymagania sprzętowe powinny być maksymalnie otwarte (z zachowaniem parametrów jakościowych oraz wymogów bezpieczeństwa) uwzględniając autonomię nauczycieli w organizacji procesu kształcenia.*

¹⁶ W tym m.in. 106 szkół, 13 zespołów szkół, 26 spółek, 10 fundacji, przedsiębiorcy i osoby fizyczne.

Infografika nr 4

Wypożyczenie publicznych szkół podstawowych oraz zakup urządzeń/sprzętu (wypożyczenie podstawowe)

	Drukarki 3D	Mikrokontrolery	Stacje lutownicze	Zestawy audio-video
dolnośląskie	333	223	199	348
	716	664	706	262
kujawsko-pomorskie	283	169	164	255
	550	533	550	208
lubelskie	238	134	122	256
	745	693	746	293
lubuskie	92	55	50	104
	314	292	307	115
łódzkie	266	152	140	223
	667	638	674	226
małopolskie	367	256	225	416
	1 259	1 204	1 287	468
mazowieckie	579	329	267	601
	1 493	1 401	1 513	604
opolskie	94	69	60	113
	325	309	331	102
podkarpackie	289	179	152	302
	853	806	860	353
podlaskie	113	91	82	146
	327	302	317	123
pomorskie	221	150	133	259
	625	574	626	247
śląskie	385	264	246	471
	1 203	1 144	1 203	452
świętokrzyskie	188	96	76	180
	432	405	435	165
warmińsko-mazurskie	140	94	86	162
	401	383	417	185
wielkopolskie	358	218	179	427
	1 066	1 004	1 083	434
zachodniopomorskie	200	123	112	182
	417	416	427	165

● ● ● ● Liczba szkół posiadających wyposażenie wg stanu na 1 września roku szkolnego 2021/2022

● ● ● ● Liczba szkół, które zakupiły wyposażenie w roku szkolnym 2021/2022 do 31 sierpnia 2022 roku

Źródło: dane z Ministerstwa Edukacji.

Od 2022 r. wsparcie finansowe w wysokości 70 mln zł mogło zostać przeznaczone na działania placówki doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym (Ośrodek), których celem było kształtowanie lub rozwijanie umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży oraz kompetencji kadry uczącej. W wyniku pozytywnej rekomendacji przez Ministra Edukacji kwoty wsparcia wnioskowanej przez placówkę, na realizację projektów Mobilne Laboratoria Przyszłości i Liga Robotów przeznaczone zostały środki finansowe w wysokości 18,8 mln zł.

Od 2023 r. wsparciem finansowym objęta została także działalność podmiotu wspierającego system oświaty (Instytut – 31,3 mln zł), instytucji kultury Centrum GovTech (14 mln zł), Związku Harcerstwa Polskiego (2 mln zł) oraz Ośrodka za Granicą (1 mln zł).

Pomimo rekomendacji Rządowego Centrum Analiz KPRM, wsparciem nie zostały objęte regionalne placówki doskonalenia nauczycieli, do zadań których należała organizacja i prowadzenie doskonalenia zawodowego kadry uczącej. W przypadku publicznych placówek prowadzonych przez samorząd województwa, powiat lub gminę, stosownie do § 18 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli, do obowiązkowych zadań tych podmiotów należało m. in. doskonalenie nauczycieli w zakresie wynikającym z kierunków polityki oświatowej państwa, ustalonych przez Ministra Edukacji.

W latach szkolnych 2021/2022, 2023/2024 jeden z ustalonych kierunków polityki oświatowej państwa, ustalony przez Ministra Edukacji dotyczył rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych/sprzętu zakupionego w ramach Programu. Kierunek ustalony w roku szkolnym 2022/2023 obejmował natomiast wsparcie nauczycieli i innych członków społeczności szkolnych w rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach Programu.

Rządowe Centrum Analiz KPRM w 2022 r. rekomendowało pozytywnie z zastrzeżeniami projekty: uchwały i rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r. W zastrzeżeniach rekomendowano objęcie wsparciem publicznych i niepublicznych placówek doskonalenia nauczycieli innych niż Ośrodek, w tym posiadających akredytację kuratora oświaty. Zapewnienie tym podmiotom możliwości ubiegania się o wsparcie finansowe, w ocenie Rządowego Centrum Analiz KPRM mogło spowodować zwiększenie skuteczności działań z zakresu doskonalenia zawodowego nauczycieli w obszarze kształtowania umiejętności praktycznych i przekrojowych uczniów. W uchwale i rozporządzeniu w sprawie Programu z 2022 r. podmiotem realizującym działania na rzecz doskonalenia systemu oświaty i podnoszenia jakości edukacji oraz uprawnionym do otrzymania wsparcia finansowego w kwocie 70 mln zł był wyłącznie Ośrodek. W uchwale i rozporządzeniu w sprawie realizacji Programu z 2023 r., przewidziano wsparcie także dla innych podmiotów wspierających system oświaty (instytutów badawczych, państwowych instytucji kultury, organizacji harcerskich objętych honorowym patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej). Regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli nie ujęto wśród beneficjentów, pomimo zastrzeżeń Rządowego Centrum Analiz zgłoszonych w 2022 r. (przy opracowaniu uchwały i rozporządzenia w sprawie realizacji Programu w 2022 r.) oraz pomimo posiadanych informacji o poziomie realizacji projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości (przy opracowaniu uchwały i rozporządzenia w sprawie realizacji Programu w 2023 r.). Przyjęto natomiast, już w 2022 r., że objęcie wsparciem placówki ogólnokrajowej zapewni bazę infrastrukturalną i szkoleniową pozwalającą wykorzystać w pełni wyposażenie zakupione do szkół. Działania placówki obejmować miały wsparcie dydaktyczno-programowo-narzędziowe dedykowane wszystkim 13 824 szkołom uczestniczącym w Programie (bez ujęcia szkół działających w ramach Ośrodka za Granicą).

Zastępca Dyrektora Departamentu Kształcenia Ogólnego i Podstaw Programowych wyjaśnił: (...) *Organizowanie i prowadzenie doskonalenia zawodowego nauczycieli w zakresie wynikającym z kierunków polityki oświatowej należy do obowiązkowych zadań publicznych placówek doskonalenia prowadzonych przez samorząd województwa, powiat lub gminę. (...) Niespełnienie tego obowiązku może prowadzić do cofnięcia obowiązkowej akredytacji przyznawanej przez kuratora oświaty na 5 lat lub nie uzyskanie kolejnej akredytacji na kolejne 5 lat. (...) Przed zatwierdzeniem planu pracy przez organ prowadzący, dyrektorzy publicznych placówek doskonalenia nauczycieli przedstawiają plan pracy do zaopiniowania właściwemu ze względu na siedzibę placówki kuratorowi oświaty. Dyrektor publicznej placówki doskonalenia nauczycieli jest zobowiązany do przygotowania sprawozdania z realizacji planu pracy i przedstawienia tego sprawozdania organowi prowadzącemu w terminie do 30 września następnego roku szkolnego. Mając na uwadze powyższe, w przepisach prawa zagwarantowany został mechanizm zapewniający stałe monitorowanie przez kuratorów oświaty działalności placówek doskonalenia nauczycieli. (...)*

Wsparcie procesu kształtowania umiejętności dzieci i młodzieży oraz rozwijania kompetencji kadry uczącej było realizowane w roku szkolnym 2022/2023 w formie warsztatów przeprowadzanych w szkołach podstawowych (w trakcie 4–5 godzin lekcyjnych z udziałem nauczycieli i grup 10–15 uczniów) oraz podczas innych wydarzeń o charakterze lokalnym. Do 31 marca 2023 r. liczba szkół odwiedzonych przez edukatorów prowadzących warsztaty wyniosła 1430 (tj. zaledwie 10,3 % z 13 824 szkół uczestniczących w Programie¹⁷), w zajęciach wzięło udział 2669 nauczycieli. Do realizacji projektu zaangażowane zostały dwa podmioty, tj. Ośrodek i Instytut, których łączne wydatki na projekt Mobilne Laboratoria Przyszłości do 31 sierpnia 2023 r. wyniosły 18,1 mln zł, z tego: 5,3 mln zł ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19¹⁸; 9,6 mln zł ze środków subwencji i 3,2 mln zł ze środków dotacji celowej dla Instytutu.

Z informacji, uzyskanych w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, od dyrektorów 29 regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli¹⁹, których działalność nie została objęta wsparciem finansowym w ramach Programu wynika, że placówki te w latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023 udzieliły wsparcia 19 872 nauczycielom²⁰. Potrzeby szkoleniowe zgłosiło 121 szkół.

Z informacji pięciu regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli wynikało m.in., że podmioty te miały ograniczone możliwości wspierania szkół i nauczycieli w realizacji Programu. Brak środków finansowych na zakup wyposażenia i szkolenie kadry merytorycznej w tych podmiotach oraz wyłączenie nauczycieli-konsultantów z grona odbiorców, do których kierowane były szkolenia organizowane przez Ośrodek, wpłynęły na brak lub ograniczone możliwości rozwijania kompetencji tych osób, niezbędnych do kształcenia kadry uczącej w szkołach uczestniczących w Programie. Doskonalenie nauczycieli przez te placówki odbywało się z wykorzystaniem wyposażenia zakupionego z własnych środków finansowych, otrzymanego od producenta do bezpłatnego użytkowania lub w ramach współpracy z Instytutem.

Dyrektor CTC wyjaśnił: *Przy uruchamianiu projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości i ustalaniu takiej formy wsparcia dla kadry uczącej, Minister Edukacji korzystał z dotychczasowych doświadczeń w realizacji wsparcia dla uczniów i nauczycieli w ramach innych projektów, w tym dużych ogólnopolskich szkoleń dla nauczycieli, z których wynikało, że szkolenia organizowane z dala od środowiska pracy nauczyciela i w dni wolne od pracy, w trakcie których brakuje form pracy warsztatowej oraz danych zebranych od nauczycieli, dotyczących preferowanych*

¹⁷ Bez ujęcia szkół funkcjonujących w ramach Ośrodka za Granicą.

¹⁸ 4,6 mln zł wydatkował Ośrodek; 0,7 mln zł wydatkował Instytut.

¹⁹ Z 16 województw.

²⁰ W szkoleniach wzięły udział 5802 osoby; z innych form wsparcia (warsztaty, webinary, kursy doskonalące, zajęcia modelowe, lekcje otwarte, sieć współpracy i samokształcenia, spotkania zespołów metodycznych, wewnątrzszkolne i pozaszkolne zajęcia edukacyjne, konsultacje, konferencje i seminaria) skorzystało 14 025 osób.

przez nich sposobów wsparcia w ramach doskonalenia w zakresie formy (stacjonarna), rodzaju (warsztaty), zakresu (wykorzystanie sprzętu i narzędzi zakupionych w ramach Programu) i czasu szkolenia (dzień roboczy). Jednocześnie, aby wsparcie, dedykowane kadrze uczącej, dotarło do jak największej grupy odbiorców, zaplanowano również inne działania, w tym udostępnianie bezpłatnych cyfrowych materiałów dla nauczycieli na stronie Programu – <https://www.gov.pl/web/laboratoria>, stronie internetowej Ministerstwa, Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (www.zpe.gov.pl), stronie internetowej Ośrodka, mediach społecznościowych czy też przesyłane bezpośrednio do szkół za pośrednictwem poczty elektronicznej. Działania związane z Programem, skierowane do nauczycieli, były też realizowane przez poszczególnych kuratorów oświaty oraz placówki doskonalenia nauczycieli – ze względu na wpisanie działań wspierających Program do podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa (...).

W Ośrodku, w ramach otrzymanego wsparcia na realizację Programu opracowane zostały materiały dydaktyczne w formie podręcznika „Laboratoria przyszłości w praktyce” i scenariuszy zajęć²¹, zawierających propozycje wykorzystania zakupionego wyposażenia podczas zajęć: lekcyjnych²² rewalidacyjnych, wychowawczych i rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej; zajęć dla nauczycieli²³. Upowszechnienie opracowanych w 2022 r. materiałów miało miejsce na stronach internetowych Ośrodka (od marca 2023 r.) oraz w serwisie społecznościowym Facebook (od sierpnia 2023 r.). Taka forma wsparcia nauczycieli w procesie nauczania była nieskuteczna, gdyż nie zapewniła efektywnej dystrybucji i szybkiego dostępu do treści materiałów dydaktycznych. Z informacji uzyskanych w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, od dyrektorów 29 placówek doskonalenia nauczycieli wynikało, że tylko 14 z nich korzystało z ww. materiałów.

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił: *Zakres nadzoru Ministra Edukacji nad Ośrodkiem w zakresie realizacji zadań w ramach Programu nie dotyczy tak szczegółowego monitorowania sposobu ich realizacji. Za ich realizację, jak i odpowiednie gospodarowanie środkami otrzymanymi na jego realizację, odpowiedzialny jest kierownik danej jednostki i to on, ze swoimi współpracownikami określa szczegółowy sposób realizacji zadań. Oprócz zadań zleconych Ośrodkowi (...) w zakresie wsparcia nauczycieli, Minister Edukacji podejmował własne działania w tym obszarze, współpracując (...) z Departamentem Govtech KPRM. Informacje o tych działaniach były zamieszczane zarówno na stronie Programu – <https://www.gov.pl/web/laboratoria>, stronie internetowej Ministerstwa, (...) Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (www.zpe.gov.pl), czy też przesyłane bezpośrednio do szkół za pośrednictwem poczty elektronicznej. Działania związane z Programem, skierowane do nauczycieli, były też realizowane przez poszczególnych kuratorów oświaty.*

Ze sprawozdań z nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez kuratorów oświaty złożonych Ministrowi Edukacji wynikało, że wspomaganie²⁴ szkół w latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023 obejmowało najczęściej działania takie jak: narady z dyrektorami szkół, konferencje na temat Programu, koordynowanie realizacji Programu.

Ocena realizacji założeń Programu dokonana została przy wykorzystaniu mierników, określonych w *Ocenie skutków regulacji*²⁵ projektu uchwały Rady Ministrów w sprawie wsparcia na realizację inwestycyjnych zadań dla jednostek

²¹ W scenariuszach określone zostały tematy, czas trwania, przebieg i cele zajęć, środki dydaktyczne niezbędne do ich realizacji, metody i formy pracy, grupy wiekowe uczniów, którym zajęcia są dedykowane.

²² Z języka polskiego, matematyki, historii, fizyki, geografii, informatyki, techniki i plastyki.

²³ Dotyczących sposobu dokumentowania działań realizowanych w ramach Programu, realizacji projektów międzyprzedmiotowych z wykorzystaniem zakupionego sprzętu oraz wykorzystania bezpłatnych narzędzi do tworzenia galerii prac uczniów.

²⁴ Działania podejmowane w celu inspirowania i intensyfikowania procesów służących poprawie i doskonaleniu pracy szkoły, ukierunkowane na rozwój uczniów i wychowanków.

²⁵ Z 22 września i 29 września 2021 r.

samorządu terytorialnego polegających na rozwijaniu szkolnej infrastruktury – „Laboratoria przyszłości” oraz w rządowym programie rozwijania szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria przeszłości”²⁶.

Wartości docelowe mierników, określone na poziomie:

- 35 % szkół, które złożyły wnioski o objęcie wsparciem;
- jeden milion uczniów mających dostęp do zakupionego wyposażenia (w 2021 r.), 70 tysięcy (w 2022 r.) i 150 tysięcy (w 2023 r.);
- 75 % beneficjentów wyrażających pozytywną opinię o otrzymanym wsparciu;
- 40 % nauczycieli korzystających z zakupionego wyposażenia, którzy dzięki temu stosują aktywizujące metody nauczania, były nieadekwatne i niewystarczające do oceny skuteczności zadań realizowanych w ramach Programu.

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił: (...) mierniki odnoszą się wprost do kwestii związanej z zakupem wyposażenia. (...) Mierniki miały wskazywać, czy udało się zapewnić powszechność przedsięwzięcia, ponieważ to, dzięki zobowiązaniu szkół do ww. zadań, przekładało się na powszechną zmianę jakościową w procesie kształcenia w szkołach, w zakresie rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży. Jednocześnie, przy planowaniu działań, zdawano sobie sprawę, że skutki realizacji przedsięwzięcia w zakresie rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży, będą widoczne dopiero w dłuższej perspektywie czasowej, dlatego w przedmiotowej uchwale wprowadzono zapisy, które wskazywały, że warunkiem otrzymania wsparcia jest zobowiązanie się szkół, w których są realizowane inwestycyjne zadania polegające na rozwijaniu szkolnej infrastruktury, oraz organów prowadzących te szkoły, do wypełniania, na żądanie Prezesa Rady Ministrów lub ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, drogą elektroniczną, ankiet mających na celu ewaluację realizacji niniejszej uchwały, w tym zbadanie stanu wyposażenia szkół, wykorzystania technologii cyfrowych lub metodyki procesu dydaktycznego oraz udziału w innych ewaluacjach oraz w badaniach i działaniach informacyjnych, związanych z otrzymanym wsparciem – w terminie do 31 sierpnia 2027 r. Pozwoli to na rzetelną analizę efektywności Programu i obiektywną ocenę przyjętych w nim rozwiązań. (...) Ewaluacja realizacji Programu w roku szkolnym 2022/2023 planowana jest do realizacji w IV kwartale 2023 r.

Najwyższa Izba Kontroli wskazała, że wartość docelowa miernika:

- odsetek szkół, które złożyły wnioski o objęcie wsparciem mogła być przyjęta na wyższym poziomie niż 35 %; w założeniach Programu nie było żadnych ograniczeń stawianych szkołom do uzyskania wsparcia finansowego; wymogi dotyczyły złożenia w wyznaczonym terminie wniosku o objęcie wsparciem (w 2021 r.) lub o udział w Programie (w 2022 r. i 2023 r.); kryteria udzielenia wsparcia finansowego były jednakowe dla wszystkich szkół, określone w § 2 ust. 2 i 3 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. oraz § 5 ust. 1–3 rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r.; kwota wsparcia była uzależniona od liczby uczniów, a jej minimalna wysokość wynosiła 30 tys. zł;
- odsetek beneficjentów wyrażających pozytywną opinię o otrzymanym wsparciu (75 %) była niewystarczająca do oceny skuteczności realizowanych zadań w ramach Programu; miernik zakładał niezadowolone beneficjentów na poziomie 25 %, pomimo że samo przekazanie szkołom dodatkowych środków finansowych na ich wyposażenie wpływało na pozytywną ocenę Programu.

Do monitorowania realizacji Programu nie zostały przyjęte mierniki informujące o poziomie rozwoju umiejętności uczniów i kompetencji nauczycieli, pomimo że od 1 września 2022 r. 11 783 z 13 893 szkół uczestniczących w Programie posiadało wyposażenie i zostało zobowiązanych do jego wykorzystania podczas średnio co najmniej trzech godzin zajęć: w każdym tygodniu nauki (w przypadku szkół funkcjonujących w kraju) lub w każdym miesiącu nauki (w przypadku szkół funkcjonujących za granicą). Ten etap realizacji Programu nie został objęty monitorowaniem za pomocą mierników.

²⁶ Załącznik do uchwały nr 63/2022 Rady Ministrów z dnia 29 marca 2022 r. oraz uchwały nr 133/2023 Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2023 r.

Działania koordynacyjne i informacyjno-promocyjne prowadzone były za pośrednictwem strony internetowej²⁷, w zasobach której znajdowały się materiały dotyczące: procedury składania i obsługi wniosków złożonych przez szkoły i organy je prowadzące, zasad udziału w Programie, harmonogramu jego realizacji, a także: wykaz wyposażenia objętego wsparciem finansowym (tzw. katalog wyposażenia), odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania i inspiracje do prowadzenia zajęć z przedmiotów: fizyka, historia, matematyka, przyroda, technika oraz języków: polskiego, angielskiego i niemieckiego. Informacje w tym zakresie przekazywane były w komunikatach, materiałach wideo (instruktażach, nagraniach z webinarów) oraz w serwisach internetowych YouTube i Facebook. W celu udzielania informacji i rozwiązywania bieżących problemów i trudności uruchomiona została infolinia²⁸ oraz udostępniony formularz kontaktowy.

5.2. Realizacja Programu przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie, wojewodów/kuratorów oświaty, organy prowadzące szkoły i publiczne szkoły podstawowe

Podmioty kontrolowane (Ośrodek, urzędy wojewódzkie, kuratoria oświaty (w przypadku powierzenia zadań przez wojewodów), organy prowadzące szkoły oraz szkoły podstawowe realizowały Program na ogół prawidłowo i efektywnie.

5.2.1. Realizacja Programu przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

Ośrodek przystąpił do realizacji Programu w 2022 r. Otrzymane wsparcie finansowe w kwocie 18,8 mln zł zostało przeznaczone na realizację dwóch projektów: Mobilne Laboratoria Przyszłości oraz Liga Robotów.

W toku przeprowadzonej kontroli stwierdzono nieprawidłowości dotyczące: wydatkowania łącznej kwoty 120,2 tys. zł bez zatwierdzenia przez osobę uprawnioną do dysponowania środkami z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, nierzetelnego sporządzenia *Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego* i jej korekty, a także naruszenia przepisów i procedur wewnętrznych w zakresie zamówień publicznych.

Realizacja Programu z uchybieniami

Ośrodek złożył Ministrowi Edukacji wnioski o udzielenie wsparcia finansowego na realizację przedsięwzięć, o których mowa w § 2 ust. 3 rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r.

Realizacja projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości była planowana w okresie III kwartał 2022 r. – IV kwartał 2023 r. i miała obejmować m.in.: działania informacyjne i komunikację ze szkołami; uruchomienie infolinii wsparcia dla nauczycieli; wynajem i wyposażenie pojazdów przeznaczonych do przejazdów do szkół; rekrutację i zatrudnienie osób zaangażowanych w projekt; realizację kampanii objazdowej w celu przedstawienia uczniom i nauczycielom sposobów zastosowania zakupionego sprzętu przez zaangażowanych w projekt edukatorów. Projekt Liga Robotów zakładał udział drużyn uczniów w zadaniu polegającym na: zaprojektowaniu i skonstruowaniu robotów; realizacji zadania konkursowego związanego z opracowaniem rozwiązania globalnego problemu określonego w regulaminie zadania; udziale drużyn w rozgrywkach wojewódzkich i ogólnopolskim finale projektu. Realizacja projektu miała spowodować m.in. zwiększenie zainteresowania uczestników wywodzących się z różnych środowisk rozwojem w kierunkach inżynieryjno-technicznych oraz rozwijanie umiejętności: technicznych w obszarze programowania, projektowania 3D i mechaniki; zdobywania i weryfikacji informacji; współpracy; wykonywania zadań pod presją czasu.

²⁷ <https://www.gov.pl/web/laboratoria>

²⁸ +48 22 500 144, działająca od poniedziałku do piątku w godzinach 6:00–20:00; w sobotę i niedzielę w godzinach 8:00–18:00.

We wnioskach o udzielenie wsparcia finansowego Ośrodek wskazał następujące mierniki realizacji celów:

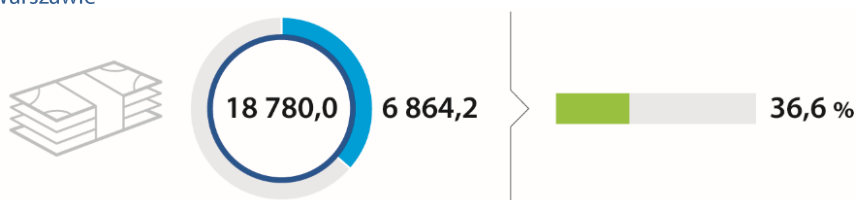
- projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości:
 - 1) uruchomienie jednostek terenowych we wszystkich województwach;
 - 2) organizację i przeprowadzenie zajęć w szkołach w obrębie województwa (90 % miast powiatowych i 40 % gmin na terenie województwa)²⁹;
 - 3) przeprowadzenie przynajmniej 100 dni zajęciowych w ciągu roku szkolnego;
- projektu Liga Robotów:
 - 1) wyniki, osiągnięcia drużyn oraz stworzone przez nie projekty;
 - 2) analizę rynkową (uczestników) pod względem wzrostu zainteresowania naukami technicznymi, przeprowadzoną przed przystąpieniem do projektu oraz po jego zakończeniu.

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił, że wnioski Ośrodka zostały zweryfikowane, przyjęte mierniki zostały zaakceptowane, ponieważ były spójne z przedstawionymi we wniosku koncepcjami realizacji projektów Mobilne Laboratoria Przyszłości i Liga Robotów i jednocześnie z miernikami Programu. *Mierniki Programu miały wskazywać, czy udało się zapewnić powszechność przedsięwzięcia, (...) zaproponowane przez Ośrodek działania nie miały swojego odpowiednika we wcześniej realizowanych przedsięwzięciach, dlatego, ze względu na ich nowatorski charakter, przyjęto zaproponowane przez Ośrodek mierniki i koszty. (...) Odnosząc się do kwestii braku mierzalności mierników projektu Liga Robotów oraz braku wpływu Ośrodka na ich zrealizowanie (...) należy wskazać, że zaproponowane mierniki należy rozpatrywać w kontekście celów Liga Robotów, którymi są: zwiększenie wśród młodzieży zainteresowania kierunkami i dziedzinami technicznymi oraz zwiększenie świadomości w tematach globalnych problemów.*

Wnioskowana kwota wsparcia w wysokości 18,8 mln zł przekazana została Ośrodkowi 12 września 2022 r. na rachunek wydzielony dla środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, dla którego Ośrodek opracował plan finansowy. Minister Edukacji upoważnił w Ośrodku dwie osoby (p.o. Dyrektora i jego Zastępcę) do dysponowania środkami pochodzącymi z ww. Funduszu przeznaczonymi na realizację Programu „Laboratoria przyszłości”. Przedmiotowe upoważnienia nie stanowiły podstawy do udzielania dalszych upoważnień.

Infografika nr 5

Środki Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 przekazane do Ośrodka Rozwoju Edukacji w Warszawie

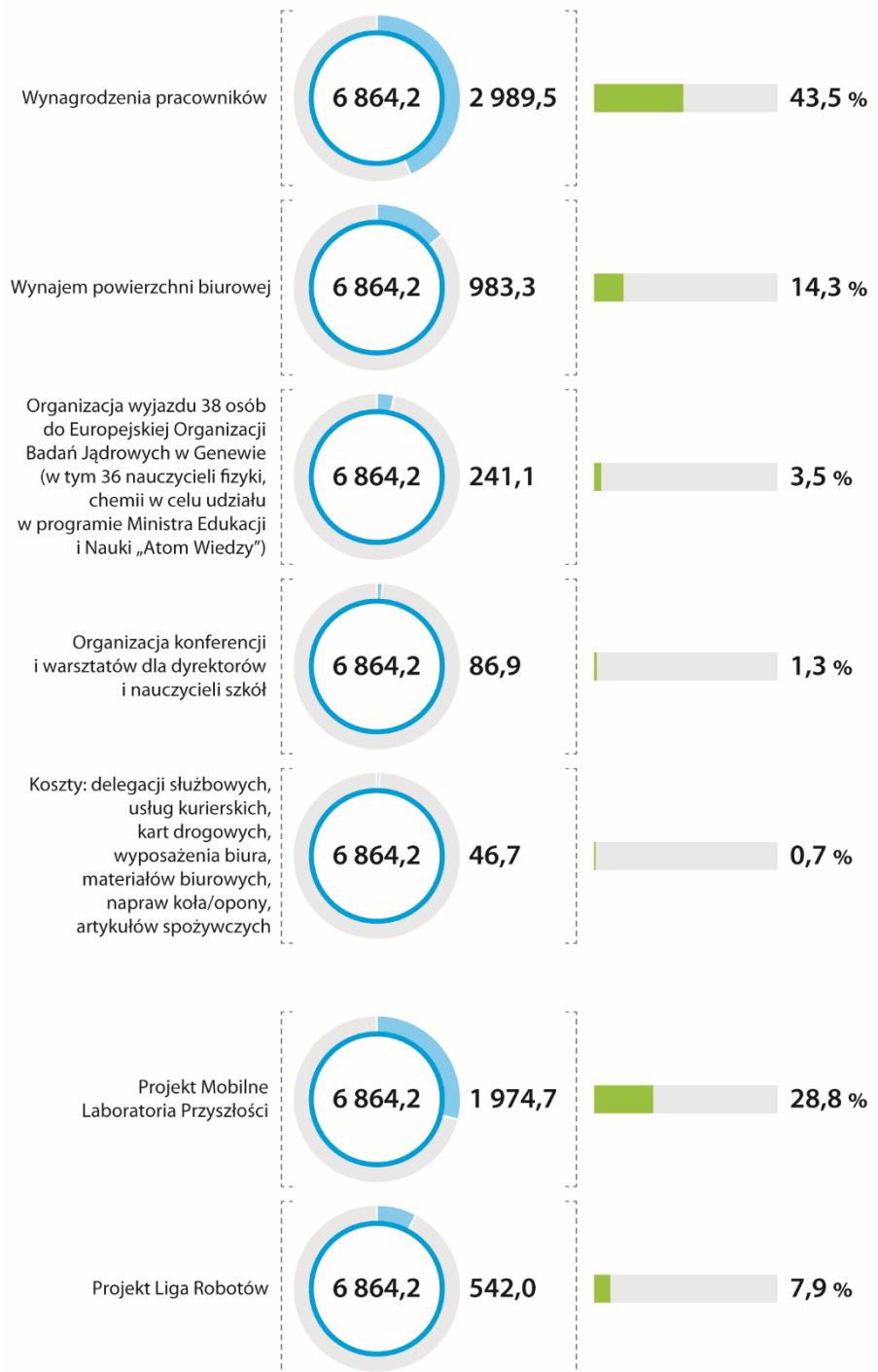
- Środki Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 przekazane Ośrodkowi Rozwoju Edukacji w Warszawie w celu realizacji Programu „Laboratoria przyszłości” [tys. zł]
- Wsparcie finansowe wydatkowane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie w celu realizacji Programu „Laboratoria przyszłości”, do 31 sierpnia 2023 r. [tys. zł]
- % wykorzystania środków finansowych na realizację Programu „Laboratoria przyszłości” do 31 sierpnia 2023 r.

Źródło: dane z Ośrodka Rozwoju Edukacji w Warszawie.

²⁹ Tj. odwiedzenie w ramach projektu 1050 szkół, z tego 59 szkół w miastach powiatowych i 991 szkół w gminach, gdyż według danych na 1 stycznia 2023 r. podanych na stronie Głównego Urzędu Statystycznego <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/podzial-administracyjny-polski/> w kraju było 66 miast na prawach powiatu i 2477 gmin.

Infografika nr 6

Wsparcie finansowe na realizację Programu „Laboratoria przyszłości wydatkowane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie

○ Wsparcie finansowe wydatkowane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie w celu realizacji Programu „Laboratoria przyszłości”, do 31 sierpnia 2023 r. [tys. zł]

○ Wydatki w grupach

■ % wykorzystania środków finansowych na realizację Programu „Laboratoria przyszłości” do 31 sierpnia 2023 r.

Źródło: dane z Ośrodka Rozwoju Edukacji w Warszawie.

W badanej dokumentacji finansowo-księgowej stwierdzono:

- w czterech przypadkach na dowodach księgowych wydatki na łączną kwotę 120,2 tys. zł nie zostały zatwierdzone przez kierownika jednostki; wydatek zatwierdziła osoba nieuprawniona (specjalista-koordynator programu „Laboratoria przyszłości”);
- w trzech przypadkach dokonana kontrola merytoryczna dowodów księgowych była nierzetelna (dowody księgowe zostały błędnie opisane);
- w dwóch przypadkach nie dokonano kontroli merytorycznej dowodów księgowych (dowody księgowe nie zostały opisane).

Zgodnie z § 10 ust. 2 zarządzenia nr 4/2018 Dyrektora Ośrodka z dnia 17 kwietnia 2018 r. ze zm. w sprawie wprowadzenia zasad (polityki) rachunkowości oraz zakładowego planu kont dla Ośrodka: dowody księgowe należy sprawdzić pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym; po kontroli wstępnej przez głównego księgowego, wydatek do wypłaty zatwierdza kierownik jednostki. Dysponowanie środkami pochodzącymi z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 zgromadzonymi na wyodrębnionym rachunku bankowym Ośrodka z tytułu realizacji w ramach Programu udzielonego zamówienia publicznego, wymagało upoważnienia Ministra Edukacji.

Dyrektor Ośrodka wyjaśnił: *Na wymienionych fakturach, zatwierdzenia dokonał (...) specjalista-koordynator Programu (...). Ze względu na pełnioną przez niego funkcję musi mieć pełną wiedzę na temat realizacji zawartych w Programie umów oraz dokonywanych płatności. Zgodnie z ustaloną ścieżką obiegu dokumentów, po podpisaniu faktury przez (...), dokument trafił do pracownika Wydziału Finansowo-Księgowego, który wprowadził przelew do systemu jako tzw. przelew oczekujący. Realizacja następuje po złożeniu dwóch podpisów, w tym mojego jako kierownika jednostki. Ostateczne dysponowanie środkami pozabudżetowymi z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, których nie obejmuje plan finansowy jednostki, należy w obecnej sytuacji wyłącznie do kierownika jednostki. (...) podpisał się na fakturach, jednak ostateczne zatwierdzenie zostało zaakceptowane przez mnie. Potwierdzeniem dokonanej czynności jest złożenie przeze mnie podpisu na zleceniu płatniczym w systemie bankowości elektronicznej Narodowego Banku Polskiego. Pracownik Wydziału Finansowo-Księgowego (...), który również podpisał zlecenie płatnicze, jest do tego uprawniony zgodnie z kartą wzorów podpisów w Narodowym Banku Polskim.*

Zdaniem NIK, zatwierdzenie wydatku na fakturze i dokonanie przelewu środków finansowych w systemie bankowym nie są to czynności tożsame. Zatwierdzać dowody księgowe do wypłaty (tj. wydać dyspozycję) może jedynie kierownik jednostki lub wyraźnie do tego upoważniony inny pracownik. Natomiast wykonanie polecenia przelewu środków (zapłata faktury) w elektronicznym systemie bankowym może nastąpić jedynie po zatwierdzeniu wydatku (tj. wyrażeniu zgody na jego poniesienie) na dowodzie księgowym przez kierownika jednostki lub upoważnionego do dokonania tej czynności pracownika. Ponadto, dysponowanie środkami pochodzącymi z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 wymagało upoważnienia Ministra Edukacji, a osoba zatwierdzająca wydatek nie posiadała stosownego upoważnienia.

Niedokonanie kontroli merytorycznej dowodów księgowych stanowi naruszenie art. 21 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości³⁰, który stanowi, że dowód księgowy powinien zawierać m.in. stwierdzenie jego sprawdzenia. Sprawdzenie dowodu, zgodnie z przyjętymi w rachunkowości standardami, ma charakter: formalno-rachunkowy, polegający na stwierdzeniu formalnej prawidłowości dokumentu oraz merytoryczny odnoszący się do prawidłowości samej operacji gospodarczej, której dowód dotyczy. Zgodnie z art. 22 ust. 1 ustawy o rachunkowości dowody księgowe powinny być rzetelne, tj. zgodne z rzeczywistym przebiegiem operacji gospodarczej, którą dokumentują, kompletne, zawierające co najmniej dane określone w art. 21 ustawy o rachunkowości, oraz wolne od błędów rachunkowych. Przyjęte w jednostce zasady weryfikacji (sprawdzenia) dowodów księgowych określa

³⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 120.

kierownik tej jednostki w wewnętrznych zasadach (polityce) rachunkowości, jako odpowiedzialny za prowadzenie gospodarki finansowej³¹ na podstawie art. 53 ust. 1 ustawy o finansach publicznych.

NIK zbadała cztery postępowania o udzielenie zamówień publicznych na łączną kwotę brutto 4,2 mln zł, z tego: dwa postępowania (przeprowadzone w trybie przetargu nieograniczonego na podstawie art. 132 oraz w trybie podstawowym na podstawie art. 275 pkt 1 Prawa zamówień publicznych) oraz dwa postępowania przeprowadzone na podstawie zarządzenia nr 10/2022 Dyrektora Ośrodka z 6 czerwca 2022 r. w sprawie wprowadzenia regulaminu udzielania zamówień publicznych w Ośrodku. Realizacja zamówień pod kątem przedmiotu zamówienia, terminu wykonania i wysokości wynagrodzenia wykonawcy była zgodna z warunkami zawartych umów oraz nie wystąpiły sytuacje uzasadniające naliczenie kar umownych. Zrealizowane zamówienia publiczne zostały rozliczone ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. We wszystkich umowach, w wystarczającym stopniu zabezpieczone zostały interesy Ośrodka, np. przez określenie kar umownych w przypadku nienależytego wykonania przedmiotu umów, postanowień dotyczących gwarancji oraz warunków i sposobu rozwiązania umów lub ich zmian.

Zidentyfikowane przez NIK nieprawidłowości w toku prowadzenia postępowań o udzielenie zamówień publicznych nie miały wpływu na poprawność wykonania zadań w ramach Programu będących przedmiotem zawartych umów.

Nieprawidłowości stwierdzone w postępowaniach o udzielenie zamówień publicznych dotyczyły nierzetelnie sporządzonej i prowadzonej dokumentacji, tj.: 1) niedochowania należytej staranności przy szacowaniu wartości zamówienia, co było niezgodne z art. 28 Prawa zamówień publicznych oraz § 4 ust. 2, 4 i 6 regulaminu udzielania zamówień publicznych (w trzech przypadkach); 2) wykazania szacunkowej całkowitej wartości zamówienia w błędnej kwocie euro (w jednym przypadku); 3) zamieszczenia ogłoszenia o wyniku postępowania 15 dni po upływie ustawowego terminu, co było niezgodne z art. 309 ust. 1 Prawa zamówień publicznych (w jednym przypadku); 4) niewskazania w dwóch protokołach postępowań informacji określonych w art. 72 ust. 1 i art. 73 ust. 2 Prawa zamówień publicznych oraz rozporządzenia Ministra Rozwoju Pracy i Technologii z dnia 18 grudnia 2020 r. w sprawie protokołów postępowania oraz dokumentacji postępowania o udzielenie zamówienia publicznego (data powołania komisji przetargowej i zawarcia umowy, osoby udzielające zamówień, powody odrzucenia ofert, nazwy wykonawców, wartości brutto umów, daty i numery ogłoszeń o wyniku postępowania); 5) zastosowania wzoru wniosku o wszczęcie postępowania niezgodnego z wprowadzonym wzorem, co stanowiło naruszenie §21 ust. 1 regulaminu udzielania zamówień publicznych w Ośrodku (w jednym przypadku); 6) braku wymaganych danych i adnotacji osób uprawnionych w jednym wniosku w sprawie wszczęcia postępowania (m.in. brak: potwierdzenia zabezpieczenia środków przez Wydział Finansowo-Księgowy w planie finansowym i przez Głównego Księgowego; daty akceptacji/zatwierdzenia przy pozostałych adnotacjach; stanowiska osoby odpowiedzialnej za opis przedmiotu zamówienia i za realizację umowy), co było niezgodne z § 21 ust. 2 i 6 regulaminu udzielania zamówień publicznych w Ośrodku; 7) niepowiadomienia wszystkich oferentów o wynikach oceny ofert, co stanowiło naruszenie § 16 ust. 6 regulaminu udzielania zamówień publicznych w Ośrodku (w jednym przypadku); 8) braku danych w rejestrze zamówień publicznych (m.in. przedmiot zamówienia, kod CPV, wartość szacunkowa zamówienia, tryb postępowania; data rejestracji wartości zamówienia; informacja o współfinansowaniu ze środków unijnych; termin realizacji umowy), co było niezgodne z § 21 ust. 8 regulaminu udzielania zamówień publicznych w Ośrodku.

Ośrodek w ramach Programu od września 2022 r. realizował projekt Mobilne Laboratoria Przyszłości, którego celem było wspieranie wykorzystywania nowoczesnych rozwiązań edukacyjnych zapewnionych szkołom podstawowym

³¹ Komentarz do art. 53 ust. 1 ustawy o finansach publicznych – Kontrola merytoryczna dowodów – Piotr Walczak. Legalis.

przez Program. W ramach projektu realizowane były w szkołach zajęcia warsztatowe w blokach tematycznych dotyczących: druku 3D, rozpoznawania obrazu, wykorzystywania mikrokontrolerów, okularów Class RV (gogli VR), zestawów edukacyjnych Lego Spike Prime, robotów edukacyjnych Photon.

Działania Ośrodka pozwoliły na osiągnięcie następujących mierników dla Programu i jednocześnie projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości³² (według stanu na 31 marca 2023 r., po korektach w trakcie kontroli NIK):

- uruchomienie jednostek terenowych we wszystkich województwach – miernik zrealizowano poprzez: wynajem i oklejenie folią 16 busów oraz zatrudnienie kierowców (każdego w wymiarze 1 etatu);
- organizację i przeprowadzenie zajęć w szkołach docelowo w 90 % miast powiatowych oraz w 40 % gmin na terenie województwa – miernik zrealizowano na poziomie 90,9 % miast powiatowych w kraju (tj. w 60 szkołach) i 42,5 % gmin (tj. w 1054 szkołach);
- przeprowadzenie przynajmniej 100 dni zajęciowych w ciągu roku szkolnego – miernik zrealizowano na poziomie 1114 dni.

Wykorzystanie zasobów w projekcie Mobilne Laboratoria Przyszłości zostało ustalone poprzez analizę czasu pracy 16 kierowców³³. W dwóch losowo wybranych miesiącach kierowcy:

- w październiku 2022 r. przepracowali (tj. zapewniona została przez nich gotowość do pracy, według listy obecności) od 11 do 23 dni na 21 dni roboczych w miesiącu; realizowali przejazdy od 2 do 15 dni, co stanowiło o wykorzystaniu czasu pracy w stosunku do normy miesięcznej (odpowiedniej do liczby dni gotowości do pracy w miesiącu, przy założeniu ośmiogodzinnego dnia pracy) od 9,7 % do 79,2 %;
- w maju 2023 r. przepracowali od 14 do 23 dni na 21 dni roboczych w miesiącu; realizowali przejazdy od 10 do 17 dni, co stanowiło o wykorzystaniu czasu pracy w stosunku do normy miesięcznej od 45 % do 92,9 %.

Stwierdzono 25 przypadków wykorzystania czasu pracy kierowców poniżej 75 %, przy założeniu wykonywania innych czynności przez 25 % czasu pracy kierowcy.

Dyrektor Ośrodka wyjaśnił: (...) *Do czasu pracy kierowców zaliczają się zarówno czynności związane z prowadzeniem pojazdu, ale również czynności temu towarzyszące, np. związane z obsługą pojazdów, formalnościami administracyjnymi, utrzymywaniem pojazdu w czystości. (...) również pozostawianie kierowcy na stanowisku pracy, w gotowości do jej wykonania wlicza się do czasu pracy. W konsekwencji powyższego, nie sposób identyfikować/utożsamiać całościowo czasu pracy danego kierowcy wyłącznie w oparciu o zestawienie przejazdów oraz porównywać tegoż zestawienia z miesięczną normą czasu pracy kierowcy (...). W kontekście formy zatrudnienia kierowców (...) należy mieć (...) na uwadze (...), że założenia projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości mają dynamiczny (zmienny, rozwojowy) charakter, a tym samym tworzenie statystyk dotyczących faktycznego czasu przejazdów danego kierowcy wyłącznie w oparciu o dane z jednego miesiąca może być nieuzasadnione (nietrafne), gdyż stopień zaangażowania danego kierowcy (w danym województwie) w przejazdy może mieć zupełnie inne wskaźniki (statystyki) w innych miesiącach realizacji projektu (...), zaś czas pracy kierowców rozliczany jest w Ośrodku przy uwzględnieniu okresów rozliczeniowych, które co do zasady wynoszą trzy miesiące.*

Według informacji uzyskanej od Dyrektora Instytutu w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, współpraca pomiędzy Ośrodkiem i Instytutem polegała na wsparciu logistycznym realizowanym z wykorzystaniem użyczonych przez Ośrodek busów i delegowanych kierowców. Według stanu na 1 czerwca 2023 r.

³² W kwocie wydatków na projekt Mobilne Laboratoria Przyszłości były także wydatki na realizację Programu.

³³ Do zadań kierowców należało m.in.: załadunek i rozładunek do/z pojazdów wyposażenia niezbędnego do realizacji projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości, prowadzenie pojazdów, rozłożenie elementów identyfikacji wizualnej (ścianki, rollupy), dbanie o stan techniczny i ogólny wygląd pojazdów, przestrzeganie przeglądów technicznych pojazdów, rozliczanie na bieżąco zużycia paliwa i systematyczne prowadzenie kart drogowych oraz wykonywanie innych poleceń przełożonych.

Instytut zatrudnił 49 edukatorów, z których utworzono 16 zespołów w projekcie Mobilne Laboratoria Przyszłości. Zgłoszenia szkół stanowiły dla Instytutu podstawę do przygotowywania harmonogramów wyjazdów, które do 15 dnia każdego miesiąca przekazywane były do Ośrodka. Według stanu na 31 marca 2023 r. i 30 czerwca 2023 r. liczba szkół zgłoszonych do udziału w projekcie Mobilne Laboratoria Przyszłości wynosiła odpowiednio 3635 i 4598 (wzrost o 963); liczba szkół odwiedzonych przez edukatorów wynosiła odpowiednio 1353 i 1936 (wzrost o 583). Stopień realizacji projektu mierzony odsetkiem odwiedzonych szkół w stosunku do zgłoszonych wynosił odpowiednio 37 % i 42 %.

Zdaniem NIK, wprowadzenie do realizacji jednego zadania dwóch różnych podmiotów, bez określenia zakresu ich działań i odpowiedzialności przez Ministra Edukacji, spowodowało nieefektywne wykorzystanie zasobów kadrowych zaangażowanych w realizację projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości.

Projekt Liga Robotów przewidywał organizację 16 turniejów regionalnych, przeprowadzonych w III i IV kwartale 2023 r. i następnie ogólnopolskiego turnieju finałowego dla 32 najlepszych drużyn, zakwalifikowanych z etapu regionalnego. W założeniach projektu Liga Robotów szkoły miały otrzymać zestawy do konstruowania robota i matę z elementami gry, z ich wykorzystaniem wykonać dwa zadania (praktyczne i naukowe) oraz zaprezentować dokumentację techniczną. Projekt Liga Robotów był na początkowym etapie realizacji i na zakończenie kontroli NIK osiągnięto miernik: *przeprowadzenie analizy rynkowej uczestników pod względem zainteresowania naukami technicznymi przed przystąpieniem do projektu*, w tym m.in.: przeanalizowano podstawę programową przedmiotu informatyka w klasach IV–VIII z uwzględnieniem wymagań ogólnych celów kształcenia, wymagań szczegółowych treści nauczania w klasach IV–VI i klasach VII–VIII, wyciągnięto wnioski wynikające z pilotażowego badania Programu.

Ośrodek w *Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego*, według stanu na 31 marca 2023 r. wykazał wykorzystanie środków finansowych w łącznej kwocie 3,6 mln zł.

Informacja o wykorzystaniu wsparcia finansowego na realizację Programu złożona została Ministrowi Edukacji 12 maja 2023 r., tj. 42 dni po upływie wyznaczonego terminu, co było niezgodne z § 15 ust. 1–3 rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r., który stanowi, że Ośrodek obowiązany był złożyć Ministrowi Edukacji informację o wykorzystaniu wsparcia finansowego w terminie określonym w harmonogramie Programu, tj. do dnia 31 marca 2023 r. Dyrektor Ośrodka wskazał: *Przedstawiając uzupełnione sprawozdanie do Ministerstwa wyjaśniłem, że powodem opóźnienia w złożeniu raportu z wykonania projektu były problemy kadrowe. (...) w kwestii uzupełnienia raportu informuję, że opóźnienie wynikało z urlopów merytorycznych pracowników. Nadmieniam także, że informacje musiałem otrzymać od Instytutu. Korekta Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego z 7 lipca 2023 r. złożona Ministrowi Edukacji w odpowiedzi na wezwanie do uzupełnienia danych przekazanych w maju 2023 r., sporządzona została nierzetelnie, ponieważ:*

- a) nie zawierała danych o liczbie miast powiatowych i gmin, w których zorganizowano i przeprowadzono zajęcia w szkołach;
- b) stopień realizacji ww. miernika przedstawiono w odniesieniu do całego kraju (90,5 % miast powiatowych i 44 % gmin w Polsce), a nie w sposób określony we wnioskach o udzielenie wsparcia finansowego z 19 i 29 lipca 2022 r., tj. położonych w obrębie województwa;
- c) występowały różnice w liczbie szkół i uczniów uczestniczących w warsztatach projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości, w okresie siedmiu miesięcy realizacji projektu (od września 2022 r. do marca 2023 r.), tj. różnica 85 szkół i 5 tys. uczniów.

Dyrektor Ośrodka wyjaśnił: *(...) W trakcie kontroli wysłany został do pracownika Instytutu mail z pytaniami w tej sprawie. Z odpowiedzi wynika, że Instytut, który realizował zadania dotyczące koordynacji zadań między szkołami nie prowadził takiego zestawienia. Natomiast tabela (...) została opracowana przez Ośrodek (...) Dyrektor Ośrodka po sprawdzeniu poprawności danych sam przesłał informację do Ministerstwa z poprawną liczbą szkół i uczniów.*

5.2.2. Realizacja Programu przez wojewodów/kuratorów oświaty

Wojewodowie w ramach realizacji Programu m.in. powoływali zespoły oceniające do oceny wniosków i przekazania Prezesowi Rady Ministrów rekomendacji, co do wysokości wsparcia poszczególnych organów prowadzących szkoły oraz przekazywali środki finansowe tym organom. Zadania te co do zasady były realizowane prawidłowo.

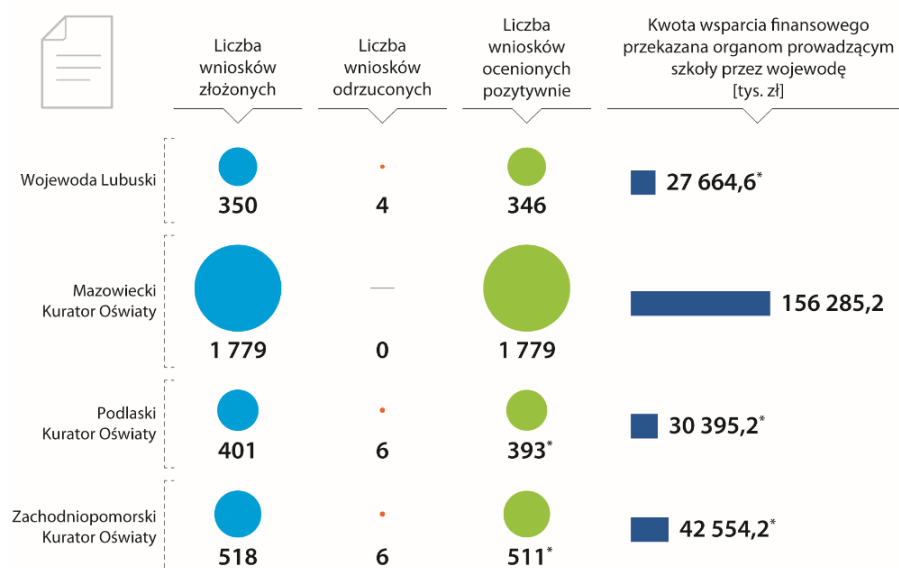
Na ogół prawidłowa i efektywna realizacja Programu

Z kontrolowanych czterech urzędów wojewódzkich tylko w Lubuskim Urzędzie Wojewódzkim realizowano wszystkie zadania przypisane wojewodom. W pozostałych trzech urzędach wojewódzkich część zadań związanych z Programem powierzono kuratorom oświaty (powołanie zespołu do oceny wniosków o udzielenie wsparcia; przyjmowanie i ocena wniosków o udzielenie wsparcia od organów prowadzących szkoły; przygotowanie i przekazanie Prezesowi Rady Ministrów oraz wojewodzie listy wniosków wraz z rekomendacją wysokości wsparcia; raportowanie wykorzystania wsparcia w 2021 r. i 2022 r.).

We wszystkich województwach zostały powołane zespoły oceniające³⁴ wnioski o udzielenie wsparcia finansowego, którym zapewniono odpowiednie warunki do funkcjonowania, w szczególności możliwość organizowania spotkań z przedstawicielami KPRM z użyciem środków komunikacji elektronicznej, umożliwiającym porozumiewanie się na odległość.

Infografika nr 7

Realizacja Programu „Laboratoria przyszłości” w Urzędach Wojewódzkich i Kuratoriach Oświaty objętych kontrolą

* po uwzględnieniu dokonanych zwrotów

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie danych z jednostek kontrolowanych.

Przykład

W Lubuskim Urzędzie Wojewódzkim nie stworzono skutecznych mechanizmów kontroli zapobiegających zamieszczeniu wniosku o objęcie wsparciem na więcej niż jednej liście rekomendacyjnej. Wniosek złożony 30 maja 2022 r. na kwotę wsparcia w wysokości 60 tys. zł przez niepubliczną szkołę podstawową ujęty został na dwóch listach rekomendacyjnych przekazanych do Prezesa Rady

³⁴ Zadania zespołów dotyczące oceny wniosków obejmowały m.in.: obowiązek korekt wniosków niekompletnych lub błędnie wypełnionych, ocenianie wniosków na bieżąco w miarę ich wpływu, przekazywanie na bieżąco kuratorowi oświaty i wojewodzie informacji o ocenionych wnioskach oraz przekazywanie Prezesowi Rady Ministrów listy zawierającej rekomendację co do wysokości przyznanego wsparcia poszczególnym organom prowadzącym szkoły oraz informacje o wysokości środków, które mają być przekazane na wyodrębniony rachunek dochodów u wojewody.

Ministrów w dniach: 13 czerwca 2022 r. i 14 lipca 2022 r. Skutkowało to dwukrotnym przekazaniem środków szkole w dniach: 7 lipca 2022 r. i 23 sierpnia 2022 r. – po 60 tys. zł. Dwukrotną wypłatę środków stwierdził koordynator programu 13 stycznia 2023 r. (prawie pięć miesięcy po dokonaniu drugiej wypłaty). W wyniku podjętych przez Urząd działań kwotę 60 tys. zł odzyskano 23 maja 2023 r. i przekazano do Prezesa Rady Ministrów. Koordynator programu w Urzędzie wyjaśniła, że: (...) *pojedynczy wniosek od organu prowadzącego na kwotę 60 tys. zł został błędnie zarekomendowany i wypłacony po raz drugi ze względu na błędne sporządzenie list sprawdzających, w których nie wykreśliłam odpowiedniego wiersza. Listy sprawdzające sporządzałam ręcznie poprzez wykreślanie z rejestru wniosków szkół, które zostały już zarekomendowane, albo które są w trakcie weryfikacji. W tym przypadku omyłkowo zostawiłam wniosek, chociaż dane wskazywały, że wniosek już rekomendowano i nawet wypłacono. Było to spowodowane presją czasu.*

Dyrektor Wydziału Programów Europejskich Rządowych w Urzędzie wyjaśniła, że: (...) *wniosek został dwukrotnie umieszczony na liście szkół z pozytywną rekomendacją, w wyniku błędu technicznego pracownika sporządzającego zestawienie podmiotów z pozytywną rekomendacją. Z analizy przypadku wynika, że z powodu błędu polegającego na tym, że pracownik nie usunął wiersza w zestawieniu Excel – będącym listą sprawdzającą bazującą na błędnych danych w następstwie sporządzona została lista rekomendowanych podmiotów i błędnie ustalono sumę rekomendacji przekazanej do KPRM. (...) zgodnie z zatwierdzoną przez KPRM rekomendacją, pracownik przygotował dyspozycję wypłaty do Wydziału Finansów i Budżetu w Urzędzie, którą podpisałam i przekazałam do realizacji w dniu 22 sierpnia 2022 r. Do ujawnienia błędu doszło 13 stycznia 2023 r. w wyniku wewnętrznego przeglądu danych do sporządzenia sprawozdania w ujęciu rocznym.*

Wszystkie urzędy wojewódzkie wyodrębniły rachunek dla środków finansowych Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Po zatwierdzeniu wysokości wsparcia finansowego przez Prezesa Rady Ministrów, pierwsze środki finansowe na wyodrębnione rachunki dochodów wpłynęły 24 listopada 2021 r.

Na podstawie § 5 ust. 1 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. oraz § 6 ust. 16 rozporządzenia w sprawie realizacji programu z 2022 r. wszystkie urzędy wojewódzkie dokonywały przekazania środków na rzecz organów prowadzących szkoły bez zbędnej zwłoki, tj. w terminie od jednego do 28 dni licząc od daty ich otrzymania.

Przykład

W Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim środki finansowe w łącznej kwocie 1726,9 tys. zł przekazano 26 organom prowadzącym szkoły 13 września 2022 r., tj. przed zatwierdzeniem wysokości wsparcia przyznanego przez Prezesa Rady Ministrów i przekazaniem środków przez KPRM na rachunek Urzędu, co nastąpiło 28 października 2022 r. Działanie to było niezgodne z § 6 ust. 15–16 rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r. Przyczyną nieprawidłowości była nierzetelnie przeprowadzona kontrola merytoryczna i formalno-rachunkowa wewnętrznego dowodu księgowego, stanowiącego dyspozycję do płatności. Dowody księgowe, stosownie do polityki rachunkowości Urzędu powinny podlegać kontroli merytorycznej i formalno-rachunkowej, a następnie zatwierdzeniu przez Głównego Księgowego i Dyrektora Wydziału Finansów i Budżetu. Dyrektor Wydziału Finansów i Budżetu wyjaśniła, że środki finansowe dotyczące III transzy dofinansowania przekazane zostały organom prowadzącym szkoły w dniu 13 września 2022 r. na skutek pomyłki pracownika przeprowadzającego kontrolę dowodu księgowego. (...) Pomyłka, polegająca na realizacji płatności, przed datą zasilenia rachunku Funduszu (...) środkami z KPRM przeznaczonymi na realizację Programu została ujawniona następnego dnia roboczego. Od tej daty, podjęto kontakt z KPRM w celu rozpoznania terminu zasilenia rachunku w środki, wynikające z przekazanej 9 września 2022 r. listy, która uzyskała pozytywną rekomendację do objęcia wsparciem finansowym (...). Zadanie, od 9 września 2022 r., objęte było statusem zadania priorytetowego z uwagi na liczne telefony do Mazowieckiego Kuratora Oświaty z placówek szkolnych, upominających się o finansowe wsparcie w związku z rozpoczynającym się wówczas rokiem szkolnym 2022/2023.

Wojewoda Lubuski i kuratorzy oświaty z pozostałych trzech województw w wymaganym terminie (tj. do 31 marca 2022 r.) przekazali Prezesowi Rady Ministrów zbiorcze informacje o wykorzystaniu wsparcia w 2021 r. Informacje zawierały w szczególności: kwotę wykorzystanego wsparcia z podziałem na poszczególne organy prowadzące szkoły oraz z wyszczególnieniem szkół, w których były realizowane inwestycyjne zadania polegające na rozwijaniu szkolnej infrastruktury; zestawienie ilościowo-wartościowe wydatków dokonanych przez poszczególne organy prowadzące szkoły oraz z wyszczególnieniem szkół, w których były realizowane inwestycyjne zadania polegające na rozwijaniu szkolnej infrastruktury; ocenę zakresu wykorzystanego wsparcia; informację o ewentualnych trudnościach przy wykorzystywaniu wsparcia.

5.2.3. Realizacja Programu przez organy prowadzące szkoły

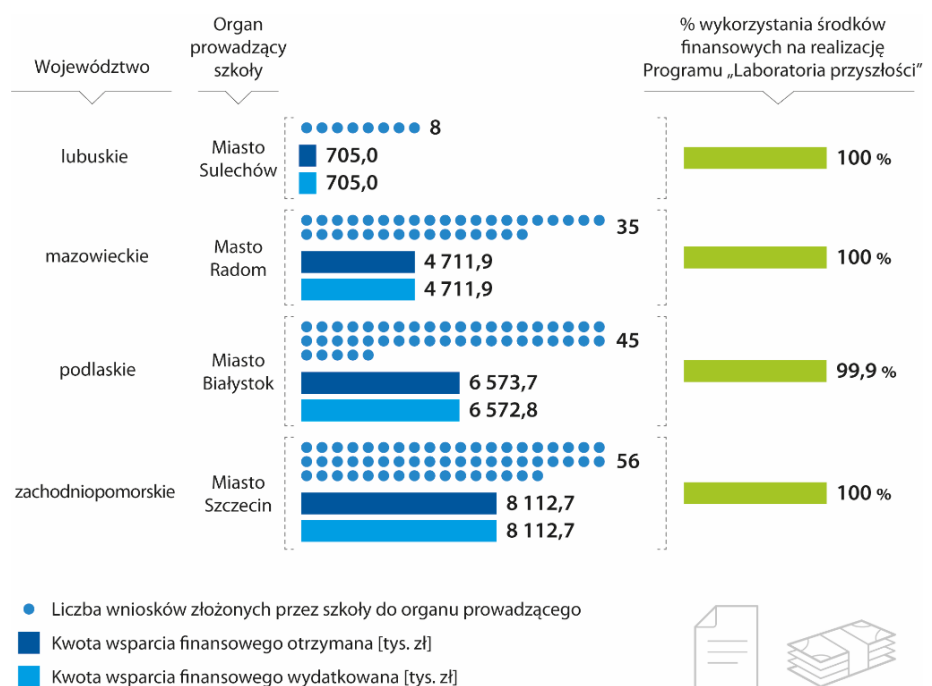
W ramach Programu organy prowadzące publiczne szkoły podstawowe miały za zadanie: złożyć wnioski o udzielenie wsparcia na podstawie zweryfikowanego wniosku złożonego przez szkołę; wyodrębnić rachunek dochodów Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 i opracować do niego plan finansowy; przekazać szkołom uczestniczącym w Programie otrzymane środki finansowe; zapewnić instalację, uruchomienie i zintegrowanie zakupionego wyposażenia z infrastrukturą szkolną; zapewnić: szkolenie techniczne dla osób prowadzących zajęcia w zakresie obsługi zakupionego wyposażenia; zapewnić wykorzystywanie zakupionego wyposażenia podczas średnio co najmniej trzech godzin zajęć w każdym tygodniu nauki; sporządzić i przekazać wojewodzie informację o wykorzystaniu wsparcia finansowego. Zadania te, były prawidłowo i efektywnie realizowane przez trzy z czterech badanych organów prowadzących szkoły.

Na ogół prawidłowa i efektywna realizacja Programu

W latach 2021–2022 do czterech badanych organów prowadzących publiczne szkoły podstawowe wpłynęły od dyrektorów szkół 144 wnioski o udzielenie wsparcia na łączną kwotę 20,1 mln zł. Proces ich weryfikacji przeprowadzony został w terminie od dnia złożenia do 21 dni i dotyczył sprawdzenia: nazwy i adresu szkoły, numeru REGON, TERYT-u, danych z systemu informacji oświatowej w zakresie liczby uczniów (według stanu na dzień złożenia przez szkołę wniosku, co powodowało konieczność jego korekty), wysokości wsparcia, o które ubiegała się szkoła.

Infografika 8

Realizacja Programu „Laboratoria przyszłości” w urzędach obsługujących organy prowadzące szkoły

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie danych z jednostek kontrolowanych.

Przykład

Urząd Miasta Szczecin, w dwóch przypadkach złożył wnioski o udzielenie wsparcia w kwotach niższych, niż wynikało to ze sposobu jego obliczania określonego w § 2 ust. 2 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. W wyniku niepodjęcia działań w celu skorygowania błędnie zadeklarowanej liczby uczniów, Szkoły Podstawowe Nr 45 i 65 w Szczecinie otrzymały odpowiednio o 100 zł i 200 zł mniejsze wsparcie. Dyrektor Wydziału Oświaty (dalej: WOŚ) wyjaśniła: *W przypadku wniosków złożonych przez: 1. SP nr 45 – wniosek szkoły (...) dla 637 uczniów, tj. na kwotę 191,1 tys. zł (...) we wniosku złożonym przez organ (...) wkraść się błąd pisarski i zawnioskowano o kwotę 191,0 tys. zł. 2. SP nr 65 – wniosek złożony (...) z błędnym wyliczeniem kwoty wsparcia dla 555 uczniów zawnioskowano o 166,3 tys. zł – winno być 166,5 tys. zł (...) błąd rachunkowy został powtórzony we wniosku organu prowadzącego. (...) Nie mając świadomości (...) błędów, nie dokonano korekty wniosków. O popełnionych błędach przekonano się dopiero przy tworzeniu tabeli wszystkich wniosków (...) z liczbą uczniów i kwotami wsparcia. (...) było to już po terminie składania wniosków (...), dlatego nie dokonano korekty.*

Środki finansowe na realizację Programu przekazywane były do szkół przez organy je prowadzące na bieżąco lub w transzach, zgodnie z zapotrzebowaniem szkół (w Radomiu do 226 dni od daty ich otrzymania). Kwoty otrzymanego wsparcia finansowego zostały wykorzystane przez szkoły w 100 %.

W jednym przypadku (z czterech) środki finansowe z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 przeznaczone na realizację Programu jednostka gromadziła na wydzielonym rachunku dochodów i uwzględniła je w budżecie miasta oraz w planach finansowych poszczególnych szkół.

Przykład

W **mieście Białystok** nie opracowano odrębnego planu finansowego dla rachunku Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w zakresie realizacji Programu, mimo że organ prowadzący szkoły był do tego zobowiązany na podstawie art. 65 ust. 12 ustawy o zapobieganiu COVID-19. Dyrektor Departamentu Edukacji wyjaśniła, że odrębny plan finansowy rachunku w zakresie realizacji Programu nie został opracowany, *ponieważ środki finansowe z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 przeznaczone na realizację Programu były gromadzone na wydzielonym rachunku dochodów.*

Fakt, posiadania odrębnego rachunku bankowego nie zwalniał beneficjentów Programu z obowiązku opracowania odrębnego planu finansowego Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 w zakresie realizacji Programu, jednakże nieprawidłowość ta nie miała negatywnego wpływu na jego realizację.

Trzy organy (z czterech kontrolowanych) prowadzących szkoły (w Białymstoku, Radomiu i Sulechowie) podejmowały działania w celu zapewnienia, aby szkoły wykorzystywały wyposażenie zakupione w ramach Programu.

Przykład

Miasto Szczecin nie zapewniło podejmowania w szkołach działań dotyczących wykorzystywania wyposażenia zakupionego w ramach Programu polegających na:

- a) uwzględnieniu podczas zajęć z wykorzystaniem tego wyposażenia treści programowych z zakresu doradztwa zawodowego dla szkoły podstawowej;
- b) dzieleniu się dobrymi praktykami oraz wymienianiu się wiedzą z innymi szkołami w zakresie wykorzystania wyposażenia;
- c) wykorzystywaniu wyposażenia w kolejnych co najmniej pięciu latach szkolnych, począwszy najpóźniej od roku szkolnego 2022/2023, podczas średnio co najmniej 3 godzin zajęć w każdym tygodniu nauki.

Było to niezgodne z § 9 ust. 3 pkt 3–5 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. Dyrektor WOŚ wyjaśniła: *W WOŚ, do czasu prowadzonej kontroli, nie opracowano odrębnych procedur oraz sposobu raportowania wykorzystania zakupionego*

wyposażenia. Jednak jasno określono, w sposób niesformalizowany, wymogi dotyczące realizacji Programu (...). Przypominano o nich dyrektorom oraz szkolnym koordynatorom Programu w trakcie spotkań on-line, spotkań indywidualnych, rozmów. (...) organ prowadzący nie dokonywał kontroli wykorzystania zakupionego sprzętu. (...)

W ocenie NIK, niesformalizowane zobowiązanie szkół do wykonywania obowiązków określonych w § 9 ust. 3 pkt 3–5 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. nie pozwala na uznanie, że Urząd Miasta Szczecin zapewnił ich realizację. Zobowiązanie podległych organowi prowadzącemu szkół jedynie do realizacji określonych obowiązków, nie było tożsame ze sprawieniem, że określony stan faktyczny był realizowany.

5.2.4. Realizacja Programu przez publiczne szkoły podstawowe

Realizacja Programu w publicznych szkołach podstawowych dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez jst obejmowała złożenie wniosku o objęcie wsparciem do organu prowadzącego, dokonanie zakupów wyposażenia oraz podjęcie działań dotyczących jego wykorzystywania. Zadania te na ogół były realizowane prawidłowo.

Na ogół prawidłowa i efektywna realizacja Programu

Do 31 sierpnia 2027 r. szkoły obowiązane są także do wypełniania ankiet mających na celu ewaluację realizacji uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. (w tym zbadanie stanu wyposażenia szkół, wykorzystania technologii cyfrowych lub metodyki procesu dydaktycznego)³⁵ oraz udziału w innych ewaluacjach oraz w badaniach i działaniach informacyjnych związanych z otrzymanym wsparciem.

Wszystkie cztery objęte badaniem szkoły podstawowe zostały wyposażone w sprzęt i urządzenia ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 na podstawie złożonych w 2021 r. wniosków o objęcie wsparciem.

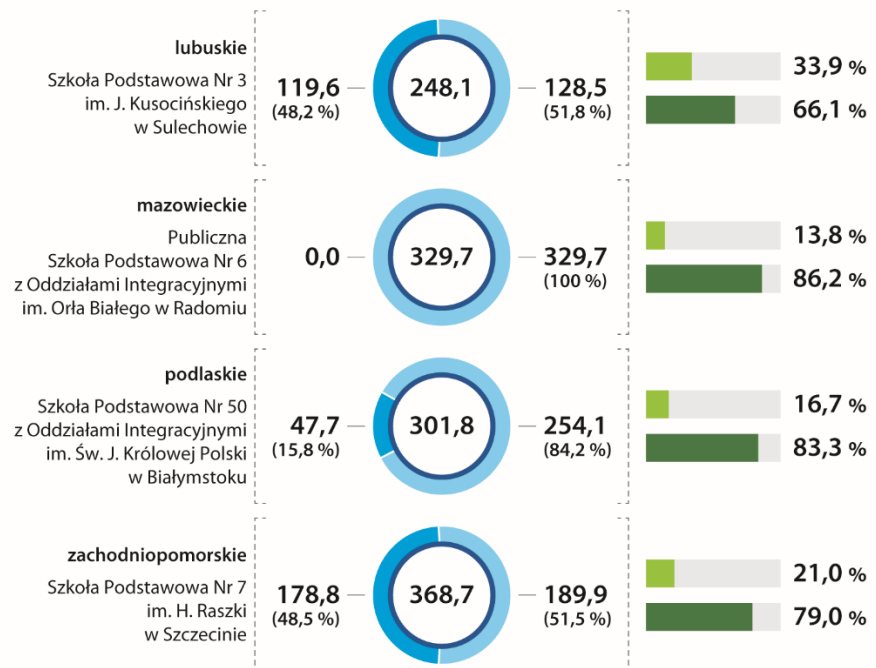
W 2021 r., w trzech przypadkach przyznane środki finansowe zostały wykorzystane w części poniżej 60 % (Szkoła Podstawowa Nr 7 w Szczecinie – 48,5 %; Szkoła Podstawowa Nr 3 w Sulechowie – 48,2 %; Szkoła Podstawowa Nr 50 w Białymstoku – 15,8 %), a ich pozostała część w 2022 r. W jednym przypadku szkoła wydatkowała 100 % otrzymanego wsparcia finansowego w 2022 r. (Szkoła Podstawowa Nr 6 w Radomiu). Wydatki na wyposażenie podstawowe z katalogu ustalonego centralnie w Ministerstwie wyniosły od 13,8 % do 33,9 % przyznanych środków finansowych (od 45,6 tys. zł do 84,2 tys. zł), natomiast na wyposażenie dodatkowe przeznaczono od 66,1 % do 86,2 % kwoty wsparcia (od 163,9 tys. zł do 291,2 tys. zł).

Dyrektorzy szkół, stosownie do treści § 9 ust. 4 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. zostali upoważnieni przez organy prowadzące szkoły do dokonania zakupów wyposażenia. Wybór sprzętu/urządzeń i innych elementów wyposażenia określonego w katalogu poprzedzony został, w każdej z czterech kontrolowanych szkół analizą potrzeb.

³⁵ Na żądanie Prezesa Rady Ministrów lub Ministra Edukacji.

Infografika nr 9

Środki Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 na realizację Programu „Laboratoria przyszłość” przekazane do szkół objętych badaniem

- Kwota wsparcia finansowego otrzymana przez szkołę [tys. zł]
- Wsparcie finansowe wydatkowane przez szkołę w 2021 r. [tys. zł/%]
- Wsparcie finansowe wydatkowane przez szkołę w 2022 r. [tys. zł/%]
- % wykorzystania wsparcia finansowego na zakup wyposażenia: podstawowe
- % wykorzystania wsparcia finansowego na zakup wyposażenia: dodatkowe

Źródło: opracowanie własne NIK na podstawie danych z jednostek kontrolowanych.

W szkołach objętych kontrolą zbadano dziewięć zamówień publicznych o łącznej wartości 517,9 tys. zł. Zamówienia publiczne przygotowano, przeprowadzono i realizowano prawidłowo, tj. pod względem przedmiotu zamówienia, terminu wykonania, wysokości wynagrodzenia wykonawców, realizacji dostaw, rozliczenia poniesionych wydatków.

Przykład

Nieprawidłowości stwierdzone w **Szkołe Podstawowej Nr 3 w Sulechowie** dotyczyły realizacji obowiązków informacyjnych w zakresie zamieszczenia w Biuletynie Zamówień Publicznych:

- ogłoszeń o wykonaniu umów z przekroczeniem terminu określonego w art. 448 Prawa zamówień publicznych wynoszącym 30 dni od wykonania umowy (w dwóch przypadkach odpowiednio o osiem dni i 12 miesięcy po wymaganym terminie);
- ogłoszenia o udzieleniu zamówienia z trzydniowym opóźnieniem, co było niezgodne z art. 309 ust. 1 Prawa zamówień publicznych, zgodnie z którym zamawiający zamieszcza ogłoszenie w terminie 30 dni od zakończenia postępowania.

Zakupione urządzenia/sprzęty zostały ujęte w ewidencji księgowej. Podczas oględzin kontrolerzy NIK potwierdzili, że wyposażenie zostało zainstalowane, uruchomione i zintegrowane z infrastrukturą szkolną. Dostawcy urządzeń przeprowadzili, w trzech szkołach szkolenia osób prowadzących zajęcia z wykorzystaniem zakupionego wyposażenia, w jednym przypadku (Szkoła

Podstawowa Nr 3 w Sulechowie) koordynator szkolny przekazał uzyskaną w ten sposób wiedzę (m.in. o instalacji drukarki 3D) pozostałym osobom wykorzystującym to urządzenie do prowadzenia zajęć.

W trzech przypadkach (SP Nr 50 w Białymstoku, SP Nr 6 w Radomiu, SP Nr 3 w Sulechowie) prawidłowo podejmowano działania dotyczące wykorzystywania wyposażenia, tj. od 3 do 15 godzin średniotygodniowo w roku szkolnym 2022/2023, podczas zajęć lekcyjnych³⁶, zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów, kółek zainteresowań³⁷ oraz wycieczek szkolnych.

Wyznaczeni koordynatorzy szkolni realizowali zadania związane z: popularyzacją wykorzystania wyposażenia oraz wsparciem osób prowadzących zajęcia w jego stosowaniu, koordynacją działań w ramach dzielenia się dobrymi praktykami oraz wymianą wiedzy z innymi szkołami w zakresie wykorzystania wyposażenia.

Za pośrednictwem szkolnych stron internetowych i serwisu społecznościowego Facebook były przekazywane filmy i fotografie o wydarzeniach i zajęciach dydaktycznych, podczas których wyposażenie było wykorzystywane. Działania w celu rozwijania zainteresowań uczniów realizowane były także w oparciu o programy nauczania opracowane przez nauczycieli.

Przykład

W **Szkole Podstawowej Nr 7 w Szczecinie** stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

- niewykorzystywaniu w roku szkolnym 2022/2023 zakupionego wyposażenia, co było niezgodne z § 9 ust. 3 pkt 5 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. Hafciarka z akcesoriami, jedna drukarka 3D i 12 sztuk gogli Wirtualnej Rzeczywistości VR nie było w ogóle wykorzystywanych; sporadycznie korzystano z jednej drukarki 3D (podczas dwóch godzin lekcyjnych w roku szkolnym), 16 sztuk gogli Wirtualnej Rzeczywistości VR (cztery godziny lekcyjne), robotów Photon (14 godzin lekcyjnych), zestawu do filmowania i fotografowania (18 godzin lekcyjnych);
- niewyznaczeniu szkolnego koordynatora, o którym mowa w § 9 ust. 3 pkt 2 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r.;
- niedzieleniu się dobrymi praktykami oraz niewymienianiu się wiedzą z innymi szkołami w zakresie wykorzystania wyposażenia zakupionego w ramach Programu.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił: *„Sprzęt z wyposażenia podstawowego oraz dodatkowego kupowany był zgodnie z zapotrzebowaniem konkretnych nauczycieli posiadających umiejętności i/lub chęci do doszkolenia się w wykorzystaniu sprzętu w trakcie realizacji podstawy programowej oraz podczas zajęć dodatkowych. Sytuacja kadrowa w roku szkolnym 2022–2023 sprawiła, że duża część tych nauczycieli nie pracuje już w Szkole (...). W związku z brakami kadrowymi pozostali nauczyciele zostali obciążeni dodatkowymi godzinami oraz obowiązkami i nie byli w stanie doszkolić się z obsługi zakupionego sprzętu. (...) Koordynator został wyznaczony ustnym poleceniem służbowym wraz ze wskazaniem zakresu obowiązków. (...) to organ prowadzący jest obowiązany zapewnić, aby szkoły podjęły działania dotyczące wykorzystania wyposażenia zakupionego w ramach otrzymanego wsparcia polegające na dzieleniu się dobrymi praktykami oraz wymienianiu się wiedzą z innymi szkołami w zakresie wykorzystania tego wyposażenia. Według naszej wiedzy organ prowadzący nie organizował żadnych spotkań ani konferencji w tym temacie”.*

Dyrektorzy szkół, stosownie do treści § 23 ust. 1 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego, opracowali plany nadzoru pedagogicznego w latach szkolnych 2021/2022, 2022/2023. W planach sporządzonych na rok szkolny 2021/2022 w dwóch przypadkach (SP Nr 7 w Szczecinie, SP Nr 50 w Białymstoku) ujęte zostało zadanie kształtowania u uczniów kompetencji kluczowych. W jednym przypadku (SP Nr 6 w Radomiu), w wyniku zakończenia zakupów wyposażenia po zakończeniu roku szkolnego 2021/2022, kierunek

³⁶ Matematyka, chemia, fizyka, biologia, przyroda, geografia, informatyka, język angielski, technika, plastyka, muzyka, wychowanie do życia w rodzinie.

³⁷ Informatyczne, fotograficzne, plastyczne, kulinarne.

polityki oświatowej państwa ustalony przez Ministra Edukacji na rok szkolny 2022/2023, związany ze wsparciem nauczycieli i innych członków społeczności szkolnych w rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach Programu został uwzględniony przez dyrektora w planie nadzoru pedagogicznego na ten rok.

Przykład

Plan nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez dyrektora **Szkoły Podstawowej Nr 3 w Sulechowie** w roku szkolnym 2021/2022 nie został zaktualizowany o kierunek polityki oświatowej państwa dodany przez Ministra Edukacji w trakcie roku szkolnego (28 marca 2022 r.), związany z rozwijaniem umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach Programu, co było niezgodne z § 23 ust. 2 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego. Dyrektor szkoły wyjaśnił m. in., iż wynikało to z przeoczenia, gdyż pismo w sprawie dodania nowych kierunków pojawiło się w marcu 2022 r., natomiast plan nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2021/2022 został sporządzony 15 września 2021 r. (...) niewpisany kierunek polityki oświatowej państwa de facto był realizowany, gdyż szkoła złożyła wniosek i otrzymała środki finansowe (29 listopada 2021 r.). Następnie uruchomiono procedury zamówień publicznych związanych z realizacją Programu, które były podzielone na dwa etapy (część zakupów w grudniu 2021 r. – dostarczone w styczniu 2022 r., a część zakupów w okresie do końca czerwca 2022 r.). Sprawozdania z realizacji programu były również przekazywane do organu prowadzącego. Dyrektor szkoły wskazał ponadto, iż wykorzystanie zakupionego wyposażenia odbyło się od roku szkolnego 2022/2023 zgodnie z wymogami, a także zgodnie z kierunkami polityki oświatowej państwa. Plan nadzoru pedagogicznego szkoły w roku szkolnym 2022/2023 zawierał wsparcie nauczycieli i innych członków społeczności szkolnych w rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach Programu, tj. zgodnie ze wskazaniem Ministra Edukacji.

5.3. Nadzór nad realizacją Programu sprawowany przez Ministra Edukacji i Nauki, wojewodów/kuratorów oświaty, organy prowadzące szkoły

Minister Edukacji nieskutecznie sprawował nadzór. Działania nadzorcze podejmował tylko doraźnie i wobec powyższego nie zapobiegł powstawaniu nieprawidłowości oraz nie podejmował działań korygujących, w celu ich usunięcia i ograniczenia skutków ich wystąpienia.

Wojewodowie, kuratorzy oświaty i organy prowadzące szkoły na ogół prawidłowo nadzorowali realizację Programu.

5.3.1. Nadzór nad realizacją Programu sprawowany przez Ministra Edukacji i Nauki

Nieskuteczny nadzór nad realizacją Programu

Minister Edukacji nieskutecznie sprawował nadzór nad Ośrodkiem w zakresie realizacji projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości, upowszechniania materiałów dydaktycznych umożliwiających kadrze uczącej wykorzystanie wyposażenia zakupionego ze środków Programu oraz obowiązków sprawozdawczych.

Minister Edukacji nieskutecznie także nadzorował i koordynował wykonywanie zadań przez kuratorów oświaty z zakresu kontroli realizacji polityki oświatowej państwa dotyczących Programu, gdyż nie opracował i nie zatwierdził arkuszy kontroli, które stanowią narzędzia nadzoru pedagogicznego wykorzystywane do kontroli stanu przestrzegania przepisów prawa dotyczących działalności dydaktycznej i przebiegu procesów kształcenia oraz efektów tej działalności.

Nieskutecznie sprawowany przez Ministra Edukacji nadzór nad realizacją Programu przez Ośrodek dotyczył:

- 1) realizacji projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości, na który przekazano 8,8 mln zł i w wyniku wydatkowania środków w wysokości 2,7 mln zł wsparcia udzielono tylko 2669 nauczycielom w 1430 szkołach odwiedzonych (do 31 marca 2023 r.);
- 2) wykorzystania czasu pracy 16 kierowców zatrudnionych w Ośrodku do realizacji zadań w projekcie Mobilne Laboratoria Przyszłości na poziomie poniżej 50 % oraz w przedziale od 50,2 %–75 %;
- 3) upowszechnienia materiałów wspierających kadre uczącą w realizacji zajęć z wykorzystaniem wyposażenia zakupionego do szkół, tj. podręcznika i zbioru scenariuszy zajęć;
- 4) niepodjęcia działań polegających na wezwaniu Ośrodka do dopełnienia obowiązku sprawozdawczego oraz przedłożenia rzetelnie opracowanej *Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego*.

Zastępca Dyrektora CTC wyjaśnił: *nadzór nad realizacją przez Ośrodek działań objętych wsparciem udzielonym w kwocie 18 780 tys. zł był realizowany poprzez robocze spotkania (doraźne i planowe) z dyrekcją Ośrodka i pracownikami merytorycznymi odpowiedzialnymi za realizację zaplanowanych zadań. Dyrektor CTC wyjaśnił: Za realizację zleconego zadania, jak i odpowiednie gospodarowanie środkami otrzymanymi na jego realizację, odpowiedzialny jest kierownik danej jednostki i to on, ze swoimi współpracownikami określa szczegółowy sposób realizacji zadania. (...) do obowiązków kierowców nie należy wyłącznie prowadzenie pojazdu, ale również podejmowanie szeregu innych czynności towarzyszących przejazdowi. Do czasu prac kierowców zaliczają się zarówno czynności związane z prowadzeniem pojazdu, ale również czynności temu towarzyszące (...)*

NIK zwróciła uwagę na fakt, że:

- 1) wprowadzenie do realizacji jednego zadania dwóch różnych podmiotów (Ośrodek i Instytut) bez określenia zakresu ich działań i odpowiedzialności, spowodowało nieefektywne wykorzystanie zasobów kadrowych zaangażowanych w realizację projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości;
- 2) przeprowadzanie roboczych spotkań z dyrekcją i pracownikami Ośrodka, w praktyce dotyczyło tylko spraw bieżących, niezwiązanych z ustaleniem strategii działań;
- 3) przekazanie Ministrowi Edukacji przez Ośrodek *Informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego* z uchybieniem terminu i nierzetelnie opracowanymi danymi wymagało interwencji Ministerstwa.

W roku szkolnym 2022/2023 Minister Edukacji nie podjął skutecznych działań mających na celu zapewnienie przeprowadzenia zajęć edukacyjnych w projekcie Mobilne Laboratoria Przyszłości w optymalnie największej liczbie szkół objętych wsparciem w ramach Programu i zgłoszonych do projektu.

W ramach projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości, w weryfikowanych miesiącach, zajęć edukacyjnych nie przeprowadzono lub przeprowadzono w niewielkiej liczbie w województwach:

- lubuskim, pomorskim, warmińsko-mazurskim i zachodniopomorskim we wrześniu 2022 r. nie przeprowadzono zajęć edukacyjnych w żadnej szkole;
- podlaskim zajęcia odbyły się w jednej szkole (w maju 2023 r.);
- śląskim w trzech szkołach (we wrześniu 2022 r.);
- wielkopolskim w czterech szkołach (w październiku 2022 r.);
- dolnośląskim, łódzkim i świętokrzyskim w sześciu szkołach (odpowiednio: w lutym 2023 r., we wrześniu i październiku 2022 r.);
- kujawsko-pomorskim i małopolskim, w siedmiu szkołach (odpowiednio: w czerwcu 2023 r., we wrześniu 2022 r.);
- lubelskim i opolskim w ośmiu szkołach (odpowiednio: w czerwcu 2023 r. oraz we wrześniu i październiku 2022 r., w czerwcu 2023 r.);
- mazowieckim w dziewięciu szkołach (we wrześniu 2022 r. i czerwcu 2023 r.);
- podkarpackim w 11 szkołach (we wrześniu i grudniu 2022 r. oraz w maju 2023 r.).

Dyrektor CTC wyjaśnił: (...) zaproponowane przez Ośrodek działania nie miały swojego odpowiednika we wcześniej realizowanych przedsięwzięciach, dlatego, ze względu na ich nowatorski charakter, przyjęto zaproponowane przez Ośrodek mierniki i zaproponowane koszty.

W latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 Minister Edukacji nie opracował i nie zatwierdził arkuszy kontroli dotyczących realizacji Programu, służących do sprawowania nadzoru pedagogicznego przez kuratorów oświaty. W wyniku powyższego nie została dokonana ocena realizacji w szkołach ustalonych kierunków polityki oświatowej państwa związanych z Programem.

Kierunki polityki oświatowej ustalone przez Ministra Edukacji obejmowały m.in.:

- rozwijanie umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach programu „Laboratoria przyszłości” (w roku szkolnym 2021/2022);
- wsparcie nauczycieli i innych członków społeczności szkolnych w rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach programu „Laboratoria przyszłości” (2022/2023).

Kontrole podejmowane przez kuratorów oświaty przewidziane w planach nadzoru pedagogicznego, które powinny uwzględniać podstawowe kierunki polityki oświatowej państwa, na podstawie § 13 rozporządzenia w sprawie nadzoru pedagogicznego powinny być przeprowadzane z wykorzystaniem arkuszy kontroli zatwierdzonych przez Ministra Edukacji. Z powodu braku arkuszy kontroli dotyczących Programu, realizacja w szkołach ustalonych kierunków polityki oświatowej państwa związanych z Programem, nie została objęta nadzorem pedagogicznym przez kuratorów oświaty. Zastępca Dyrektora Departamentu Kształcenia Ogólnego i Podstaw Programowych wyjaśnił: (...) Minister Edukacji ustalając podstawowe kierunki polityki oświatowej państwa na lata szkolne 2021/2022 i 2022/2023 i 2023/2024 – w związku z realizacją Programu za najistotniejsze uznał zapewnienie nauczycielom wsparcia w postaci doskonalenia realizowanego przez placówki doskonalenia nauczycieli.

Kuratorzy oświaty w roku szkolnym 2021/2022 w ramach wspomagania podejmowali działania związane z realizacją rządowego programu „Laboratoria przyszłości”. (...) Działania związane z realizacją rządowego programu „Laboratoria przyszłości” podejmował również Ośrodek za Granicą, który sprawuje nadzór pedagogiczny nad szkołami polskimi oraz szkołami i zespołami szkół w Polsce i przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej (...). (...) w ramach wspomagania organizował konferencje i narady (...) Ponieważ w przepisach, dotyczących „Laboratoriów przyszłości”, wskazano, że to wojewoda i właściwy minister monitoruje sposób i terminowość wykorzystania wsparcia, zrezygnowano z odrębnego ustalania zadań kontrolnych dla kuratorów w ramach kierunków realizacji polityki oświatowej państwa. (...) Minister nie realizował odrębnych kontroli w tym zakresie. (...) W aktach prawnych dotyczących programu rządowego rozwijania szkolnej infrastruktury „Laboratoria przyszłości” zamieszczono regulacje związane z nadzorem nad realizacją tego programu przez beneficjentów. Nadzór ten dotyczy nie tylko finansów, ale również działalności edukacyjnej. (...) Zgodnie z uchwałą w sprawie wsparcia z 2021 r. warunkiem otrzymania wsparcia jest zobowiązanie się szkół, w których są realizowane inwestycyjne zadania polegające na rozwijaniu szkolnej infrastruktury, oraz organów prowadzących te szkoły do: 1) wypełniania, na żądanie Prezesa Rady Ministrów lub ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, (...) ankiet mających na celu ewaluację realizacji (...) uchwały w tym zbadanie stanu wyposażenia szkół, wykorzystania technologii cyfrowych lub metodyki procesu dydaktycznego, 2) udziału w innych ewaluacjach oraz w badaniach i działaniach informacyjnych (...) – w terminie do 31 sierpnia 2027 r. W rozporządzeniu w sprawie realizacji Programu z 2022 r. wskazano, że szkoły biorące udział w Programie i organy prowadzące te szkoły (...) wypełniają, do dnia 31 sierpnia 2027 r., (...) ankiety, zawierające diagnozę stanu wyposażenia szkół, wykorzystania technologii cyfrowych lub metodyki procesu dydaktycznego z wykorzystaniem wyposażenia.

Kontrola (na podstawie uchwały w sprawie wsparcia 2021 r.) oraz monitorowanie sposobu i terminowości wykorzystania wsparcia (na podstawie rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r.) mogły być dokonywane przez wojewodów tylko w aspekcie finansowym. Nieopracowanie arkuszy kontrolnych spowodowało natomiast, że rozwój umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży nie był objęty nadzorem pedagogicznym ze strony Ministra Edukacji w dwóch latach szkolnych realizacji Programu.

Minister Edukacji nie zapewnił wsparcia technicznego oraz nie podjął działań w celu przedłużenia terminu na złożenie wniosków przez szkoły działające w ramach Ośrodka za Granicą.

Minister Edukacji objął wsparciem finansowym w łącznej wysokości 917 tys. zł 18 szkół, które złożyły wnioski o udział w Programie po zakończeniu terminu ich przyjmowania (po 19 września 2022 r.), tj. od 3 do 11 października 2022 r. Dyrektor CTC wyjaśnił: *Ośrodek za Granicą w dniu zakończenia terminu składania wniosków dokonał szczegółowej weryfikacji wszystkich zgłoszeń. Analiza przedmiotowych dokumentów wykazała brak 18 wniosków (...) W toku postępowania wyjaśniającego Ośrodek za Granicą ustalił, że w wyniku problemów technicznych szkół, dyrektorzy nie zdążyli złożyć terminowo zgłoszeń. Dyrektor Ośrodka za Granicą podjął decyzję o udzieleniu wsparcia dyrektorom tychże szkół przez Wydział Informatyczny Ośrodka za Granicą, mając na uwadze dobro uczniów i potrzebę stworzenia nowoczesnej szkoły (...) W związku z powyższym 18 szkół przy wsparciu Wydziału Informatycznego Ośrodka za Granicą złożyło wnioski w terminie od 3 do 11 października 2022 r.*

5.3.2. Nadzór nad realizacją Programu sprawowany przez wojewodów/kuratorów oświaty

Służby kontrolne Wojewodów Lubuskiego i Zachodniopomorskiego oraz Kuratorów Oświaty województwa mazowieckiego i podlaskiego w sposób prawidłowy dokonały weryfikacji informacji zbiorczych z realizacji Programu, złożonych przez organy prowadzące szkoły. W jednym przypadku, przeprowadzona przez kuratora oświaty kontrola w organie prowadzącym szkoły nie wykazała nieprawidłowości.

Na ogół prawidłowo sprawowany nadzór nad realizacją Programu

Sprawowanie kontroli nad prawidłowym wykonywaniem zadań powierzonych kuratorom oświaty odbywało się poprzez bieżącą realizację zadania przez zespoły oceniające wnioski jst, będących organami prowadzącymi publiczne szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży lub publiczne szkoły artystyczne realizujące kształcenie w zakresie szkoły podstawowej, o udzielenie wsparcia finansowego. W skład tych zespołów wchodził przedstawiciel kuratorów oświaty i wojewodów. Jednakże w okresie objętym kontrolą realizacja powierzonych zadań związanych z Programem nie była przedmiotem kontroli *ex post* przez służby wojewodów.

Kontrola sposobu i terminowości wykorzystania środków była realizowana poprzez weryfikację informacji zbiorczej z realizacji Programu za 2021 r. i informacji zbiorczych za łączny okres obejmujący lata 2021–2022 złożonych przez organy prowadzące szkoły.

Koordinator Programu w Lubuskim Urzędzie Wojewódzkim wyjaśnił, że: *na podstawie narzędzia opracowanego i udostępnionego przez KPRM organy prowadzące szkoły samorządowe sporządziły sprawozdania za 2021 r. w zakresie terminowości, sposobu wydatkowania środków zgodnie z katalogiem wydatków opracowanych przez KPRM. (...) Zgodnie z § 8 ust. 1 rozporządzenia w sprawie realizacji programu z 2022 r. ewaluacja programu następuje poprzez sporządzenie przez organ prowadzący szkołę, który otrzymał wsparcie finansowe (...) za pośrednictwem strony internetowej Programu informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego, w terminach określonych w harmonogramie Programu. Zgodnie ze złożonymi sprawozdaniami za łączny okres 2021 r. i 2022 r., wszystkie organy prowadzące wydatkowały środki w terminie oraz zgodnie z katalogiem wydatków, bądź dokonały zwrotu niewydatkowanych środków.*

Wojewoda Zachodniopomorski wyjaśnił, że: *w toku uzgadniania planu kontroli na poszczególne lata zadania związane z Programem nie zostały wytypowane do kontroli głównie z uwagi na niskie ryzyko wystąpienia nieprawidłowości oraz w związku z tym, że podsumowanie I edycji Programu nastąpiło na koniec I kwartału 2023 r., a podsumowanie realizacji II edycji planowane jest do 30 września 2023 r. Ewentualne kontrole realizacji Programu będą mogły być zatem uwzględnione w planie kontroli zewnętrznych na 2024 r.*

I Mazowiecki Wicekurator Oświaty wyjaśniła, że Mazowiecki Kurator Oświaty nie dysponuje wydziałem kontroli, w regulaminie organizacyjnym Urzędu funkcjonuje jedynie Pełnomocnik ds. kontroli i audytu. Zakresy zadań Wydziałów, zgodnie z regulaminem, obejmują realizację programów rządowych i rozliczenia dotacji w ramach tych programów, bez wskazywania obowiązku przeprowadzania ich kontroli. Ponadto, liczba programów do realizacji oraz ich zakres są bardzo obszerne, a ich realizacja czasochłonna, co w konsekwencji znacznie ogranicza możliwość przeprowadzenia kontroli programów „w terenie”. W 2023 r. zaplanowano przeprowadzenie kontroli programów rządowych, w tym Programu. W celach Kuratorium Oświaty w Warszawie, określonych w dokumentacji dotyczącej kontroli zarządczej, zapisano zwiększenie liczby kontroli programów rządowych. Realizacja zaplanowanych kontroli jest przewidziana w okresie do grudnia 2023 r.

Kurator, w związku z przekazaną do Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie przez Urząd Komisji Nadzoru Finansowego anonimową korespondencją z 29 sierpnia 2022 r. dotyczącą możliwych nieprawidłowości w funkcjonowaniu jednej z placówek szkolnych na terenie gminy Czosnów, przeprowadziła 7 grudnia 2022 r. kontrolę, w wyniku której nie stwierdzono nieprawidłowości.

Dyrektor Wydziału Polityki Społecznej w Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim wyjaśniła: *Kontrola nad prawidłowym wykonywaniem zadań powierzonych Podlaskiemu Kuratorowi Oświaty miała miejsce na każdym etapie prac związanych z realizacją Programu. Do składu zespołu oceniającego wnioski w Programie zostało powołanych w I edycji dwóch przedstawicieli Wojewody Podlaskiego, a w II edycji trzech. Członkowie zespołu mieli bieżący dostęp do dokumentacji sprawy. Sprawdzana była poprawność złożonych wniosków oraz przygotowanych przez Kuratorium Oświaty rekomendacji na etapie ich złożenia oraz przed przekazaniem do Wydziału Finansów i Budżetu wniosków o uruchomienie środków. Podlaski Kurator Oświaty na bieżąco przekazywał niezbędne informacje, wyjaśnienia oraz sprawozdania (wynikające z Programu i na prośbę tut. Urzędu). Dodatkowo, do Wojewody Podlaskiego nie wpłynęły żadne skargi/zastrzeżenia odnośnie prac zespołu oceniającego i wykonywania przez Podlaskiego Kuratora Oświaty powierzonych zadań.*

5.3.3. Nadzór nad realizacją Programu sprawowany przez organy prowadzące szkoły

Na poziomie jst (gmin) za funkcjonowanie kontroli zarządczej odpowiedzialni byli wójtowie (burmistrz, prezydenci miast). Realizacja zadań w ramach Programu przez publiczne szkoły podstawowe w trzech przypadkach (z czterech badanych) była przedmiotem kontroli organów prowadzących szkoły, które prawidłowo zrealizowały to zadanie.

Na ogół prawidłowy nadzór nad realizacją Programu

W trzech jst (miasta: Białystok, Radom, Sulechów) w ramach sprawowanego nadzoru nad szkołami uczestniczącymi w Programie zostały przeprowadzone kontrole.

Miasto Białystok przeprowadziło dwie kontrole, których przedmiotem było wykorzystanie zakupionego sprzętu oraz realizacja Programu. W obu kontrolach nie stwierdzono nieprawidłowości. Ponadto, w ramach sprawowanego nadzoru Departament Edukacji w Urzędzie Miejskim w Białymstoku przeprowadził z dyrektorami szkół biorących udział w Programie trzy narady w trakcie realizacji oraz na etapie rozliczenia zebrał ankiety monitorujące, na podstawie których uzyskane zostały informacje o realizacji Programu.

Miasto Radom w 2023 r. przeprowadziło kontrolę w ośmiu szkołach, w tym w dwóch szkołach kontrolę finansową, a w sześciu szkołach kontrolę w zakresie wykorzystania wyposażenia zakupionego w ramach Programu. W wyniku kontroli finansowych nie stwierdzono nieprawidłowości związanych z zakupem i gospodarowaniem sprzętem sfinansowanym ze środków Programu. Kontrolami przeprowadzonymi w sześciu szkołach objęto wykorzystanie wyposażenia o łącznej wartości 262,4 tys. zł (tj. 5,6 % środków otrzymanych przez miasto na realizację Programu). Kontrole wykazały, że wyposażenie było wykorzystywane podczas średnio co najmniej trzech godzin zajęć w każdym tygodniu nauki w roku szkolnym 2022/2023 m.in. na lekcjach informatyki, matematyki, języka angielskiego, fizyki, techniki, biologii, geografii, chemii, przyrody. Tematy lekcji przeprowadzonych z wykorzystaniem zakupionego wyposażenia były oznaczone w elektronicznych dziennikach Librus skrótem „LP”.

Miasto Sulechów w ramach sprawowanego nadzoru dokonało wizytacji pięciu (z ośmiu) szkół, które otrzymały wsparcie finansowe na zakup wyposażenia. Każdorazowo oględzinom poddano zakupione wyposażenie. Wizytacje obejmowały również udział w zajęciach edukacyjnych w ramach projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości. Ponadto, weryfikowano w Centrum Usług Wspólnych wysokość środków finansowych przekazanych, a następnie wykazanych do rozliczenia przez poszczególne szkoły.

Przykład

Miasto Szczecin w ramach sprawowanego nadzoru nie podjęło działań kontrolnych mających na celu weryfikację prawidłowości dokonania zakupów wyposażenia przez dyrektorów szkół oraz wykorzystywania zakupionego wyposażenia przez kadrę uczącą podczas zajęć. Pobrano wyłącznie od dyrektorów szkół oświadczenia, że: za otrzymane środki zostało zakupione wyposażenie z katalogu; elementy niepokrywające się z katalogiem stanowią akcesoria do pozycji katalogowych lub zostały nabyte zgodnie ze stanowiskiem Ministra Finansów, Ministra Edukacji, Centrum GovTech; dyrektorzy posiadają stosowną dokumentację potwierdzającą dokonanie zakupów zgodnie z wymogami Programu.

Dyrektor WOś wyjaśniła: *Ze względu na krótki czas od rozliczenia Programu, realizacji zakupów przez szkoły, przygotowania sprawozdań, (...) kontrolę wykorzystywania wyposażenia zakupionego w ramach otrzymanego wsparcia organ prowadzący planuje od roku szkolnego 2023/24 poprzez wizyty w placówkach, zebrania raportów z dziennika elektronicznego LIBRUS (...) uzyskanie szczegółowych informacji ze szkół realizujących Program.*

6. ZAŁĄCZNIKI

6.1. Metodyka kontroli i informacje dodatkowe

Cel główny kontroli	Celem głównym kontroli było udzielenie odpowiedzi na pytanie: Czy Program „Laboratoria przyszłości” został rzetelnie przygotowany oraz prawidłowo i efektywnie zrealizowany?
Cele szczegółowe	<p>Założono, że badania kontrolne umożliwią udzielenie odpowiedzi na następujące pytania szczegółowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Czy Program został rzetelnie przygotowany, wdrożony i koordynowany przez Ministra Edukacji? 2. Czy Program był prawidłowo i efektywnie realizowany przez Ośrodek, wojewodów/kuratorów oświaty, organy prowadzące szkoły, publiczne szkoły podstawowe? 3. Czy realizacja Programu była prawidłowo nadzorowana przez Ministra Edukacji, wojewodów/kuratorów oświaty, organy prowadzące szkoły?
Zakres podmiotowy	Kontrolą objęto 17 jednostek, w tym: Ministerstwo, Ośrodek oraz cztery urzędy wojewódzkie, trzy kuratoria oświaty, cztery organy prowadzące szkoły i cztery szkoły.
Kryteria kontroli	<p>Kontrolę przeprowadzono w:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ministerstwie, urzędach wojewódzkich i kuratoriach oświaty na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy o NIK z uwzględnieniem kryteriów: legalności i rzetelności; – Ośrodku na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy o NIK z uwzględnieniem kryteriów: legalności, rzetelności, celowości i gospodarności; – szkołach i organach je prowadzących na podstawie art. 2 ust. 2 ustawy o NIK z uwzględnieniem kryteriów: legalności, rzetelności i gospodarności.
Okres objęty kontrolą	Kontrolą objęto lata 2021–2023 (do czasu zakończenia czynności kontrolnych w poszczególnych jednostkach). Czynności kontrolne przeprowadzono w okresie od 12 czerwca do 20 listopada 2023 r.
Działania na podstawie art. 29 ustawy o NIK	<p>W ramach przygotowania przedkontrolnego, w trybie art. 29 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 lit. f ustawy o NIK, uzyskano informacje dotyczące realizacji Programu od pełnomocnika Prezesa Rady Ministrów ds. GovTech w KPRM, Ministra Edukacji, dyrektora Ośrodka, 16 wojewodów, trzech kuratorów oświaty, sześciu dyrektorów publicznych szkół podstawowych.</p> <p>W ramach postępowania kontrolnego, w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK, uzyskano informacje dotyczące: procedowania dokumentu rządowego w trybie odrębnym od dyrektora Departamentu GovTech w KPRM; działań podejmowanych przez placówki doskonalenia nauczycieli w zakresie wsparcia kadry uczącej w realizacji w szkołach podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa polegających na rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów z wykorzystaniem sprzętu oraz działań podejmowanych w Programie przez Instytut.</p>
Pozostałe informacje	Kontrola pt. <i>Realizacja programu „Laboratoria przyszłości”</i> (P/23/083) podjęta została z inicjatywy własnej NIK. W Programie objęto wsparciem finansowym zakup wyposażenia do szkół podstawowych na terenie kraju i działających w ramach Ośrodka za Granicą, szkół artystycznych realizujących kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej, szkół prowadzonych przez Ministra Sprawiedliwości i ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego. Środki finansowe przekazane zostały także do placówki doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym (Ośrodka) oraz instytutu badawczego (Instytutu) na działania w zakresie kształtowania lub rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży

oraz kompetencji kadry uczącej. Kontrolą objęte zostały urzędy wojewódzkie, kuratoria oświaty, szkoły i organy je prowadzące w czterech województwach.

**Stan realizacji
wniosków
pokontrolnych**

Wyniki kontroli przedstawiono w 17 wystąpieniach pokontrolnych. Zastrzeżenia zgłoszono do jednego wystąpienia pokontrolnego, które zostały oddalone przez Kolegium NIK.

W ośmiu wystąpieniach pokontrolnych sformułowano ogółem 19 wniosków pokontrolnych. Z informacji o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych wynika, że zrealizowano 13 wniosków (68,4 %), podjęto działania w celu realizacji kolejnych 4 wniosków (21,1 %), dwa wnioski pozostały niezrealizowane (10,5 %).

W wyniku kontroli uzyskano rezultaty finansowe w wysokości 2 643,9 tys. zł.

W kontroli uczestniczyły cztery delegatury NIK.

**Wykaz jednostek
kontrolowanych**

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
1.	Delegatura NIK w Szczecinie	Ministerstwo Edukacji i Nauki	Przemysław Czarnek
2.		Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie	Tomasz Madej
3.		Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie	Zbigniew Bogucki
4.		Kuratorium Oświaty w Szczecinie	Katarzyna Koszewska, Magdalena Zarębska-Kulesza, Jerzy Sołtysiak
5.		Urząd Miasta Szczecin	Piotr Krzystek
6.		Szkoła Podstawowa Nr 7 im. H. Raszki w Szczecinie	Przemysław Krześlak, Teresa Kalina
7.	Delegatura NIK w Białymstoku	Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku	Bohdan Józef Paszkowski
8.		Kuratorium Oświaty w Białymstoku	Beata Pietruszka
9.		Urząd Miejski w Białymstoku	Tadeusz Truskolaski
10.		Szkoła Podstawowa Nr 50 z Oddziałami Integracyjnymi im. Św. J. Królowej Polski w Białymstoku	Ewa Maria Chociey
11.	Delegatura NIK w Warszawie	Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie	Tobiasz Bocheński, Sylwester Dąbrowski, Konstanty Radziwiłł
12.		Kuratorium Oświaty w Warszawie	Aurelia Michałowska
13.		Urząd Miejski w Radomiu	Radosław Witkowski
14.		Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 6 z Oddziałami Integracyjnymi im. Orła Białego w Radomiu	Wioletta Mazurek

Lp.	Jednostka organizacyjna NIK przeprowadzająca kontrolę	Nazwa jednostki kontrolowanej	Imię i nazwisko kierownika jednostki kontrolowanej
15.	Delegatura NIK w Zielonej Górze	Lubuski Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim	Władysław Dajczak
16.		Urząd Miejski Sulechów	Wojciech Kajetan Sołtys
17.		Szkoła Podstawowa Nr 3 im. J. Kusocińskiego w Sulechowie	Szymon Klocek

Wykaz ocen kontrolowanych jednostek

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności ^{*)}	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
1.	Ministerstwo Edukacji i Nauki	w formie opisowej	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowano założenia wsparcia finansowego rozwoju szkolnej infrastruktury oraz rozwoju umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży oraz rozwoju kompetencji nauczycieli; – realizowano działania koordynacyjne i działania informacyjno-promocyjne. 	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzono prace przygotowawcze w trybie odrębnym, tj. bez przeprowadzenia analiz, uzgodnień i konsultacji publicznych, co uniemożliwiło rozpoznanie potrzeb szkół i rynku zbytu urządzeń i sprzętów; – sprawowany nadzór przez Ministra Edukacji nad Programem był nieskuteczny ponieważ nie zapewnił: 1) określenia mierników i ich wartości docelowych adekwatnych do celów, które dostarczałyby wystarczającej informacji zarządczej o poziomie ich osiągnięcia na każdym etapie realizacji; 2) wsparcia 18 szkół działających w ramach Ośrodka za Granicą w formie pomocy technicznej lub przedłużenia terminu określonego w harmonogramie na złożenie wniosków; 3) efektywnej i optymalnej pod względem poniesionych kosztów realizacji projektu Mobilne Laboratoria Przyszłości przez dwie jednostki, gdyż nie określił zakresu ich zadań i odpowiedzialności, nie wspierał i nie wpłynął na skorygowanie ich działań, nie dokonywał oceny realizacji projektu w powiązaniu ze sprawozdawczością tych jednostek; 4) odpowiednich narzędzi nadzorczych do wykonywania obowiązków kontrolnych przez kuratorów oświaty dotyczących realizacji kierunków polityki oświatowej państwa związanych z wykorzystaniem zakupionych pomocy dydaktycznych w celu rozwijania umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów; 5) nie zapewniono efektywnej dystrybucji i szybkiego dostępu nauczycieli do materiałów dydaktycznych; – nie objęto wsparciem finansowym działalności niepublicznych i publicznych placówek doskonalenia nauczycieli prowadzonych przez samorząd województwa, powiat lub gminę i nie podjęto działań w 2023 r. dotyczących zmiany założeń Programu w tym zakresie.
2.	Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie	w formie opisowej	<ul style="list-style-type: none"> – zrealizowane wydatki były zgodne z planem finansowym utworzonym dla rachunku wydzielonego dla środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19; – efekty rzeczowe osiągnięte w trakcie realizacji Programu dotyczyły głównie nabycia materiałów, urządzeń i sprzętów wykorzystywanych w celu realizacji Projektów. 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonano zakupów z naruszeniem przepisów dotyczących zamówień publicznych i procedur wewnętrznych; – ustalone mierniki dla projektów Mobilne Laboratoria Przyszłości i Liga Robotów nie zapewniały adekwatności i nie były wystarczające do oceny skuteczności i efektywności realizowanych zadań; – nierzetelnie sporządzono korektę Informacji o udzieleniu wsparcia.

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*)	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
3.	Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki w Szczecinie	pozytywna	<ul style="list-style-type: none"> – powierzono Zachodniopomorskiemu Kuratorowi Oświaty realizację zadań wynikających z Programu; – nadzorowano za pośrednictwem członków zespołu oceniającego informacje w zakresie przekazywanych Prezesowi Rady Ministrów rekomendacji, zawierających listę organów prowadzących szkoły podstawowe wraz z wysokością wsparcia finansowego w ramach Programu w odniesieniu do poszczególnych szkół. 	
4.	Kuratorium Oświaty w Szczecinie	pozytywna	<ul style="list-style-type: none"> – realizowano prawidłowo zadania wynikające z Programu w zakresie: przyjmowania wniosków o udzielenia wsparcia finansowego, powołania zespołów oceniających wnioski i zapewnienia warunków do ich funkcjonowania, przekazywania Prezesowi Rady Ministrów list zawierających rekomendacje co do wysokości przyznanego wsparcia, przyjmowania od organów prowadzących szkoły informacji o wykorzystaniu wsparcia finansowego oraz przekazywania Prezesowi Rady Ministrów zbiorczej informacji o wykorzystaniu wsparcia; – weryfikowano rzetelnie wnioski o udzielenie wsparcia; – oceniano wnioski o udzielenie wsparcia przy zastosowaniu jednolitych kryteriów; – przekazywano na bieżąco kuratorowi informacje o ocenionych wnioskach; – przekazywano na bieżąco Prezesowi Rady Ministrów listy zawierające rekomendacje co do wysokości wsparcia przyznanego poszczególnym organom prowadzącym szkoły oraz informację o wysokości środków, które mają zostać przekazane na rachunek bankowy Wojewody; – weryfikowano przekazywane przez organy prowadzące szkoły informacje z wykorzystania wsparcia finansowego udzielonego w 2021 r. w zakresie poprawności wykazania kwot wsparcia w zbiorczych informacjach odpowiednio za 2021 r. oraz za 2021 i 2022 r. 	
5.	Urząd Miasta Szczecin	w formie opisowej	<ul style="list-style-type: none"> – zawnioskowano do Wojewody o wyliczoną kwotę wsparcia zgodnie z przepisami w 54 (z 56) przypadkach; – złożono w terminie wszystkie wnioski o objęcie wsparciem finansowym szkół prowadzonych przez miasto Szczecin; – gromadzono środki finansowe otrzymane z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 na wydzielonym rachunku dochodów. 	<ul style="list-style-type: none"> – nie podejmowano działań w celu zapewnienia wykorzystywania wyposażenia w szkołach, dla których miasto Szczecin było organem prowadzącym polegającego na: 1) uwzględnianiu podczas zajęć z jego wykorzystaniem treści programowych z zakresu doradztwa zawodowego dla szkoły podstawowej; 2) dzieleniu się dobrymi praktykami oraz wymienianiu się wiedzą z innymi szkołami w zakresie wykorzystania wyposażenia;

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*)	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
			<ul style="list-style-type: none"> – środki finansowe w ramach Programu zostały uwzględnione w budżecie miasta na 2021 r. i 2022 r. 	<p>3) wykorzystywaniu wyposażenia podczas średnio co najmniej 3 godzin zajęć w każdym tygodniu nauki;</p> <ul style="list-style-type: none"> – nie przeprowadzano kontroli w zakresie wykorzystania przez szkoły wsparcia finansowego otrzymanego w ramach Programu; – kwota wsparcia finansowego szkół określona w dwóch wnioskach była niższa, niż wynikało to z liczby uczniów (w wyniku powyższego szkoły te otrzymały środki o 300 zł mniejsze).
6.	Szkoła Podstawowa Nr 7 im. H. Raszki w Szczecinie	w formie opisowej	<ul style="list-style-type: none"> – sporządzono prawidłowo i złożono w terminie wniosek o udzielenie szkole wsparcia finansowego; – dokonano zakupów wyposażenia zgodnie z wewnętrznymi procedurami i należyłą dbałością o interes ekonomiczny. 	<ul style="list-style-type: none"> – w szkole nie wykorzystywano lub wykorzystywano sporadycznie zakupione wyposażenie podstawowe i dodatkowe; – w roku szkolnym 2022/2023 (36 tygodni zajęć) w ogóle nie wykorzystano hafciarki z akcesoriami, 12 sztuk gogli wirtualnej rzeczywistości VR, jednej drukarki 3D; – w roku szkolnym 2022/2023 (36 tygodni zajęć) sporadycznie korzystano z jednej drukarki 3D, 16 sztuk gogli wirtualnej rzeczywistości VR, robotów Photon, zestawu do filmowania i fotografowania; – w Szkole nie został wyznaczony szkolny koordynator do popularyzacji wykorzystania wyposażenia oraz wsparcia osób prowadzących zajęcia w jego stosowaniu; – Szkoła nie dzieliła się dobrymi praktykami oraz nie wymieniała się wiedzą z innymi szkołami w zakresie wykorzystania wyposażenia zakupionego w ramach Programu.
7.	Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku	pozytywna	<ul style="list-style-type: none"> – wykonywano prawidłowo zadania w ramach Programu; – wyodrębniono rachunek bankowy dochodów Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 do obsługi realizowanych płatności; – przekazywano środki finansowe organom prowadzącym szkoły niezwłocznie i w prawidłowej wysokości; – sprawowano nadzór nad realizacją Programu, głównie poprzez analizę dokumentacji. 	
8.	Kuratorium Oświaty w Białymstoku	pozytywna	<ul style="list-style-type: none"> – wykonywano zadania powierzone mu w ramach Programu prawidłowo; – przyznawano środki finansowe organom uprawnionym do ich otrzymania, w odpowiedniej wysokości w oparciu o liczbę uczniów w szkołach, wskazaną w systemie informacji oświatowej; – dokonywano prawidłowo oceny wniosków i niezwłocznie przekazywano rekomendacje dotyczące wysokości przyznanego wsparcia. Terminowo przesłano również zbiorczą informację o wykorzystaniu środków w 2021 roku. 	

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*)	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
			<ul style="list-style-type: none"> – sprawowano właściwy nadzór nad realizacją Programu, nadzór polegał głównie na weryfikowaniu sprawozdań o wykorzystaniu wsparcia, składanych przez organy prowadzące szkoły. 	
9.	Urząd Miejski w Białymstoku	w formie opisowej	<ul style="list-style-type: none"> – opracowano rzetelnie i w terminowo złożone wnioski o udział w Programie; – przekazano środki na realizację Programu na wydodrębnione rachunki bankowe szkół zgodnie z ich zapotrzebowaniem, w terminach umożliwiających ich wydatkowanie, zgodnie z przyjętymi założeniami; – uwzględniono środki na realizację Programu w planie finansowym; – przeznaczono wsparcie finansowe na zakup wyposażenia, objętego finansowaniem w ramach Programu; – zapewniono instalację, uruchomienie i zintegrowanie wyposażenia z infrastrukturą szkolną; – sporządzono prawidłowo i przekazano terminowo Wojewodzie Informacje o wykorzystaniu wsparcia finansowego; – monitorowano na bieżąco przygotowanie, realizację i rozliczenie Programu; – przeprowadzono kontrole dotyczące jego realizacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – nie opracowano planu finansowego rachunku Przeciwdziałania COVID-19, w zakresie realizacji Programu. Nieprawidłowość nie miała istotnego wpływu na realizację Programu.
10.	Szkoła Podstawowa Nr 50 z Oddziałami Integracyjnymi im. Św. J. Królowej Polski w Białymstoku	pozytywna	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowano rzetelnie i złożono w terminie wnioski o udzielenie szkole wsparcia finansowego; – poprzedzono analizą potrzeb szkoły w zakresie zakupu wyposażenia służącego rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży wybór dostawców sprzętu; – zamówień publicznych udzielano zgodnie z wewnętrznymi regulacjami; – zabezpieczono w umowach zawartych z dostawcami interes ekonomiczny szkoły; – osoby prowadzące zajęcia zostały przeszkolone w zakresie obsługi zakupionego wyposażenia; – w szkole zapewniono wykorzystywanie nabytego sprzętu zgodnie z wymogami określonymi w przepisach prawa; – podjęto działania w celu rozpowszechniania stosowanych dobrych praktyk przy wykorzystywaniu zakupionego wyposażenia. 	

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności ^{*)}	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
11.	Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie	w formie opisowej	<ul style="list-style-type: none"> – realizowano Program stosownie do postanowień uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. oraz rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r.; – przekazano na podstawie porozumień Mazowieckiemu Kuratorowi Oświaty zadania dotyczące realizacji Programu; – przekazywano środki otrzymane z KPRM, po zatwierdzeniu wysokości wsparcia finansowego przez Prezesa Rady Ministrów, na rachunek wskazany przez organy prowadzące szkoły; – gromadzono na wyodrębnionym rachunku bankowym środki finansowe, które wpływały z KPRM, prowadzono w księgach rachunkowych wyodrębnioną analitykę określającą przeznaczenie środków. <p>Wojewoda prowadził działania w zakresie nadzoru nad realizacją Programu m.in. badał prawidłowość realizacji płatności, monitorował wykorzystanie środków oraz identyfikował dokonywane zwroty. Ponadto zareagował na anonimową korespondencję w sprawie potencjalnych nadużyć w wykorzystaniu przyznanego wsparcia.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – przekazano III transzę środków finansowych przed uzyskaniem zatwierdzenia wysokości wsparcia finansowego przez Prezesa Rady Ministrów na podstawie rekomendacji kuratora.
12.	Kuratorium Oświaty w Warszawie	pozytywna	<ul style="list-style-type: none"> – realizowano Program stosownie do postanowień uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. oraz rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r.; – powierzono na podstawie porozumień kuratorowi wykonanie zadań dotyczących realizacji Programu; – powołano do oceny wniosków o udzielenie wsparcia zespoły oceniające, których skład był zgodny z obowiązującymi regulacjami; – zapewniono warunki funkcjonowania zespołom oceniającym; – oceniono prawidłowo złożone wnioski, weryfikując ich kompletność i poprawność wykazanych w nich danych; w przypadku stwierdzonych rozbieżności wzywano organy prowadzące szkoły do korekt, stosownie do wytycznych KPRM; – dokonywano na bieżąco oceny wniosków i przekazywania do Prezesa Rady Ministrów rekomendacji co do wysokości przyznanego wsparcia w 2021 r.; – powołano zespoły oceniające, które zweryfikowały 1779 wniosków i rekomendowały przyznanie wsparcia w łącznej kwocie 156 285,2 tys. zł; – sporządzono kompletne, spełniające wymagania formalne informacje o wykorzystaniu wsparcia; 	

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*)	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
			<ul style="list-style-type: none"> – przekazano informacje o wykorzystaniu wsparcia do Prezesa Rady Ministrów i Wojewody w terminach określonych w harmonogramie Programu; – przeprowadzono jedną kontrolę na podstawie otrzymanej informacji o możliwej nieprawidłowości w funkcjonowaniu placówki szkolnej na terenie województwa mazowieckiego. 	
13.	Urząd Miejski w Radomiu	pozytywna	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowano rzetelnie i złożono w terminie wnioski o objęcie wsparciem finansowym szkół prowadzonych przez miasto Radom; – gromadzono na wydzielonym rachunku dochodów, dla którego opracowany został plan finansowy, środki otrzymane z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 i przeznaczone na realizację Programu; – przekazano Radzie Miejskiej w Radomiu informacje o wykonaniu planu finansowego rachunku za 2021 r. i 2022 r.; – klasyfikowano wydatki w działach i rozdziałach zgodnie z przeznaczeniem i rodzajem działalności oraz w paragrafach zgodnie z ich charakterem; – prawidłowo sporządzono i przekazywano Wojewodzie w wymaganym terminie <i>Informacje o wykorzystaniu wsparcia finansowego</i>; – przeprowadzono kontrolę realizacji Programu w ośmiu szkołach objętych wsparciem finansowym. 	
14.	Publiczna Szkoła Podstawowa Nr 6 z Oddziałami Integracyjnymi im. Orła Białego w Radomiu	pozytywna	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowano prawidłowo wnioski o udzielenie szkole wsparcia finansowego; – dokonano zakupów wyposażenia zgodnie z przepisami Prawa zamówień publicznych i wewnętrznymi procedurami; – zainstalowano, uruchomiono i wykorzystywano zgodnie z przepisami prawa zakupione wyposażenie; – popularyzowano wykorzystanie urządzeń, wspierano nauczycieli w trakcie prowadzonych zajęć; – podejmowano działania w celu dzielenia się dobrymi praktykami związanymi z wykorzystaniem wyposażenia. 	
15.	Lubuski Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim	w formie opisowej	<ul style="list-style-type: none"> – realizowano Program prawidłowo i efektywnie; – monitorowano realizację Programu gromadząc i weryfikując wymagane sprawozdania, składane przez organy prowadzące szkoły samorządowe; – powołano zespoły oceniające w wymaganym składzie; – weryfikowano prawidłowo i rzetelnie wnioski o udzielenie wsparcia, złożone przez organy prowadzące szkoły. 	Na listach przekazywanych Prezesowi Rady Ministrów dotyczących rekomendacji przyznania wsparcia zamieszczano organy uprawnione do otrzymania środków finansowych, za wyjątkiem przypadku, w którym – z uwagi na brak skutecznych mechanizmów kontroli – jeden wniosek ujęto na dwóch listach rekomendacyjnych i w rezultacie dwukrotnie wypłacono środki. Odnotować należy, iż w wyniku podjętych przez LUW działań nienależnie wypłacone środki odzyskano.

Lp.	Nazwa jednostki kontrolowanej	Ocena kontrolowanej działalności*)	Stany mające wpływ na wydaną ocenę:	
			prawidłowe	nieprawidłowe
			<ul style="list-style-type: none"> – zamieszczano na listach przekazywanych Prezesowi Rady Ministrów, dotyczących rekomendacji przyznania wsparcia, organy uprawnione do otrzymania środków finansowych; – Wojewoda rzetelnie i terminowo przekazał informację zbiorczą o wykorzystaniu; – wsparcia w ramach realizowanego programu, zgodnie z wymogami PRM. 	
16.	Urząd Miejski Sulechów	pozytywna	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowano prawidłowo i rzetelnie wnioski o objęcie wsparciem finansowym szkół prowadzonych przez miasto Sulechów; – pozyskiwano wiedzę w zakresie realizacji działań związanych z Programem i efektywności wykorzystania zakupionego wyposażenia w trakcie wizytacji szkół, narad z dyrektorami i współpracy z Centrum Usług Wspólnych; – wyodrębniono rachunek bankowy i opracowano do niego plan finansowy w celu dokonywania operacji finansowych związanych z Programem; – dokonywano w sposób przewidziany przepisami prawa rozliczenia finansowe dotyczące środków pochodzących z Programu; – sporządzono prawidłowo i przekazano Wojewodzie w wymaganym terminie <i>Informacje o wykorzystaniu wsparcia finansowego</i>. 	
17.	Szkoła Podstawowa Nr 3 im. J. Kusocińskiego w Sulechowie	w formie opisowej	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowano prawidłowo i złożono w terminie wniosek o udzielenie szkole wsparcia finansowego; – poprzedzono zakup wyposażenia rozeznaniem potrzeb szkoły w zakresie uzupełnienia sprzętu do prowadzenia zajęć rozwijających umiejętności podstawowe i przekrojowe dzieci i młodzieży; – dokonano zakupy wyposażenia zgodnie z procedurami zamówień publicznych; – wykorzystywano urządzenia/sprzęty z katalogu wyposażenia w trakcie zajęć odpowiednio z wymogami określonym w przepisach prawa. 	<ul style="list-style-type: none"> – realizowano nieterminowo obowiązki informacyjne związane z udzielaniem zamówień publicznych; – nie ujęto w planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2021/2022 podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa dodanych przez Ministra Edukacji w marcu 2022 r.

*/ pozytywna/negatywna/w formie opisowej

6.2. Analiza stanu prawnego i uwarunkowań organizacyjno-ekonomicznych

Zasady rozdziału i przekazywania wsparcia finansowego ze środków Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 na zadania inwestycyjne jst (w 2021 roku) oraz rozwijanie szkolnej infrastruktury, umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży oraz kompetencji kadry uczącej (w latach 2022–2023), formy i szczegółowy zakres tego wsparcia określają: ustawa o zmianie ustawy zapobiegającej COVID-19, uchwała w sprawie wsparcia z 2021 r. oraz uchwały i rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r. i 2023 r.

Środki finansowe, zgodnie z § 2 ust. 1 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. oraz § 2 ust. 1 rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r. i 2023 r., przeznaczone zostały na wsparcie dla organów prowadzących jednostki systemu oświaty, w tym: publiczne i niepubliczne szkoły podstawowe oraz szkoły artystyczne realizujące kształcenie ogólne w zakresie szkoły podstawowej; publiczne szkoły podstawowe w okręgowych ośrodkach wychowawczych, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich³⁸; szkoły polskie, szkoły i zespoły szkół w Polsce oraz przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej³⁹ działające w ramach Ośrodka za Granicą. Wsparcie przeznaczone zostało także dla organu prowadzącego Ośrodek, tj. placówkę doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym oraz instytutów badawczych⁴⁰, państwowych instytucji kultury⁴¹ i organizacji harcerskich⁴².

W celu przeciwdziałania skutkom społeczno-gospodarczym COVID-19, wsparcie mogło zostać przeznaczone na zakup wyposażenia w szkołach: stanowisk do pracy narzędziowej, sprzętu, narzędzi, elektronarzędzi, materiałów, innych przedmiotów i pomocy służących rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży oraz sfinansowanie działań podejmowanych przez Ośrodek i podmioty wspierające system oświaty (tj. instytuty badawcze, państwowe instytucje kultury, organizacje harcerskie) w celu rozwijania ww. umiejętności dzieci i młodzieży lub rozwijania kompetencji kadry uczącej. Tj. polegających na: tworzeniu materiałów dydaktycznych; tworzeniu, rozwijaniu i utrzymaniu narzędzi cyfrowych i usług elektronicznych wspierających proces kształcenia; rozwijaniu bazy sprzętowej i infrastruktury; organizacji szkoleń, warsztatów lub innych form kształtowania i rozwijania ww. umiejętności dzieci i młodzieży i kompetencji kadry uczącej; działaniach informacyjnych związanych z wykorzystaniem wyposażenia; zwiększeniu zakresu oddziaływania działań określonych w statutach ww. podmiotów; rozwijaniu potencjału polskich branż kreatywnych⁴³.

Uczestnicy programu „laboratoria przyszłości”

O środki z Programu mogły ubiegać się organy prowadzące szkoły, tj. jst, osoby prawne innej niż jst, osoby fizyczne, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania⁴⁴, Minister Sprawiedliwości oraz podmioty wspierające system oświaty.

³⁸ O których mowa w art. 8 ust. 12 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.

³⁹ O których mowa w art. 8 ust. 5 pkt 1 lit. a i pkt 2 lit. c ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe.

⁴⁰ W rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2022 r. poz. 498), nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania lub ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki.

⁴¹ W rozumieniu ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2020 r. poz. 194), których organizatorem jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania lub minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki.

⁴² Objętych honorowym protektorem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

⁴³ W tym przez: wsparcie grantowe, doradztwo techniczne i projektowe, zapewnianie i rozwijanie infrastruktury, promocję dorobku przedstawicieli polskich branż kreatywnych w kraju i za granicą.

⁴⁴ Minister Edukacji.

Prezes Rady Ministrów realizował zadania związane z zatwierdzeniem wysokości wsparcia finansowego przyznanego beneficjentom Programu oraz przekazaniem środków na rachunki bankowe wojewodów i ministrów. W KPRM podejmowano działania, w wyniku których zapewniona została strona internetowa Programu⁴⁵, za pośrednictwem której podawane były do publicznej wiadomości dokumenty, informacje, zalecenia dotyczące realizacji Programu oraz harmonogram jego realizacji.

Minister Edukacji obowiązany był podać do publicznej wiadomości katalog wyposażenia podstawowego (tj. wyposażenia, które musiała posiadać lub zakupić w ramach otrzymanego wsparcia każda szkoła objęta wsparciem) i dodatkowego (tj. wyposażenia, którego zakup mógł zostać sfinansowany ze środków Programu), o określonych minimalnych wymaganiach.

Właściwy wojewoda realizował zadania związane z: oceną wniosków o udzielenie wsparcia złożonych przez organy prowadzące szkoły, przekazaniem Prezesowi Rady Ministrów rekomendacji co do wysokości wsparcia finansowego i informacji o jego wykorzystaniu, przekazaniem środków finansowych organom prowadzącym szkoły, kontrolą lub monitorowaniem sposobu i terminowości wykorzystania wsparcia (§ 4 ust. 11–14 i 18, § 5 ust. 1 i 2, § 8 ust. 1 pkt 1 i 2 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r., § 6 ust. 7–10, ust. 14, ust. 16–17, § 9 ust. 1 rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r. i 2023 r.). W województwach: dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, lubelskim, łódzkim, mazowieckim, opolskim, podkarpackim, podlaskim, pomorskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim, wielkopolskim i zachodniopomorskim, w wyniku porozumień wojewodów z kuratorami oświaty lub udzielonych pełnomocnictw, zadania w zakresie powołania zespołów oceniających wnioski o udzielenie wsparcia, przekazania Prezesowi Rady Ministrów: rekomendacji co do wysokości wsparcia przyznanego organom prowadzącym szkoły, informacji o wysokości środków, które miały zostać przekazane na rachunek bankowy wojewody oraz zbiorczych informacji o wykorzystaniu wsparcia w 2021 r. i 2022 r. powierzone zostały do realizacji kuratorom oświaty. Do zadań Mazowieckiego Kuratora Oświaty i Podlaskiego Kuratora Oświaty należała także kontrola sposobu i terminowości wykorzystania wsparcia.

Do zadań organów prowadzących szkoły należała: weryfikacja wniosków szkół o objęcie wsparciem (w 2021 r.) lub o udział w Programie (w latach 2022–2023), sporządzanie wniosków o udzielenie wsparcia i jego wydatkowanie, złożenie do właściwego wojewody informacji o wykorzystaniu przyznananych środków finansowych oraz zapewnienie: instalacji, uruchomienia i zintegrowania wyposażenia z infrastrukturą szkolną; technicznych szkoleń dla osób prowadzących w szkołach zajęcia w zakresie jego obsługi; podjęcia przez szkoły działań dotyczących wykorzystywania zakupionego wyposażenia. Ocena wniosków szkół⁴⁶ oraz przekazanie Prezesowi Rady Ministrów rekomendacji co do wysokości wsparcia finansowego należały także do zadań ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego, Ministra Edukacji oraz Ministra Sprawiedliwości. Działania takie realizował także Minister Edukacji w celu objęcia wsparciem działań podejmowanych przez Ośrodek i Instytut.

Szkoły, po złożeniu wniosków o objęcie wsparciem (w 2021 r.) lub o udział w Programie (w latach 2022–2023) obowiązane były podejmować działania dotyczące wykorzystywania zakupionego wyposażenia, tj. umożliwiać realizację zajęć z wykorzystaniem zakupionego wyposażenia, wyznaczyć szkolnego koordynatora, uwzględniać podczas prowadzenia zajęć treści programowe z zakresu doradztwa zawodowego, dzielić się dobrymi praktykami oraz wymieniać wiedzę z innymi szkołami, wykorzystywać wyposażenie w kolejnych co najmniej pięciu latach szkolnych, począwszy najpóźniej od roku szkolnego 2022/2023, podczas średnio co najmniej trzech godzin zajęć w każdym tygodniu nauki, a w przypadku szkół polskich, szkół i zespołów szkół w Polsce oraz przy przedstawicielstwie dyplomatycznym, urzędzie konsularnym i przedstawicielstwie wojskowym Rzeczypospolitej Polskiej działających w ramach Ośrodka za Granicą, podczas co najmniej trzech godzin zajęć w każdym miesiącu nauki.

⁴⁵ <https://www.gov.pl/web/laboratoria>

⁴⁶ Dla których minister był organem prowadzącym.

Ośrodek i Instytut, których działalność objęta została wsparciem finansowym w ramach Programu, obowiązane były do określenia we wniosku o udział w Programie działań deklarowanych do objęcia wsparciem finansowym, założonych celów i mierników ich osiągnięcia oraz do złożenia Ministrowi Edukacji, w określonym terminie informacji o wykorzystaniu wsparcia.

Nabór wniosków do Programu

Realizacja Programu odbywała się w trybie naborów wniosków przeprowadzonych w terminie od 8 października do 30 listopada 2021 r.⁴⁷ oraz od 8 kwietnia do 19 września 2022 r.⁴⁸ Termin naboru wniosków w 2023 r. nie został ogłoszony w harmonogramie Programu. Wnioski szkół o objęcie wsparciem (w 2021 r.) lub o udział w Programie (w latach 2022–2023) oraz organów prowadzących szkoły były składane za pośrednictwem strony internetowej Programu odpowiednio do organów prowadzących szkoły, właściwych wojewodów, ministrów.

Realizacja działań finansowanych środkami z Programu

Obowiązek wydatkowania przez organy prowadzące szkoły wsparcia otrzymanego na podstawie:

- uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. miał zostać zrealizowany w terminie do 31 sierpnia 2022 r., z tym, że w okresie od 1 stycznia do 31 sierpnia 2022 r. wydatki mogły obejmować maksymalnie 40 % otrzymanych środków finansowych;
- rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 i 2023 r., w terminie do 31 grudnia 2023 r.

Do końca 2023 r., także Ośrodek, Ośrodek za Granicą, Instytut, Centrum GovTech i Związek Harcerstwa Polskiego obowiązane były wydatkować otrzymane środki finansowe.

Wyposażenie zakupione do szkół ma być wykorzystywane do:

- realizacji zajęć, o których mowa w art. 109 ust. 1 pkt 1–3 i 5–7, ust. 2 i 4 Prawa oświatowego⁴⁹ podczas średnio co najmniej trzech godzin zajęć w każdym tygodniu nauki, w kolejnych co najmniej pięciu latach szkolnych, począwszy najpóźniej od roku szkolnego: 2022/2023 (w szkołach objętych wsparciem w 2021 r.), 2023/2024 (w szkołach objętych wsparciem w 2022 r. i 2023 r.);
- uwzględnienia podczas prowadzenia zajęć treści programowych z zakresu doradztwa zawodowego dla szkoły podstawowej (tj. w klasach I–VIII na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego; w klasach VII i VIII na zajęciach z zakresu doradztwa zawodowego; na zajęciach związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu prowadzonych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej; na zajęciach z nauczycielem wychowawcą opiekującym się oddziałem⁵⁰);
- dzielenia się dobrymi praktykami oraz wymieniając wiedzę z innymi szkołami.

⁴⁷ Na podstawie uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r.

⁴⁸ Na podstawie rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r.

⁴⁹ Tj. obowiązkowe zajęcia edukacyjne, do których zalicza się zajęcia edukacyjne z zakresu kształcenia ogólnego i z zakresu kształcenia w zawodzie, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 3 Prawa oświatowego, w tym praktyczną naukę zawodu, w przypadku szkół artystycznych – zajęcia edukacyjne artystyczne, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 47 ust. 1a ww. ustawy; dodatkowe zajęcia edukacyjne, do których zalicza się: zajęcia z języka obcego nowożytnego innego niż język obcy nowożytny nauczany w ramach obowiązkowych zajęć edukacyjnych, zajęcia, dla których nie została ustalona podstawa programowa, lecz program nauczania tych zajęć został włączony do szkolnego zestawu programów nauczania; zajęcia rewalidacyjne dla uczniów niepełnosprawnych; zajęcia prowadzone w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej; zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia uczniów, w szczególności w celu kształtowania ich aktywności i kreatywności; zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego; zajęcia edukacyjne, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy o systemie oświaty; zajęcia edukacyjne, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 13 ust. 3 ustawy o systemie oświaty; zajęcia edukacyjne, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży; inne niż ww. zajęcia edukacyjne.

⁵⁰ § 3 pkt 2–6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz. U. poz. 325).

Finansowanie Programu

Zgodnie z § 2 ust. 2 uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. oraz § 5 ust. 2 rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r. i 2023 r. maksymalna wysokość wsparcia finansowego zakupów wyposażenia była uzależniona od liczby uczniów w szkole wynikającej z danych Systemu Informacji Oświatowej lub w przypadku szkół działających w ramach Ośrodka za Granicą, z arkusza organizacyjnego szkoły lub oświadczenia dyrektora lub kierownika, według stanu na dzień złożenia wniosku przez szkołę, i wynosiła:

- 30,0 tys. zł w szkole liczącej do 100 uczniów;
- 60,0 tys. zł w szkole liczącej do 200 uczniów (od 101 do 200);
- 70,0 tys. zł w szkole liczącej do 234 uczniów (od 201 do 234);
- w przypadku szkół, w których liczba uczniów wynosiła co najmniej 235 uczniów, kwota wsparcia stanowiła iloczyn liczby uczniów i kwoty 300 zł.

Maksymalna wysokość środków finansowych dla placówki doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym (Ośrodka) oraz podmiotów wspierających system oświaty wynosiła 70 mln zł.

Środki finansowe w ramach Programu przekazywane były w formie wsparcia finansowego na podstawie art. 65 ust. 28 i ust. 36 ustawy zapobiegającej COVID-19. Stosownie do art. 65 ust. 11 ustawy o zmianie ustawy zapobiegającej COVID-19 jst gromadzą środki z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19 na wydzielonym rachunku dochodów i przeznaczają na wydatki związane z przeciwdziałaniem COVID-19 w ramach planu finansowego tego rachunku.

Ewaluacja Programu

Zobowiązanie szkół, w których są realizowane zadania polegające na rozwijaniu szkolnej infrastruktury oraz organów prowadzących te szkoły do wypełnienia w terminie do dnia 31 sierpnia 2027 r. ankiet mających na celu ewaluację realizacji uchwały (w tym zbadanie stanu wyposażenia szkół, wykorzystanie technologii cyfrowej lub metodyki procesu dydaktycznego) oraz udziału w innych ewaluacjach i działaniach informacyjnych, związanych z otrzymanym wsparciem, stanowiło warunek otrzymania wsparcia na podstawie uchwały w sprawie wsparcia z 2021 r. (§ 9). Powyższe warunki dla szkół i organów je prowadzących, którym wsparcie przyznane zostało na podstawie rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2022 r. obowiązują do 31 sierpnia 2028 r. (§ 10 ust. 1, § 11 w związku z § 17 rozporządzenia w sprawie realizacji Programu z 2023 r.).

6.3. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2022 r. poz. 623).
2. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2023 r. poz. 120, ze zm.).
3. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270, ze zm.).
4. Ustawa z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1605).
5. Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 568, ze zm.).
6. Ustawa z 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2023 r. poz. 900, ze zm.).
7. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 152).
8. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40, ze zm.).
9. Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (Dz. U. z 2023 r. poz. 190).
10. Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. z 2020 r. poz. 224).
11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 marca 2022 r. w sprawie realizacji rządowego programu rozwijania infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria Przyszłości” (Dz. U. poz. 771), obowiązywało do 18 sierpnia 2023 r.
12. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2023 r. w sprawie realizacji rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria przyszłości” (Dz. U. poz. 1643), obowiązuje od 19 sierpnia 2023 r.
13. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz. U. poz. 325).
14. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 października 2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) (Dz. U. poz. 1864).
15. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. z 2023 r. poz. 2738).
16. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz. U. z 2024 r. poz. 15).
17. Uchwała Nr 133/2023 Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2023 r. w sprawie realizacji rządowego programu rozwijania infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria Przyszłości” (brak publikatora).
18. Uchwała Nr 6/2022 Rady Ministrów z dnia 29 marca 2022 r. w sprawie rządowego programu rozwijania infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria Przyszłości” (brak publikatora).
19. Uchwała Nr 129 Rady Ministrów z dnia 29 września 2021 r. w sprawie wsparcia na realizację inwestycyjnych zadań jednostek samorządu terytorialnego polegających na rozwijaniu szkolnej infrastruktury – „Laboratoria przyszłości” (M. P. poz. 939).
20. Porozumienie z dnia 18 października 2021 r. zawarte pomiędzy Wojewodą Podlaskim Panem Bohdanem Józefem Paszkowskim, zwanym dalej „Wojewodą” a Podlaskim Kuratorem Oświaty Panią Beatą Pietruszka, zwanym dalej „Kuratorem”, w sprawie powierzenia prowadzenia zadania dotyczącego wsparcia na realizację inwestycyjnych zadań jednostek samorządu terytorialnego polegających na rozwijaniu szkolnej infrastruktury – „Laboratoria przyszłości” (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego poz. 3969).

21. Porozumienie z dnia 13 kwietnia 2022 r. zawarte pomiędzy Wojewodą Podlaskim Panem Bohdanem Józefem Paszkowskim, zwanym dalej „Wojewodą” a Podlaskim Kuratorem Oświaty Panią Beatą Pietruszka, zwanym dalej „Kuratorem”, w sprawie powierzenia prowadzenia zadania dotyczącego realizacji rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria przyszłości” (Dz. Urz. Województwa Podlaskiego poz. 1824).
22. Porozumienie w sprawie powierzenia Mazowieckiemu Kuratorowi Oświaty zadań wynikających z realizacji inwestycyjnych zadań jednostek samorządu terytorialnego polegających na rozwijaniu szkolnej infrastruktury – „Laboratoria przyszłości”, zawarte w Warszawie w dniu 10 listopada 2021 r. pomiędzy Wojewodą Mazowieckim – Panem Konstantym Radziwiłłem a Mazowieckim Kuratorem Oświaty – Panią Aurelią Michałowską (Dz. Urz. Województwa Mazowieckiego poz. 11463).
23. Porozumienie w sprawie powierzenia Mazowieckiemu Kuratorowi Oświaty zadań wynikających z realizacji rządowego programu rozwijania szkolnej infrastruktury oraz umiejętności podstawowych i przekrojowych dzieci i młodzieży – „Laboratoria przyszłości”, zawarte w Warszawie w dniu 10 czerwca 2022 r. pomiędzy Wojewodą Mazowieckim – Panem Konstantym Radziwiłłem a Mazowieckim Kuratorem Oświaty – Panią Aurelią Michałowską (Dz. Urz. Województwa Mazowieckiego poz. 6573).

6.4. Wykaz podmiotów, którym przekazano Informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Przewodniczący Sejmowej Komisji do Spraw Kontroli Państwowej
8. Przewodniczący Sejmowej Komisji Finansów Publicznych
9. Przewodniczący Sejmowej Komisji Ustawodawczej
10. Przewodniczący Sejmowej Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych
11. Przewodniczący Sejmowej Komisji Edukacji, Nauki i Młodzieży
12. Przewodniczący Sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej
13. Przewodniczący Senackiej Komisji Budżetu i Finansów Publicznych
14. Przewodniczący Senackiej Komisji Edukacji
15. Przewodniczący Senackiej Komisji Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej
16. Przewodniczący Senackiej Komisji Ustawodawczej
17. Minister Edukacji
18. Dyrektor Ośrodka Rozwoju Edukacji
19. Dyrektor Instytutu Badań Edukacyjnych
20. Wojewodowie (wszyscy)
21. Burmistrz Sulechowa
22. Prezydent Miasta Radom
23. Prezydent Miasta Białystok
24. Prezydent Miasta Szczecin

DKA-ZK0.0911.2.2023.tT
Warszawa, 03 lipca 2024 r.

Pan
Marian Banaś
Prezes Najwyższej Izby Kontroli

Szanowny Panie Prezesie,

w związku z art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, odnosząc się do Informacji o wynikach kontroli P/23/083 – Realizacja programu „Laboratoria przyszłości”, przedstawiam następujące stanowisko dotyczące wniosków zawartych w Informacji o wynikach kontroli.

Wniosek 1 i 2

Dokonywanie systematycznej oceny realizacji i efektywności Programu Laboratoria Przyszłości oraz wykorzystywanie uzyskanych informacji w podejmowaniu działań usprawniających jego realizację, a także wspierających szkoły i organy je prowadzące w efektywnym wykorzystywaniu zakupionego wyposażenia.

Zapewnienie narzędzi do sprawowania nadzoru pedagogicznego nad realizacją Programu Laboratoria Przyszłości.

Planowane jest zlecenie oceny skuteczności realizacji Programu „Laboratoria Przyszłości” Instytutowi Badań Edukacyjnych. Działania w tym zakresie przewidziane są do realizacji w II połowie 2024 r. Na podstawie dokonanej oceny będą podejmowane decyzje, dotyczące dalszych działań wspierających realizację programu. Ponadto planowane jest umieszczenie na udostępnianej przez Ministerstwo Edukacji Narodowej Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej, przygotowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji materiałów dla nauczycieli, dotyczących efektywnego wykorzystywania zakupionego przez szkoły wyposażenia. Ze względu na konstrukcję Programu „Laboratoria przyszłości” brak jest narzędzi, aby skuteczny nadzór nad realizacją programu odbywał się w ramach nadzoru pedagogicznego sprawowanego przez ministra, dlatego przewidziane jest zlecenie oceny skuteczności realizacji Programu Instytutowi Badań Edukacyjnych.

Planując obecnie działania wspierające realizację Programu „Laboratoria przyszłości”, niezbędne będzie uwzględnienie dotychczas nieprzewidzianych kwestii dotyczących jego realizacji. Przygotowując program nie zadbano, aby przekazanie środków dla podmiotów takich jak:

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623

- instytuty badawcze nadzorowane przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania lub ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki,
- państwowe instytucje kultury, których organizatorem jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania lub minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki,
- organizacje harcerskie objęte honorowym protektoratem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej,

odbywało się na podstawie umów, co powoduje trudności w rozliczeniu środków wydatkowanych przez ww. podmioty oraz trudności w ocenie skuteczności realizowanych przez nich działań.

Ponadto, nie zabezpieczono środków na zapewnienie trwałości realizowanych działań oraz ocenę skuteczności realizacji programu, co utrudnia planowanie przyszłych działań w tym obszarze.

Wniosek 3

Zapewnienie finansowania regionalnych placówek doskonalenia nauczycieli na realizację nałożonych na nie zadań, wynikających z kierunków polityki oświatowej państwa, dotyczących Programu Laboratoria Przyszłości.

Publiczne placówki doskonalenia nauczycieli są finansowane z budżetu państwa w ramach części oświatowej subwencji ogólnej. Środki na finansowanie placówek doskonalenia mieszczą się w puli środków przekazywanych jednostkom samorządu terytorialnego dla placówek realizujących zadania pozaszkolne, do których zalicza się m.in. placówki doskonalenia nauczycieli.

Wysokość tych środków jest określona corocznie w załączniku do rozporządzenia ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego² według określonych wag.

Zgodnie z przepisami § 2 ust. 3 pkt 3 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli³ zapewnienie środków finansowych na utrzymanie placówek doskonalenia nauczycieli oraz organizacyjne i kadrowe warunki do realizacji zadań statutowych jest obowiązkiem organu prowadzącego placówkę.

Placówki doskonalenia realizują m.in. zadania obowiązkowe. Do zadań obowiązkowych publicznych placówek doskonalenia nauczycieli prowadzonych przez samorząd województwa, powiat lub gminę należy – zgodnie z przepisami § 18 ust. 1 pkt 1 ww. rozporządzenia – organizowanie i prowadzenie doskonalenia zawodowego nauczycieli w zakresie wynikającym z kierunków polityki oświatowej państwa, ustalanych corocznie przez ministra właściwego do spraw oświaty.

W latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023 kierunkami polityki oświatowej państwa były m.in.:

- *Rozwijanie umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach programu „Laboratoria przyszłości” (rok szkolny 2021/2022);*

² rozporządzenie jest wydawane na podstawie art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 356)

³ Dz.U. z 2023 r. poz. 2738

- *Wspieranie nauczycieli i innych członków społeczności szkolnych w rozwijaniu umiejętności podstawowych i przekrojowych uczniów, w szczególności z wykorzystaniem pomocy dydaktycznych zakupionych w ramach programu „Laboratoria przyszłości” (rok szkolny 2022/2023).*

Na rok szkolny 2024/2025 wskazane zostało również zagadnienie z zakresu rozwoju kompetencji cyfrowych:

- *Wspieranie rozwoju umiejętności cyfrowych uczniów i nauczycieli, ze szczególnym uwzględnieniem bezpiecznego poruszania się w sieci oraz krytycznej analizy informacji dostępnych w Internecie. Poprawne metodycznie wykorzystywanie przez nauczycieli narzędzi i materiałów dostępnych w sieci, w szczególności opartych na sztucznej inteligencji, korzystanie z zasobów Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej.*

Zadania we wskazanym wyżej zakresie, tj. organizowanie i prowadzenie doskonalenia zawodowego nauczycieli w zakresie wynikającym z kierunków polityki oświatowej państwa są zadaniami obowiązkowymi placówek doskonalenia nauczycieli i są one realizowane oraz finansowane w ramach środków przeznaczonych przez organ prowadzący na działalność statutową placówki.

Z poważaniem

Barbara Nowacka
Minister Edukacji
/ - podpisano cyfrowo/

PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MARIAN BANAŚ

LSZ.430.4.2023

Warszawa, 2024-08-07

OPINIA
Prezesa Najwyższej Izby Kontroli
do stanowiska Ministra Edukacji w sprawie Informacji o wynikach kontroli
P/23/083 - Realizacja programu „Laboratoria Przyszłości”

Na podstawie art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹ przedstawiam opinię do stanowiska Ministra Edukacji zawartego w piśmie DKA-ZKO.0911.2.2023.ŁT z 3 lipca br.

Informacja Ministra Edukacji o planowanej na II połowę 2024 r. ocenie skuteczności realizacji programu „Laboratoria przyszłości”² oraz zamiarze udostępnienia nauczycielom materiałów dydaktycznych przygotowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie³ wskazuje na rozpoczęcie realizacji wniosku nr 1. Działania te w sposób istotny mogą przyczynić się do efektywnego wykorzystywania wyposażenia przez szkoły uczestniczące w Programie oraz podjęcia przez Ministra Edukacji działań usprawniających jego realizację.

Najwyższa Izba Kontroli podtrzymuje zasadność realizacji wniosku nr 2. zawartego w Informacji o wynikach kontroli dotyczącego zapewnienia narzędzi do sprawowania nadzoru pedagogicznego nad realizacją Programu, który na podstawie § 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego⁴ jest sprawowany w formie wspomaganie i kontroli. Uwzględnienie Programu w arkuszach kontroli, które będą wykorzystywane w roku szkolnym 2024/2025 i kolejnych latach jego realizacji, może stanowić źródło informacji o poziomie osiągnięcia celów Programu dotyczących rozwoju umiejętności uczniów oraz potrzebie podjęcia lub zintensyfikowania działań wspomagających szkoły w wykorzystywaniu zakupionego wyposażenia.

Stosownie do obowiązujących zasad finansowania placówek doskonalenia nauczycieli, zapewnienie środków finansowych na utrzymanie i realizację zadań statutowych przez te podmioty⁵ należy do obowiązków organów je prowadzących. Jednocześnie, w Programie dostrzeżona została potrzeba rozwijania kompetencji kadry uczącej poprzez zapewnienie bazy szkoleniowej i narzędziowej wspierającej jego realizację, co w dotychczasowym okresie jego realizacji wykonywał ORE, przy wsparciu finansowym w wysokości 18 780 tys. zł. Z ustaleń kontroli wynika, że regionalne placówki doskonalenia nauczycieli miały ograniczone możliwości wspierania szkół i nauczycieli w realizacji Programu, co spowodowane było brakiem środków finansowych na zakup wyposażenia i szkolenie kadry merytorycznej w tych podmiotach oraz wyłączeniem nauczycieli-konsultantów z grona odbiorców, do których kierowane były szkolenia organizowane przez Ośrodek. Z powyższych przyczyn wniosek nr 3. jest uzasadniony, a jego realizacja stanowić może istotny wkład w podniesienie kompetencji nauczycieli, w tym kompetencji cyfrowych, niezbędnych do efektywnego wykorzystywania urządzeń zakupionych do szkół.

Prezes NIK

Marian Banaś
/podpisano elektronicznie/

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623.

² Dalej: Program.

³ Dalej: ORE lub Ośrodek.

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 15.

⁵ W tym organizowanie i prowadzenie doskonalenia nauczycieli w zakresie wynikającym z kierunków polityki oświatowej państwa.